

Fockema Andreae's

Juridisch woordenboek

Noordhoff Uitgevers

Mr. R.D.J. van Caspel & Mr. M.P. Damen

16^e druk

Juridisch woordenboek

Fockema Andreae's

Juridisch woordenboek

Mr. R.D.J. van Caspel
Mr. M.P. Damen

Zestiende druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: G2K (Groningen-Amsterdam)
Omslagillustratie: G2K (Groningen-Amsterdam)

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan: Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die desondanks onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich aanbevolen.

0 / 16

© 2016 R.D.J. van Caspel, Amsterdam; M.P. Damen, Terheijden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978-90-01-86313-5
ISBN 978-90-01-86312-8
NUR 820

Ten geleide bij de zestiende druk

In de oorspronkelijke opzet was 'Fockema Andreae' (uit piëteit voor de initiator is deze naam gehandhaafd, ofschoon er nauwelijks meer iets aan diens rechtsgeleerd handwoordenboek herinnert) bedoeld om de termen uit de juridische kunsttaal te verklaren.

In 1948, toen de eerste druk verscheen, was een dergelijk verklarend woordenboek een nuttig hulpmiddel bij de rechtenstudie; het merendeel van de wetboeken stamde nog uit de negentiende eeuw en bij gebruik daarvan was een dergelijk hulpmiddel geen overbodige luxe. Rechtsgeleerde handboeken waren afgestemd op (aankomende) juristen, die zowel Latijn als Frans kenden. Het oud-BW (waarvan rudimenten nog te vinden zijn in Boek 7 A BW) was niet veel meer dan een vertaling van de Franse Code Civil.

In de moderne rechtskundige literatuur zijn echter 'juristenlatijn' en Franse termen nagenoeg verdwenen.

De jaren negentig van de vorige eeuw hebben ons immers een groot aantal nieuwe wetten en wetboeken gebracht, waarin aan andere talen ontleende woorden nauwelijks voorkomen. Uiteraard moet hier als eerste genoemd worden het Nieuw Burgerlijk Wetboek, dat een belangrijke bijdrage leverde tot modernisering van de rechtstaal op het gebied van het privaatrecht. Maar ook elders nieuwe klanken, zoals in het bestuursrecht, dat in de laatste decennia opkwam, met als trekker de Algemene wet bestuursrecht en in haar kielzog nieuwe en vernieuwde wetten zoals de Wet milieubeheer en de Gemeentewet.

Vanuit dit perspectief leek het gewenst een geheel ander woordenboek te laten verschijnen. Uitgangspunt was daarbij dat iemand die met een juridisch probleem zit, allereerst moet weten 'waar het staat'. Een wetsartikel geeft niet alleen informatie over het geldende recht maar is ook een hulpmiddel bij het vinden van jurisprudentie en literatuur via de ingangen van artikelverwijzingen achter in boeken en in allerlei andere media.

De vijf basisvaardigheden van een jurist zijn:

- 1 uit een casus (geval) de relevante feiten (rechtsfeiten) weten te distilleren;
- 2 de gevonden rechtsfeiten weten te kwalificeren (te voorzien van een 'juridisch etiket');
- 3 de toepasselijke wetsartikelen weten te vinden;
- 4 vervolgens de artikelen kunnen verklaren met behulp van jurisprudentie en literatuur; en
- 5 de wetsartikelen in de casus kunnen toepassen.

Dit geheel herschreven woordenboek is een uitgebreide trefwoordenlijst voor allerlei wetten, waaronder ook fiscale wetgeving, waarin telkens naar de desbetreffende artikelen wordt verwezen. Het geeft echter meer dan een verklaring van het te verklaren woord en een artikelverwijzing, want de lezer wordt ook doorverwezen naar andere relevante artikelen, waardoor de kans een juridisch probleem op te lossen aanmerkelijk wordt vergroot.

Voor deze druk is de vorige geheel herzien en waar nodig verbeterd en zijn weer vele nieuwe lemmata opgenomen.

De kopij werd afgesloten op 5 oktober 2015. Met nadien opgetreden (wets)wijzigingen kon nog slechts in een enkel geval rekening worden gehouden.

Voor op- en aanmerkingen houden de auteurs zich aanbevolen.

R.D.J. van Caspel

M.P. Damen

Gebezigde tekens en afkortingen

∞	verwijst naar een nog niet ingevoerd wetsartikel
∞	verwijst naar een regeling of instelling die (vermoedelijk) binnen afzienbare tijd ingetrokken c.q. opgeheven wordt
~	herhaling van het trefwoord
☞	verwijst naar een ander trefwoord
*	geeft eerste woord van een ander trefwoord aan
‡	ingetrokken wet of verouderde term
zie:	verwijst naar bron
afd.	afdeling
A-G	advocaat-generaal, vertegenwoordigt het Openbaar Ministerie bij de Hoge Raad en bij de gerechtshoven
Amvb	algemene maatregel van bestuur
AOW	Algemene Ouderdomswet
Arbowet	Arbeidsomstandighedenwet 1998
art.	artikel(en)
ava	algemene vergadering van aandeelhouders
Avv	Wet op het algemeen verbindend en het onverbindend verklaren van bepalingen van collectieve arbeidsovereenkomsten
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ ‡	Algemene wet bijzondere ziektekosten
Awgb	Algemene wet gelijke behandeling
Awob	Algemene wet op het binnentreden
AWR	Algemene wet inzake Rijksbelastingen
BBA ‡	Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945
Bbbb	Besluit Bestuurlijke Boeten Belastingdienst 2010
b&w	college van burgemeester en wethouders
Big	Wet beroepen in de individuele gezondheidszorg
Bor	Besluit omgevingsrecht
Bro	Besluit ruimtelijke ordening
BS	burgerlijke stand
BUPO	internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
BW	Burgerlijk Wetboek
Divb	Wet op de dividendbelasting 1965
DNB	De Nederlandse Bank
EG	Europese Gemeenschap
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
ESH	Europees Sociaal Handvest
EU	Europese Unie (Verdrag van Maastricht van 7 februari 1993)
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
Fw	Faillissementswet

Gemw	Gemeentewet
gs	gedeputeerde staten
Gw	Grondwet
HR	Hoge Raad der Nederlanden
Hrw	Handelsregisterwet 2007
IB	Wet op de inkomstenbelasting 2001
Ipr	internationaal privaatrecht
IW	Invorderingswet 1990
jo	juncto, in samenhang met
KB	Koninklijk Besluit
KvK	Kamer(s) van Koophandel
ks	Kamerstuk
LB	Wet op de loonbelasting 1964
Mor	Ministeriële regeling omgevingsrecht
Mrb	Wet op de motorrijtuigenbelasting 1994
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
OB	Wet op de omzetbelasting 1968
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	officier van justitie
PG	procureur-generaal, vertegenwoordigt het Openbaar Ministerie bij de Hoge Raad en de gerechtshoven
Politiewet	Politiewet 2012
Provw	Provinciewet
ps	provinciale staten
PW	Pensioenwet
Rb	rechtbank
R-C	rechter-commissaris
RO	Wet op de rechterlijke organisatie
Rv	Wetboek van burgerlijke rechtsvordering
RvO I	Reglement van Orde van de Eerste Kamer
RvO II	Reglement van Orde van de Tweede Kamer
Rvv	Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990
Sb.	Staatsblad
Stcrt.	Staatscourant
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
SW	Successiewet 1956
Trb.	Tractatenblad
VPS	Wet verevening pensioenrechten bij scheiding
VN	Verenigde Naties
Vpb	Wet op de vennootschapsbelasting 1969
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wahv	Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (lex Mulder)
Wam	Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen
Wb	wetboek
Wbb	Wet bodembescherming
Wbo †	Wet op de bedrijfsorganisatie (Wet op de Sociaal-Economische Raad)

Wbr	Wet op belastingen van rechtsverkeer
WED	Wet op de economische delicten
Wet AB	Wet houdende algemene bepalingen van het Koninkrijk
Wet CAO	Wet op de collectieve arbeidsovereenkomst
Wft	Wet op het financieel toezicht
Whw	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
Wia	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
Wmb	Wet milieubeheer
Wor	Wet op de ondernemingsraden
Woz	Wet waardering onroerende zaken
Wrb	Wet op de rechtsbijstand
Wro	Wet ruimtelijke ordening
WvK	Wetboek van Koophandel
Wvw	Wegenverkeerswet 1994
WW	Werkloosheidswet
Wwft	Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme
ZW	Ziektewet

A

AA, AAe, *Ars Aequi*, juridisch studenttijdschrift.

a.b.b.b., algemene beginselen van behoorlijk bestuur, thans gedeeltelijk gecodificeerd in de Awb.

ABP, Stichting pensioenfonds ABP (voorheen Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds) *Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

À charge, [☞] Charge, à –.

ACM, *Autoriteit Consument en Markt.

ACP-landen, ACS-landen, 79 landen uit Afrika, het Caraïbische gebied en de Pacific (Stille Oceaan) waarmee de Europese Unie overeenkomsten heeft gesloten.

Actal, Adviescollege toetsing administratieve lasten.

ADR, Alternative Dispute Resolution; [☞] Mediation.

Adv. bl., Advocatenblad, tijdschrift.

AFM, *Autoriteit Financiële Markten.

AIVD, Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, voorheen Binnenlandse Veiligheidsdienst.

Akw, Algemene Kinderbijslagwet.

Ama, alleenstaande minderjarige asielzoeker.

ANBI, Algemeen nut beogende instelling.

Anw, *Algemene nabestaandenwet.

APK, algemene periodieke keuring (van auto's).

APV, algemene plaatselijke verordening; vroeger ook: algemene politieverordening.

ARAR, Algemeen Rijksambtenarenreglement.

ASEAN, *Association of South-East Asian Nations, Associatie van Zuidoost-Aziatische landen.

Avas, afwezigheid van alle schuld.

Aanbesteder, (art. 7:750 BW), opdrachtgever; degene die het vervaardigen van een stoffelijk werk uitbesteedt aan een aannemer; opzegging door ~: art. 7:764 BW; voorrecht van (persoonlijk meewerkende) ~: art. 3:285 BW.

Aanbesteding (Aanbestedingswet 2012), bij onderhandse of openbare inschrijving vragen van prijsopgaven voor uitvoering of onderhoud van werken; het wetsontwerp ~ regelt de wijze waarop rijks- en lagere overheden leveringen en diensten dienen aan te besteden; door de VNG wordt een Model Inkoopreglement opgesteld. [☞] Aanneming van werk.

Aanbeveling (EU), een, in tegenstelling tot een richtlijn, niet-verbindend advies van de Raad van Ministers of de Europese Commissie; [☞] Richtlijn, Europese –.

Aanbeveling Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (art. 10 Handvest van de Verenigde Naties), advisering aan de lidstaten of aan de Veiligheidsraad over alle vraagstukken en alle zaken die binnen het Handvest vallen, maar niet ongevraagd indien de Veiligheidsraad op dat punt bezig is met zijn taakvervulling.

Aanbod (art. 6:217 BW), rechtshandeling die door aanvaarding tot een overeenkomst leidt; te onderscheiden

van uitnodiging tot het doen van aanbiedingen (bijvoorbeeld bij inschrijving) en van uitnodiging tot het aangaan van onderhandelingen (bijvoorbeeld in de vorm van personeelsadvertenties); herroepen (art. 6:219 BW), tenzij anders overeengekomen (zoals bij een optie) of als het tegendeel uit het aanbod volgt; aanvaarding van ~: art. 6:217, 223, 225 BW; geldigheid ~: art. 6:218 BW; intrekking van ~: art. 3:37 lid 5 BW; mondeling ~: art. 6:221 BW; schriftelijk ~: art. 6:221 BW, ontvangst van schriftelijk ~: art. 6:224 j° art. 3:37 BW; verval van ~ door tijdsverloop: art. 6:221 lid 1 BW, door verwerping: art. 6:221 lid 2 BW; uitloving: art. 6:220 BW; vorm van het ~: art. 3:37 BW; vrijblijvend ~: art. 6:219 BW; internationale handelskoop (art. 14 Weens koopverdrag): een ~ moet voldoende bepaald zijn en er moet uit blijken dat de aanbieder in geval van aanvaarding gebonden wil zijn.

Aanbouwwetgeving, wetgeving in gedeelten (tranches); toegepast in geval de wetgever zich niet in staat acht in één keer een onderwerp in een wet te regelen; voorbeeld: regeling van het bestuursrecht in de Awb.

Aanbreng (art. 1:130 BW), vermogensbestanddelen die door echtgenoten bij huwelijk zijn aangebracht; tegenstelling: het geërfdde en het tijdens huwelijk verworven vermogen; [☞] Inbreng.

Aandeel (fiscaal), deelneming in vennootschap; onder ~ valt ook bewijs van deelgerechtigdheid in een *fonds voor gemene rekening (art. 2 lid 2 Vpb); *aanmerkelijk belang bij aandelenpakket van ten minste 5%: art. 4.6 IB; *deelnemingsvrijstelling (5% regeling): art. 13 Vpb; opbrengst van ~: art. 2 en 3 Wet op de dividendbelasting 1965.

Aandeel (in vennootschap), het recht op een evenredig deel in het kapitaal van een vennootschap, aandeelhouderschap (nv: art. 2:79 e.v., art. 95 e.v., bv: art. 2:190 e.v., art. 205 e.v. BW); bij nv ook: het bewijsstuk daarvan, het aandeelbewijs, hetzij op naam, hetzij aan toonder (art. 2:82 BW); aandelenregister: nv: art. 2:85, bv: art. 2:194 BW; aansprakelijkheid aandeelhouder na overdracht ~: nv: art. 2:90, bv: art. 2:199 BW; aanbiedingsplicht: art. 2:195 BW; inkoop van eigen ~: nv: art. 2:98 e.v., bv: art. 2:207 e.v. BW; intrekking ~: nv: art. 2:99, bv: art. 2:208 BW; levering van ~ op naam: nv: art. 2:86 e.v., bv: art. 2:196 e.v. BW; van toonderaandeel (nv): stemrecht per ~: nv: art. 2:118, bv: art. 2:228 BW; stortingsplicht op ~: nv: art. 2:80, bv: art. 2:191 BW.

Aandeel (vermogensrecht), deelneming in enige gemeenschap (art. 3:166 lid 2 BW): medegerechtigdheid in goederen; ~ in een onverdeelde nalatenschap: art. 3:189 lid 2 BW; beschikken over ~: art. 3:191 BW;

bezwaren van ~: art. 3:175 BW; gerechtigdheid voor gelijke delen ~: art. 3:166 lid 2 BW; levering van ~: art. 3:96 BW; overdrachtsmogelijkheid van ~: art. 3:175 BW; pandrecht op ~: art. 3:240 BW; uitwinning van ~ door schuldeisers: art. 3:175 lid 3 BW; verkrijging van ~: art. 3:176 BW; ook: lot in een loterij (Wet op de kansspelen).

Aandeelbewijs (art. 2:86c lid 3 BW), legitimatiemiddel, legitimeert als aandeelhouder van een nv; alleen toegelaten voor volgestort aandeel: art. 2:82 lid 3 BW; ~ als legitimatiemiddel: art. 474b lid 2 Rv; levering van ~: art. 3:93 BW; verpanding van ~: art. 3:237 j° art. 2:89 BW j° 2:198 BW; vruchtgebruik van ~: art. 3:219 j° art. 2:88 BW j° 2:197 BW.

Aandeelhouder (vennootschapsrecht), deelnemer in het maatschappelijk kapitaal (nv: art. 2:64, bv: art. 2:175 BW), vennoot, rechthebbende op een aandeel in een vennootschap; algemene vergadering van aandeelhouders: nv: art. 2:107 e.v., bv: art. 2:217 e.v. BW; gelijkheid aandeelhouders: nv: art. 2:92, bv: art. 2:201 BW; mogelijkheid tot uitkoop kleine ~: nv: art. 2:92a, bv: art. 2:201a BW; oproeping ~: nv: art. 2:113 e.v., bv: art. 2:223 e.v. BW; stemrecht ~: nv: art. 2:118, bv: art. 2:228 BW; stortingsplicht ~: nv: art. 2:80 e.v., bv: art. 2:191 e.v. BW; voorkeursrecht ~: nv: art. 2:96a e.v., bv: 2:206a e.v. BW.

Aandeelhoudersvergadering (nv: art. 2:107 e.v., bv: art. 2:217 e.v. BW), bijeenkomst van aandeelhouders; [☞] Algemene vergadering van aandeelhouders.

Aandelenfusie (art. 3:55 IB), fusie waarbij een vennootschap, al dan niet met bijbetaling, tegen uitreiking van eigen aandelen, aandelen van een andere vennootschap verwerft en als gevolg daarvan in die vennootschap meer dan 50% van de stemrechten kan uitoefenen; als de vennootschap buiten de EU is gevestigd moeten nagenoeg alle (90% of meer van de) stemrechten worden verkregen; er is geen ~ als de bijbetaling in contanten meer bedraagt dan 10% van de nominale waarde van de uitgereikte aandelen; er wordt geen ~ aanwezig geacht als de fusie in overwegende mate gericht is op het ontgaan of uitstellen van belastingheffing; een belastingplichtige kan voor de vraag of sprake is van een ~, een verzoek indienen bij de inspecteur; een ondernemer, die aandelen in verband met een ~ vervreemdt, hoeft het daaruit genoten voordeel niet in aanmerking te nemen bij zijn jaarwinst; de winst wordt belast zodra de nieuw verworven aandelen worden vervreemd (doorschuifregeling); de doorschuifregeling geldt ook voor een belastingplichtige met een aanmerkelijk belang (art. 4.41 en 4.42 IB); de fusiefaciliteit van art. 3:55 IB geldt ook voor lichamen die niet in aanmerking komen voor de *deelnemingsvrijstelling (art. 13h j° art. 8 Vpb).

Aandelenkapitaal (nv: art. 2:67, bv: art. 2:178 BW), [☞] Kapitaal.

Aandelenoptierecht (art. 10a LB), werknemer krijgt het recht om aandelen te verwerven tegen een vooraf vast-

gestelde koers; de vennootschap is verplicht om de aandelen tegen die afgesproken prijs (optie-uitoefenkoers) aan de werknemer te leveren; ~ op aandelen van de inhoudingsplichtige of het daarmee verbonden lichaam behoort tot het loon van de werknemer; de loonheffing wordt berekend aan de hand van het werkelijk behaalde voordeel op het moment waarop de optierechten daadwerkelijk worden uitgeoefend.

Aandelenregister (nv: art. 2:85, bv: art. 2:194 BW), register voor het bestuur van een nv of bv gehouden waarin de houders van aandelen worden geregistreerd.

Aangeboren rechten (art. 1 Universele verklaring van de rechten van de mens), aanspraken en bevoegdheden die aan ieder mens van nature, krachtens zijn geboorte, toekomen, ook al heeft geen Grondwet of andere regeling hem deze toegekend; [☞] Mensenrechten.

Aangewezen inrichting, **1** Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz), art. 1 lid 1 sub h, 1°; door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport als psychiatrisch ziekenhuis, verpleeg- dan wel zwakzinnigeninrichting aangemerkte instelling, (mede) bestemd voor verpleging van psychiatrische patiënten; **2** inrichting tot verpleging of genezing van geesteszieken bestemd, waarheen verdachten ter waarneming en onderzoek kunnen worden overgebracht; observatie-inrichting: art. 196–198, 317 Sv, art. 34a Penitentiaire beginselenwet.

Aangewezen instelling (art. 6.9 Whw), door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aangewezen instelling voor hoger onderwijs die niet in de bijlage van de Whw is opgenomen maar wel voldoet aan de voorwaarden die de Whw stelt zoals ten aanzien van de kwaliteit en de kwaliteitszorg voor het initiële onderwijs, de examens en de studentnadministratie; een ~ krijgt geen geld van de overheid, maar studenten kunnen wel studiefinanciering krijgen; een ~ verleent ook erkende bachelor en masterdegrees.

Aangifte (BS), door een partij bij een akte van de burgerlijke stand (art. 1:18a BW), ~ van geboorte (art. 1:19 e.v. BW), ~ huwelijk (art. 1:43 e.v. BW), ~ van overlijden (art. 1:19f e.v. BW), ~ levenloos geboren kind (art. 1:19i BW) waaromtrent akten door de ambtenaar van de burgerlijke stand moeten worden opgemaakt.

Aangifte (fiscaal) (Hoofdstuk II AWR), doen van aangifte gebeurt door indienen van aangiftebiljet; belastingplichtige moet zelf verzoeken om een biljet in geval van objectieve belastingplicht; ~ is van belang bij zowel *tijdstip- als *tijdvakbelastingen; de ~ dient duidelijk, stellig en zonder voorbehoud te worden ingevuld, ondertekend en binnen de aangegeven termijn te worden ingediend; de inspecteur kan desgevraagd de indieningstermijn onder voorwaarden verlengen (uitstel).

Aangifte (strafrecht), ~ doen van een strafbaar feit (art. 160 e.v. Sv); het bekendmaken daarvan aan een opsporingsambtenaar teneinde een strafvervolgung in gang te zetten; het Openbaar Ministerie is hiertoe niet ver-

plicht; strafklacht; ambtenaren en openbare colleges hebben een verplichting ~ te doen van misdrijven waarop zij stuiten in de ambtelijke sfeer (art. 162 Sv); valse ~: een lasterlijke aanklacht (art. 188, 268 Sr).

Aangiftebelasting (art. 10 en Hoofdstuk IV AWR), onderverdeeld in afdrachtsbelastingen en voldoeningsbelastingen; heffing door gelijktijdige betaling bij de aangifte; tot de aangiftebelastingen behoren: *a* de *loon- en *dividendbelasting en *b* voldoeningsbelastingen die door de ondernemer zelf moet worden betaald, zoals de omzetbelasting en de belastingen van rechtsverkeer; loon- en omzetbelastingen zijn *tijdvakbelastingen en dienen per tijdvak te worden betaald; [☞] Naheffingsaanslag, aanslagbelasting.

Aangrenzende zone, zone grenzend aan de territoriale wateren (territoriale zee) waarin de oeverstaat bepaalde maatregelen kan nemen, zoals ter bescherming van zijn visserij en die zich volgens het Verdrag van Genève (1958) maximaal 12 mijlen van de basislijn van de territoriale zee mag uitstrekken.

Aanhaken, aanleunen (art. 328bis Sr), vorm van oneerlijke mededinging; het profiteren van een anders bedrijfsresultaat door navolging van diens prestatie of van diens onderscheidingsmiddel.

Aanhaken (omgevingsvergunning), ~ geschiedt wanneer naast een omgevingsvergunning ook een andere vergunning nodig is voor de uitvoering van een bepaald project; de vergunning 'haakt aan' bij de omgevingsvergunning door middel van een verklaring van geen bedenkingen door het bevoegd gezag (art. 2.27 Wabo).

Aanhangig, een zaak, klacht, geschil is ~, wanneer en zolang zij bij de bevoegde rechterlijke of bestuursinstantie in behandeling is en deze behandeling nog niet op regelmatige wijze is geëindigd.

Aanhangig maken (bestuursrechtspraak), ~ geschiedt door het indienen van een gemotiveerd bezwaar- of beroepsschrift (art. 6:4 Awb).

Aanhangig maken (civiel proces), het ~ van een civiel proces geschiedt door een dagvaarding door de eiser van de wederpartij voor de rechter (art. 78 e.v. Rv), of door een verzoekschrift of rekest (art. 261 e.v. Rv) van de verzoeker aan de rechter, of door het indienen van een eis in reconventie (art. 136–138 Rv).

Aanhangig maken (strafproces), ~ geschiedt door een dagvaarding vanwege de officier van justitie (art. 258 Sv) of door oproeping (art. 383 Sv).

Aanhouden (omgevingsvergunning), de beslissing op de aanvraag om een omgevingsvergunning wordt aangehouden indien er geen grond is de vergunning te weigeren en een der situaties van art. 3.3–3.5 Wabo zich voordoet.

Aanhouden (uitstellen), het ~ van een uitspraak, bijvoorbeeld omdat feiten nog nader moeten worden onderzocht, of om een partij alsnog in de gelegenheid te stellen aan zijn verplichtingen te voldoen; in het laatste geval is sprake van een *terme de grace: uitstel van het toepassen van *lijfswang (art. 585 Rv).

Aanhouden (vasthouden), **1** strafrecht (art. 53 e.v. Sv): het feitelijk vasthouden van een verdachte in geval van ontdekking op heterdaad; ~ heeft voorgeleiding ten gevolge en kan leiden tot in verzekeringstelling; ook ~ voor verhoor; **2** volkenrecht: het feitelijk in beslag nemen en opbrengen van schepen krachtens buit- en prijsrecht in tijd van oorlog; het ~ op last van hoger hand doet, indien de zeeverzekering vrij van molest werd aangegaan, de verzekering vervallen.

Aanklacht (art. 160 Sv): [☞] Aangifte; lasterlijke ~: art. 268 Sr.

Aanklager, openbare –, voorheen benaming voor de officier van justitie.

Aanknopingspunten (Ipr), aanwijzing van de toepasselijke (nationale) wet(ten) op grond van een, uit een rechtsverhouding (waarbij verschillende rechtsstelsels betrokken zijn) voortvloeiend gegeven (de '~'), aanwijzing geschiedt volgens verwijzings- of conflictenregels; een verwijzingsregel knoopt de rechtsverhouding vast aan een bepaald rechtsstelsel van het door partijen gekozen regime en bij gebreke daarvan door ~ en aanknopingsbegrippen; in het personen-, familie- en erfrecht zijn de voornaamste ~ de nationaliteit en de woonplaats, in het zakenrecht de plaats van ligging van de zaak (lex rei sitae); de vorm van handelingen wordt beoordeeld naar de wetten van het land of de plaats waar die handelingen zijn verricht (art. 10:12 BW), locus regit actum; op 19 mei 2011 is Boek 10 BW vastgesteld; hierin is het Nederlands Ipr gecodificeerd.

Aankomstitel (art. 3:80 BW), rechtsgrond waardoor iemand rechthebbende werd.

Aankondiging, openbare –, **1** publicatie, bekendmaking van belangrijke, toekomstige gebeurtenis; ook dat een zaak bij de bestuursrechter aanhangig is (art. 8:26 Awb); tegenstelling: afkondiging van gebeurtenissen die reeds hebben plaatsgehad; ~ wordt veelal voorgescreven met aanduiding van de vorm waarin: hetzij in het officiële nieuwsblad (Nederlandse Staatscourant), hetzij door plaatsing in enig ander periodiek verschijnend blad, hetzij door aanplakking; **2** gemeentelijke belasting op een ~ (art. 227 Gemw): belasting op reclameboodschappen, voor zover die niet wordt gedaan door middel van tijdschriften of nieuwsbladen.

Aanleg (procesrecht), instantie; een zaak dient in eerste ~; tegenstelling: in (hoger) beroep.

Aanloopverliezen (art. 3:10 IB), regeling voor startende ondernemers; nog niet verrekende kosten en lasten, die zijn gemaakt voor een nog op te starten onderneming, kunnen ten laste van de ondernemingswinst worden gebracht; tot de ~ behoren de kosten die zijn gemaakt in de vijf kalenderjaren voorafgaand aan het eerste ondernemingsjaar; voorbeelden: kosten marktverkenning en kosten adviseurs (art. 5 Uitv.reg. IB).

Aanmaning (fiscaal) (art. 11 IW), schriftelijke waarschuwing van de ontvanger dat de belastingplichtige

over tijd is met betalen en hem maant om het verschuldigde bedrag binnen twee weken te betalen.

Aanmaning (privaatrecht), bevel van de schuldeiser aan zijn schuldenaar alsnog binnen een aangegeven termijn te presteren (art. 6:82 BW); [☞] Ingebrekestelling.

Aanmatiging (art. 3:111 BW) van bezit; [☞] Interversie van houderschap.

Aanmelding (art. 101 lid 3 EG-verdrag), ~ bij de EG-Commissie te Brussel van nieuwe overeenkomsten, besluiten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen, die niet verboden zijn, omdat zij bijdragen tot de verbetering van de productie of veredeling van producten of van de technische of economische vooruitgang, zodat de Commissie daaraan in een 'negatieve verklaring' haar fiat kan geven (art. 4 Kartelverordening Nr. 17 van 6 februari 1962).

Aanmelding, periodieke – (vreemdelingen), in het kader van het toezicht op vreemdelingen (art. 54 Vreemdelingenwet 2000), verplichting van niet-Nederlanders die (nog) geen verblijfsvergunning hebben om zich (in beginsel) wekelijks te melden bij de korpschef van het regionale politiekorps (art. 4.51 Vreemdelingenbesluit 2000).

Aanmerkelijk belang (art. 4.6 IB), een belastingplichtige heeft een ~ indien hij, hetzij al dan niet tezamen met zijn *partner, direct of indirect voor ten minste 5% van het geplaatste kapitaal aandeelhouder is of een koopoptie heeft op minimaal 5% van het geplaatste kapitaal, hetzij winstbewijzen heeft die recht geven op ten minste 5% van de jaarwinst van een vennootschap of gerechtigd is tot ten minste 5% van de liquidatie-uitkering, hetzij 'in de algemene vergadering van een coöperatie' een stemrecht vertegenwoordigt van ten minste 5%; houder van een genotsrecht wordt gelijkgesteld met een aanmerkelijkbelanghouder (art. 4.3 IB); een aandeelhouder, die zelf geen ~ heeft maar deel uitmaakt van een familiegroep waar dat wel het geval is, wordt aangemerkt als aanmerkelijkbelanghouder (meetrekgeling van art. 4.10 IB); [☞] Fictief aanmerkelijk belang, Meesleepregeling, Meetrekgeling.

Aanmerkelijk belang, inkomen uit – (art. 4.12–4.37 IB), winst uit ~ is belast tegen een tarief van 25% (art. 2.12 IB), ~ is het gezamenlijke bedrag van reguliere voordelen en vervreemdingsvoordelen, verminderd met de *persoonsgebonden aftrek (art. 4.12 IB); reguliere voordelen zijn alle voordelen die geen vervreemdingsvoordelen zijn, zoals dividenduitkering, teruggaaf van op aandelen gestort bedrag voor zover die meer bedraagt dan de verkrijgingsprijs en nadat de algemene vergadering van aandeelhouders daartoe heeft besloten en de statuten zijn aangepast; vervreemdingsvoordelen worden behaald bij vervreemding van aandelen en bij een fictieve vervreemding zoals vermeld in art. 4.16 IB.

Aanmerkelijkbelanghouder (fictief loon), [☞] Fictief loon.

Aanmerken, in de uitdrukking aangemerkt worden als (bijvoorbeeld art. 3:11, 85, 105 BW); aanduiding voor een (meestal) onweerlegbaar vermoeden; tegenbewijs daartegen is dan niet mogelijk; soms geeft de uitdrukking een weerlegbaar vermoeden aan (art. 1:131 BW).

Aanmonsteren, het zich verbinden tot dienst als kapitein of schepeling op een zeeschip, (art. 7:694 e.v. BW).

Aannemer, degene die zich verbindt tot uitvoering van enig werk bij wijze van *aanneming en derhalve de totstandbrenging en oplevering van een bepaald werk buiten dienstbetrekking tegen een opdrachtgever te betalen geldprijs (art. 7:750–769 BW); tegenpartij van de ~ is de opdrachtgever; zie voor meerwerk: art. 7:755 BW; onderaannemer: art. 7:751 BW; overlijden van de ~: art. 7:763 BW; [☞] Aanneming van werk, Eigenbouwer, Onderaannemer.

Aannemer (ketenaansprakelijkheid) (art. 35 IW), degene die zich jegens een ander, de opdrachtgever, verbindt om buiten dienstbetrekking een werk van stoffelijke aard uit te voeren tegen een te betalen prijs (art. 35 lid 2 sub a IW); hij is hoofdelijk aansprakelijk voor de betaling van de loonbelasting (art. 35 lid 1 IW) van zijn onderaannemers; uitvoeren van een werk van stoffelijke aard is ruimer dan totstandbrenging in het arbeidsrecht: er is al uitvoering van werk als er werkzaamheden worden verricht met betrekking tot zaken, hierdoor zullen nagenoeg alle aannemers van werkzaamheden onder de werking van de ketenaansprakelijkheid vallen, met uitsluiting van in hoofdzaak geestelijke of intellectuele arbeid; erbuiten vallen ook: **1** een werk dat geheel of grotendeels wordt verricht op de plaats waar de onderneming van de onderaannemer is gevestigd (met uitzondering van de vervaardiging en elke daarop gerichte handeling van kleding); **2** een werk dat ondergeschikt is aan een overeenkomst van koop en verkoop van een bestaande zaak; in geval van onderaanneming is de (hoofd)~ hoofdelijk aansprakelijk voor de door zijn onderaannemer en diens onderaannemers verschuldigde maar niet-betaalde loonheffingen en omzetbelasting; moet een ~ loonheffingen en dergelijke voor een van zijn onderaannemers in de keten betalen, dan heeft hij regres op die onderaannemer; een ~ is niet aansprakelijk als hij aannemelijk kan maken dat het niet-betalen van de belastingschuld niet aan hem is te wijten (disculpatiemogelijkheid); [☞] Eigenbouwer; [☞] Ketenaansprakelijkheid, Onderaannemer, Verleggingsregeling.

Aanneming van werk (art. 7:750–769 BW), de overeenkomst waarbij de ene partij, de aannemer, zich jegens de andere partij, de opdrachtgever, verbindt om buiten dienstbetrekking een werk van stoffelijke aard tot stand te brengen en op te leveren, onderscheidt zich van de arbeidsovereenkomst doordat het element van ondergeschiktheid ontbreekt; bij *ketenaansprakelijkheid heeft de term ~ een ruimere betekenis.

Aanplakking (openbare), art. 227 Gemw, [☞] Aankondiging (openbare).

Aanranding (art. 246 Sr), feitelijke ~ van de eerbaarheid; iemand door geweld (of andere feitelijke), of met bedreiging met geweld (of andere feitelijke), dwingen tot het plegen of dulden van ontuchtige handelingen, evenwel zonder seksueel binnendringen (dan *Verkrachting).

Aanrijding (art. 185 WvW), voor schade ontstaan door een ~ op een weg met een motorrijtuig is de eigenaar of houder (dat wil zeggen ook degene die het motorrijtuig in duurzaam gebruik onder zich heeft, zoals degene die het leest, art. 1 sub *o* WvW) van het motorrijtuig aansprakelijk, tenzij hij overmacht aannemelijk kan maken, zoals schuld van iemand voor wie hij niet aansprakelijk is; dit artikel is niet van toepassing bij: schade toegebracht door een motorrijtuig aan: *a* een loslopend dier, *b* een ander motorrijtuig in beweging, *c* met dat motorrijtuig vervoerde personen en goederen; is er voor het motorrijtuig een kenteken opgegeven dan wordt degene aan wie dat werd opgegeven vermoed eigenaar of houder te zijn, behoudens tegenbewijs; de eigenaar of houder die het motorrijtuig niet zelf bestuurt is aansprakelijk voor degene door wie hij het voertuig doet of laat rijden; de aansprakelijkheid op grond van dit artikel voor schade toegebracht aan zaken (niet aan personen) is beperkt tot de waarde van het motorrijtuig op het moment van het ongeval; op grond van art. 6:162 BW kan volledige schadevergoeding worden gevorderd; deze civielrechtelijke aansprakelijkheid voor een ~ staat los van de strafrechtelijke vervolgbaarheid.

Aanschrijving (Woningwet) ¶ , de aanschrijving is sedert 1 april 2008 vervallen, alsook de art. 19–61 Woningwet-oud en thans gelden ook in de Woningwet de algemene handhavingsvoorschriften van de Awb (last onder bestuursdwang, last onder dwangsom); slechts in de gevallen genoemd in art. 13, 13a en 14 Woningwet komt nog de figuur van de aanschrijving voor.

Aanslag (fiscaal) (art. 2.3 sub *e* AWR); inspecteur stelt de ~ vast (art. 11.1 AWR, art. 2 lid 1 sub *m* IW); de materieel verschuldigde belasting wordt door het opleggen van een ~ geformaliseerd; de ~ verschaft de ontvanger een titel tot invordering; de inspecteur mag bij het vaststellen van de ~ afwijken van de aangifte*(ambtshalve ~); een ~ wordt alleen opgelegd als het verschil tussen de verschuldigde inkomstenbelasting en het gezamenlijke bedrag van het voorheffingssaldo meer bedraagt dan €45, of als een voorlopige teruggaaf ~ vastgesteld (art. 9.4 IB); ¶ Belastingaanslag, Conserverende aanslag, Naheffingsaanslag, Navordering, Nihil-aanslag, T-biljet, Voorlopige teruggaaf.

Aanslag (strafrecht), tot een strafbaar feit (art. 79 Sr): het voornemen van de dader is in het beginstadium van uitvoering blijven steken; ruimer dan poging, vrijwillige terugtred sluit strafbaarheid niet uit; bij in hoge mate staatsgevaarlijke delicten als zelfstandig delict strafbaar gesteld (art. 92–94, 108 en 115 Sr).

Aanslagbelasting (bij wege van aanslag) (Hoofdstuk III AWR), inspecteur stelt de definitieve aanslag vast; aangifte is een hulpmiddel bij de regeling; inspecteur mag afwijken van de aangifte en zelfs zonder aangifte een aanslag opleggen (zgn. ambtshalve aanslag); inkomstenbelasting (art. 9.1 IB) en vennootschapsbelasting (art. 24 lid 1 Vpb) worden via een aanslag geheven; als de belastingschuld pas na afloop van het tijdvak bekend is, kan reeds tijdens dat tijdvak een (aanvullende) voorlopige aanslag worden opgelegd (art. 13 AWR); een aanslag moet binnen drie jaar na afloop van het tijdvak (plus eventueel verleend uitstel) zijn opgelegd (art. 11 lid 3 AWR); ¶ Navordering, Aangiftebelasting.

Aanslibbing (art. 5:29 BW), vorm van eigendomsverrijking; aanwas aan gronden, gelegen langs de oevers van niet-openbare wateren, komt toe aan de oevereigenaren.

Aansluitende zone, zone van 24 zeemijl aansluitend op de territoriale zee; in de ~ mag de kuststaat zijn voorschriften op het terrein van douane, belastingen, immigratie of volksgezondheid handhaven. (UNCLOS III)

Aanspraak (art. 10 lid 2 LB), recht om na verloop van tijd of na vervulling van een voorwaarde een of meer uitkeringen of verstrekkingen te ontvangen; een ~ wordt in beginsel ten tijde van de toekenning belast (hoofdregeel); een aantal in art. 11 lid 1 sub *c-k* LB genoemde aanspraken zijn vrijgesteld, waarbij de eventueel latere uitkeringen in de meeste gevallen zullen worden belast (omkeerregel); de waarde van een ~ wordt gesteld op de bedragen die bij een derde werden gestort teneinde die ~ te dekken; ¶ Omkeerregel.

Aansprakelijkheid (bestuurder), van nv: art. 2:11, 69, 95, 98a, 138, 139, 259, van bv: art. 2:11, 180, 207, 248, 249, 259 BW, van stichting: art. 2:300a BW; van vereniging: art. 2:30 BW; vennoot van **1** een firma: art. 18 WvK; **2** een maatschap: art. 7A:1679 BW.

Aansprakelijkheid (bij coöperatie), gehoudenheid van de leden en oud-leden bij vereffening van de rechtspersoon tot het aanzuiveren van een eventueel tekort (art. 2:55 BW); zij zijn volgens de wet jegens de coöperatie aansprakelijk naar de in de statuten aan te geven maatstaf; deze ~ kan tot een maximum worden beperkt, dan wel geheel worden uitgesloten (art. 2:56 BW); de getroffen regeling moet uit de naam van de coöperatie blijken door een toevoeging aan de naam: WA wettelijke ~, BA beperkte ~, UA uitsluiting van ~ (art. 2:54 lid 2 BW).

Aansprakelijkheid (fiscaal) (Hoofdstuk VI IW), iedere bestuurder van een lichaam (nv, bv, vereniging of stichting) is hoofdelijk aansprakelijk voor de verschuldigde loonbelasting, omzetbelasting, vennootschapsbelasting en andere belastingen (art. 36 IW), de socialeverzekeringspremies en verplichte bijdragen aan bedrijfspensioenfondsen; de hoofdelijke ~ geldt alleen als het niet-betalen van premies en belasting te wijten

is aan kennelijk onbehoorlijk bestuur in de drie voorgaande jaren; bij faillissement kan ieder van de ex-bestuurders hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld; als het lichaam niet in Nederland is gevestigd kan de leider van de vaste inrichting of de vaste vertegenwoordiger worden aangesproken; ten aanzien van een lichaam dat is ontbonden kan iedere met de vereffening belaste persoon worden aangesproken (behalve als de vereffenaar door de rechter is benoemd); disculpatiemogelijkheid voor de bestuurder die bewijst dat het niet aan hem is te wijten dat de belasting niet werd voldaan.

Aansprakelijkheid (onrechtmatige daad), mogelijkheid tot verhaal in rechte van geleden schade; ~ kan gebaseerd zijn hetzij op schuld van de dader, hetzij op het door de wet op zijn schouders gelegde risico; ~ van een bezitter van een dier: art. 6:179 BW; van een bezitter van opstal: art. 6:174 BW; van binnenschip: art. 8:1003 BW; eigenaar of houder van kentekenbewijs van motorrijtuig voor aanrijding: art. 185 WvW; van erfpachter voor opstal: art. 6:174 BW; voor gebrekkige zaak: art. 6:173 BW; van gehandicapte: art. 6:165 BW; voor gevaarlijke stoffen: art. 6:175 e.v., 8:423, 620 e.v., 1033, 1213, 1670 e.v. BW; van groepslid: art. 6:166 BW; van kind: art. 6:164, 169 lid 2 BW; voor kind: art. 6:169 BW; van ondergeschikte: art. 170 lid 3 BW; voor huispersoneel: art. 6:170 lid 2 BW; voor ondergeschikte: art. 6:170 lid 1 BW; van ouders voor kind: art. 6:169 BW; van producent voor gebrekkig product: art. 6:186 e.v. BW; van publicist voor publicatie: art. 6:167 BW; van vertegenwoordiger: art. 6:172 BW; van werkgever voor zijn personeel: art. 6:170 BW.

Aansprakelijkheid (vervoerder), een vervoerder is aansprakelijk voor schade, door dood of letsel van de reiziger ontstaan (art. 8:81 BW); eveneens voor schade aan vervoerde goederen (art. 8:23 BW); voor beide vormen van schade kan hij zich disculperen door aan te tonen dat de schade werd veroorzaakt door een omstandigheid die een zorgvuldig vervoerder niet heeft kunnen vermijden en voor zover zulk een vervoerder de gevolgen daarvan niet heeft kunnen verhinderen (art. 8:82, 23 BW); dood of letsel van reiziger: art. 8:105, 504, 974, 983, 1147 BW; exploitant van een voertuig: art. 8:1210 e.v. BW; rederij: art. 8:181, 360, 623–627 BW; tijdbevrachter: art. 8:380, 897 BW; gecombineerd vervoerder: art. 8:42 BW; schade aan bagage: art. 8:507 e.v., 975, 1150, 1157 BW; handbagage: art. 8:106 BW; hutbagage: art. 8:504 e.v. BW; van verhuizer: art. 8:1175 e.v. BW; verlies waardevolle zaken: art. 8:507 BW; vertraging voor, tijdens of na het vervoer opgetreden: art. 8:108, 515 BW.

Aansprakelijkheid van personen, verplichting van een persoon de (financiële) gevolgen op zich te nemen; in rechte vanwege iets kunnen worden aangesproken; aannemer: art. 7:762 BW, en *ketenaansprakelijkheid; appartementseigenaar voor schulden van gemeenschap: art. 5:113 lid 2 BW; bevrachter: art. 8:419 lid 5,

1097 lid 2 BW; bewaarnemer (zorgplicht): art. 7:602 BW; bruiklener voor verlies door toeval: art. 7A:1782 BW; echtgenoot voor gemeenschapsschuld: art. 1:95, 102 BW; expeditie: art. 8:73 BW; gevolmachtigde: art. 3:76 lid 2 BW; handelsagent: art. 7:429 BW; hotelhouder: art. 7:609 BW; huurder: art. 7:218 BW; opdrachtnemer: art. 7:407 BW; partij bij exploitatieovereenkomst: art. 8:362 e.v. BW; uitlener: art. 7A:1790 BW; [⊗] Verleggingsregeling.

Aansprakelijkheidsleer, doctrine omtrent de gehoudenheid tot schadevergoeding; een ~ geeft de rechtsgrond aan voor wettelijke aansprakelijkheid; de schuldleer die de rechtsgrond voor aansprakelijkheid zoekt in schuld (verwijtbaarheid) van de dader, verliest steeds meer terrein aan de risicoleer waarbij de rechtsgrond wordt gebaseerd op het door de schadeveroorzaker geschapen risico.

Aansprakelijkheidsverzekering, verzekering tegen de gevolgen van aansprakelijkheid tegenover derden voortvloeiende uit overeenkomst (contractuele aansprakelijkheid) of onrechtmatige daad (wettelijke aansprakelijkheid) van verzekerde of personen voor wie hij aansprakelijk is, Titel 6.3 en art. 6:74 e.v. BW; ~ motorrijtuigen, [⊗] Motorrijtuigenverzekering.

Aanstelling (bestuursrecht), de handeling waarbij een overheidsinstantie aan een persoon de hoedanigheid van ambtenaar toekent (art. 125 Ambtenarenwet).

Aanstelling (privaatrecht), aangaan van een rechtsverhouding door een opdrachtgever of door een werkgever met opdrachtnemer respectievelijk werknemer (art. 3:76 lid 1 sub c BW); [⊗] Lastgeving.

Aanvaarding (van aanbod), acceptatie waardoor een overeenkomst tot stand komt (art. 6:217 lid 1 BW); afwijkende ~: art. 6:225 BW, art. 19 e.v. Weens koopverdrag; ~ bij kwijtschelding: art. 6:160 lid 2 BW; ~ bij omzetting natuurlijke verbintenis: art. 6:5 lid 2 BW; ~ bij schenking moet geschieden onverwijld na kennisname aanbod: art. 7:175 BW; battle of forms: art. 6:225 lid 3 BW; te late ~: art. 6:223 BW; ~ van derdenbeding: art. 6:253 lid 3 en 4 BW; ~ bij internationale handelsovereenkomst: art. 18 Weens koopverdrag, termijn voor ~: ibidem art. 20, te late ~: ibidem art. 21.

Aanvaarding (van nalatenschap), eenzijdige rechtshandeling ter verkrijging van een nalatenschap (art. 4:190 BW); ~ impliceert het op zich nemen van de ermee gepaard gaande plichten; ~ is zowel stilzwijgend als uitdrukkelijk mogelijk; te onderscheiden in zuivere ~ (art. 4:190 BW); en beneficiaire ~ (art. 4:193, 194); [⊗] Beneficiaire aanvaarding.

Aanvaarding (van verdrag), het door een staat toetreden tot een verdrag, waarbij hij de daaruit voortvloeiende verplichtingen op zich neemt (art. 14 lid 2 Verdrag inzake het verdragenrecht); belangrijke verdragen worden doorgaans aanvaard onder voorbehoud van bekrachtiging (vindt plaats nadat de volksvertegenwoordiging van haar instemming heeft betuigd); goedkeuring van ~ van een verdrag van

minder belang kan informeel geschieden, bijvoorbeeld door schriftelijke mededeling van de diplomatieke vertegenwoordiger; meestal met ratificatie bij de wet gelijkgesteld; ~ onder voorbehoud (art. 20 e.v. Verdrag inzake het verdragenrecht).

Aanvaring (art. 8:540 e.v., 1000 e.v. BW), de botsing van schepen met elkaar of met andere roerende of vaste voorwerpen; Brussels aanvaringsverdrag (voor zeeschepen onderling of zeeschepen met binnenschepen); Geneefs aanvaringsverdrag, Trb. 1966, 192 voor binnenschepen; definitie van ~: art. 8:540 BW (zeeschepen); art. 8:1001 BW (binnenschepen).

Aanvaringsaansprakelijkheid (art. 8:544, 1004 BW), aansprakelijkheid jegens derden voor door hen ten gevolge van aanvaring geleden schade bestaat slechts als de aanvaring het gevolg is van schuld van een schip; is het schuldige schip een zeeschip, dan rust de ~ op de reder daarvan; is het een binnenschip, dan is de eigenaar daarvan aansprakelijk.

Aanverwantschap (art. 1:3 BW), [☞] Zwagerschap.

Aanvraag (art. 1:3 lid 3 Awb), verzoek van een belanghebbende aan een bestuursorgaan om een besluit te nemen; ~ van beschikking: art. 4:1 e.v. Awb.

Aanvullen van rechtsgronden (art. 25 Rv (art. 8:69 lid 2 Awb)), completeren van de wettelijke basis van een uitspraak; de rechter moet eigener beweging het recht toepassen op de door partijen gestelde feiten; ambts-halve moet hij de door partijen aangevoerde rechtsgronden (niet de feiten) aanvullen; Latijn: ius novit curia, een rechter kent het recht.

Aanvullend recht, regelen recht, rechtsregel in het burgerlijk recht die slechts geldt voor zover er tussen partijen niets anders overeengekomen werd; tegenstelling: dwingend recht waarvan partijen niet kunnen afwijken (zie bijvoorbeeld art. 6:115 BW).

Aanvullende, 1 burgerlijk proces: ~ eed, ter aanvulling van een onvolledig bewijs; **2** ~ werking van redelijkheid en billijkheid (art. 6:2 en 6:248 BW), opvulling van leemten in een rechtsbetrekking door regels van redelijkheid en billijkheid, tegenstelling: derogerende werking.

Aanwas, 1 erfopvolging: vergroting van het aandeel van een gerechtigde in een boedelgemeenschap of in een gezamenhandse gemeenschap door het uitvallen van een of meer van de verdere gerechtigden (bijzonder geval in art. 4:48 BW; **2** ~ van erf: art. 5:29 BW; [☞] Aanslibbing).

Aanwezigheid bij strafzitting (art. 6 lid 3 EVRM), niet slechts de ~ maar ook het actief kunnen deelnemen aan het onderzoek ter terechtzitting, is voor een beklagde noodzakelijk teneinde hem een eerlijk proces te waarborgen, omdat hij alleen op die wijze zijn rechten (onder andere die welke worden genoemd in art. 6 lid 3 sub c, d EVRM) kan uitoefenen; vandaar dat het EHRM dit recht uit genoemd artikel heeft afgeleid; een niet-verschenen verdachte kan zich laten verdedigen door een advocaat die verklaart daartoe uitdruk-

kelijk te zijn gemachtigd (art. 279 lid 1 Sv); dit (mensrecht) kan in ons land worden omzeild, door een deel van hetgeen op de openbare terechtzitting aan de orde had moeten komen, te verplaatsen naar een (geheim) vooronderzoek (art. 186a, 187 lid 2 en 187d Sv).

Aanwijzing (assurantie), aanduiden van een begunstigde in een levensverzekering (art. 6:253 en 7:965 BW).

Aanwijzing (handelspapier), schriftelijke betalingsopdracht of mandaat, volgbriefje bij wissel, cheque (art. 100, 178 WvK).

Aanwijzingen (ministeriële), directieven; **1** justitie: de minister van Justitie kan aan het Openbaar Ministerie zowel algemene als bijzondere ~ geven, zoals tot het al of niet vervolgen van een bepaald strafbaar feit (art. 127 RO): ondergeschiktheid van het Openbaar Ministerie aan het bestuur; **2** ruimtelijke ordening: de minister van Infrastructuur en milieu kan een aanwijzing geven omtrent de inhoud van een bestemmingsplan (art. 4.4 Wro); **3** verkeer: tekens gegeven aan weggebruikers, Bijlage 2 Rvv.

Aanwijzingen (verkeer), mondeling of door gebaren aan afzonderlijke weggebruikers of wel aan het gehele verkeer collectief gegeven instructies door ambtenaren en andere personen met de verkeersregeling belast en als zodanig ook kenbaar (art. 82 Rvv); ~ gaan boven verkeerstekens en gedragsregels.

Aanwijzingen (wetgeving), instructies ter verbetering van de kwaliteit van wetgeving; *a* voor de regelgeving (Stcrt. 1992, 230); *b* voor convenanten (Stcrt. 1995, 249).

Aanzegging, 1 burgerlijk proces (art. 439 e.v. Rv): gerechtelijke bekendmaking bij exploit in persoon; **2** bestuursrecht (art. 3:41 Awb): ambtelijke bekendmaking aan de belanghebbende in persoon of aan zijn domicilie; **3** strafvordering (art. 387 Sv): ~ van uitstel van de terechtzitting.

Aanzegtermijn (art. 7:668b BW), onder vigeur van de Wwz, in werking getreden op 1 juli 2015, moet de werkgever uiterlijk een maand voordat een contract voor bepaalde tijd van een half jaar of langer afloopt meedelen of hij het contract wil voortzetten of niet; doet hij dit niet of te laat, dan moet hij de werknemer een vergoeding betalen gelijk aan het loon over de termijnoverschrijding of een maandloon.

Aard der zaak, [☞] Natur der Sache.

Aard- en nagelvast (art. 5:20 BW), duurzame vereniging met de grond of met andere gebouwen en van met de grond verenigde beplantingen; voorwerpen ~ aan een onroerende zaak verbonden worden onroerend; ook wel: aard- en spijkervast; ook aanhechting door kalk, cement of lasverbindingen maakt een zaak bestanddeel van een onroerende zaak; werktuigen, al dan niet ~ aan een onroerende zaak verbonden, vallen niet onder de onroerendezaakbelastingen indien zij met behoud van hun waarde verwijderd kunnen worden en niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken (art. 220d lid 1 Gemw).

Abandon (York-Antwerp Rules, Rule X en XI), verlating (van schip); het voorheen aan een scheepseigenaar toekomend recht, door afstand van schip en vrachtpenningen zich te bevrijden van alle aansprakelijkheid daarmede verband houdende, volgens de spreuk: 'men kan aan de zee niet meer verliezen dan men aan haar heeft toevertrouwd'.

ABC-contract (art. 3 lid 4 OB), als B door hem van A gekochte goederen doorverkoopt aan C en aflevering door A rechtstreeks geschiedt aan C, zijn er volgens de OB evenveel (belaste) leveringen als er koopverplichtingen werden aangegaan.

Ab intestato, abintestaat (art. 4:10, 11 BW), zonder testament, bij versterf, [☞] Intestaat.

Abonnement (art. 6:236 sub j, art. 237 sub k BW), overeenkomst tot het geregeld afleveren van zaken of van elektriciteit; een beding in algemene voorwaarden dat bij niet-tijdige opzegging door de consument de looptijd stilzwijgend met meer dan één jaar wordt verlengd, is jegens een consument onredelijk bezwarend (zwarte lijst); een beding in algemene voorwaarden dat de looptijd van een abonnement bepaalt op meer dan één jaar wordt, behoudens tegenbewijs, vermoed onredelijk bezwarend te zijn (grijze lijst).

Abortus provocatus (art. 296 Sr), afbreking van de zwangerschap; afdrijving; degene die een vrouw daartoe behandelt, is strafbaar (de vrouw zelf niet); onder bepaalde voorwaarden mag een behandeling, gericht op het afbreken van zwangerschap, worden verricht door een geneeskundige in een ziekenhuis of kliniek waaraan door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport daartoe een vergunning is verleend (lid 5); zie Wet afbreking zwangerschap.

Absolute bevoegdheid (procesrecht), absolute competentie, beantwoordt de vraag bij welk college (hoog of laag) een zaak moet worden aangebracht; tegenstelling: de betrekkelijke of relatieve competentie (in welke plaats moet een zaak dienen?); absolute competentie van de kantonrechter: art. 93–98 Rv; rechtbank: art. 42 e.v. RO; gerechtshof: art. 60 e.v. RO; Hoge Raad: art. 78 lid 1 RO.

Absolute meerderheid (bij stemming), met ~ of volstreckte meerderheid van stemmen aan te nemen (art. 30 lid 4 BUPO, art. 22 EVRM), met ten minste de helft plus één van het geldig aantal uitgebrachte stemmen vóór; zwaardere eis dan: met een betrekkelijke, eenvoudige meerderheid (meeste stemmen gelden).

Absolute straftheorieën, theorieën ter rechtvaardiging van de straf: louter omdat misdään is, moet daarop zonder pardon een straf volgen; [☞] Vergeldingstheorie.

Absoluut huwelijksbeletsel, volstreckte onbevoegdheid om met wie dan ook te trouwen, omdat betrokkene niet voldoet aan de eisen om een huwelijk te sluiten (art. 1:31–42 BW), zoals te jonge leeftijd; tegenstelling: relatieve huwelijksbeletselen of betrekkelijke

onbevoegdheid: iemand mag met een bepaalde persoon niet in het huwelijk treden (bijvoorbeeld vanwege te nauwe verwantschap).

Absoluut recht (vermogensrecht), volstreckt recht op bepaalde zaak of goed, dat tegenover elkeen kan worden geldend gemaakt en gehandhaafd; tegenstelling: relatief recht; een ~ kan rusten op een zaak, zoals eigendom en de beperkte rechten daarop of op een recht, zoals een vorderingsrecht, een recht aan toonder, een auteursrecht, een merkrecht.

Absorptietheorie, stelsel aangaande een gemengde overeenkomst, dat kenmerken heeft van verschillende typen overeenkomsten; de ~ laat dan steeds een van de contracttypen overheersen, zodat ook alleen de bijzondere bepalingen van dat contracttype mogen worden toegepast; art. 6:215 BW gaat evenwel uit van de *cumulatietheorie.

Abstract, algemeen, niet op een bepaalde zaak of geval betrekking hebbend.

Abstracte leer (overdracht van goederen), de ~ stelt voor de geldigheid van een overdracht niet een titelvereiste; tegenstelling: causaal.

Abstracte schadevergoeding (art. 7:36–38 BW), abstracte wijze van schadeberekening bij koop waarbij uitgegaan wordt van de schade die in het algemeen het gevolg is van een bepaald schadetoebrengend feit, los van de bijzondere omstandigheden van het geval.

Abstracte schuldbekentenis, schuldbekentenis waarin de grondslag van de daarin uitgedrukte schuld niet wordt vermeld; tegenstelling: gecauseerde.

Abus, misbruik; ~ de blanc-seign: misbruik, van een handtekening, gezet op een blanco vel papier, strafbaar als valsheid in geschrifte; ~ de droit (art. 3:13 lid 2 BW): een vorm van misbruik van recht waarbij de gerechtigde zijn bevoegdheden misbruikt om anderen daardoor te schaden; [☞] Détournement de pouvoir; ~ de pouvoir (art. 3:3 Awb): misbruik van publiekrechtelijke bevoegdheid door bestuursorganen.

Accept, 1 orderbriefje, promesse aan order, orderbiljet, betalingsbelofte (art. 174 e.v. WvK); **2** verklaring door de betrokkene op een wissel dat hij bereid is de wissel op de vervaldag te voldoen (art. 124 WvK); ~ na zicht: art. 177 WvK.

Acceptant (art. 120 e.v. WvK), degene die een wissel accepteert, dat wil zeggen: aanneemt hem te zullen betalen.

Acceptatie (aanbod), aanvaarding van een aanbod waardoor een overeenkomst tot stand komt (art. 6:217, 223 e.v. BW); ~ afwijkend van aanbod: art. 6:225 BW; ~ bij kwijschelding: art. 6:160 lid 2 BW; ~ bij omzetting natuurlijke verbintenis: art. 6:5 lid 2 BW; ~ bij schenking: art. 7:175 BW, ~ moet onverwijld na kennisname aanbod geschieden; battle of forms: art. 6:225 lid 3 BW; te late ~: art. 6:223 BW; internationale handelskoop: zie art. 18 e.v. Weens koopverdrag.

Acceptatie (derdenbeding), aannemen (art. 6:253 lid 3 en 4 BW).

Acceptatie (wissel), verklaring van de betrokkene, de op zijn naam gestelde wissel op de vervaldag te zullen voldoen (art. 120 e.v. WvK); een handtekening van de betrokkene op de voorzijde van het stuk is daartoe voldoende (art. 124 lid 1 WvK); van non-acceptatie wordt een verklaring van non-betaling opgemaakt (art. 143 WvK); ~ bij tussenkomst: art. 155 e.v. WvK.

Accessie (grond), aanwas van grondgebied, hetzij door natuurlijke gebeurtenissen, hetzij met behulp van kunstwerken zoals drooglegging (art. 5:29 BW); [☞] Natrekking.

Accessie (volkenrecht), toetreding van staten tot meerzijdige, 'open' internationale verdragen en overeenkomsten (art. 15 Verdrag inzake het verdragenrecht).

Accessoir (art. 3:7, 82 BW), afhankelijk; ~ recht, onzelfstandig recht, afhankelijk van een hoofdrecht dat zich in dezelfde hand bevindt (bijvoorbeeld pand, hypothek, afhankelijk van een schuld); accessoire verbintenis, onzelfstandig beding, zoals boetebeding, strafbeding dat staat en valt met de hoofdverbintenis; accessoire overeenkomst, van een andere rechtsverhouding afhankelijk contract: art. 6:229 BW.

Accessoria, bijkomende rechten of bevoegdheden; ~ gaan in beginsel met de hoofdverbintenis mee over (art. 6:142 BW).

Accidental (negotii), bijzondere bedingen; door partijen uitdrukkelijk aan hun overeenkomst toegevoegde bestanddelen die niet tot de *essentialia ervan behoren.

Accijns, verbruiksbelasting geheven op bier, wijn, tussenproducten (zoals port en sherry) en op overige alcoholhoudende producten, minerale oliën (zoals benzine) en tabaksfabrikaten (art. 1 Wet op de accijns).

Accijnsgoederen (art. 2a OB); tot de ~ behoren: bier, wijn, tussenproducten, overige alcoholhoudende producten, minerale oliën en tabaksproducten (art. 1 Wet op de accijns).

Accountant, persoon die zich, in vrij beroep of krachtens arbeidsovereenkomst of aanstelling, belast met het onderzoeken van administraties, het opmaken van balansen en winst-en-verliesrekeningen en het uitbrengen van adviezen op financieel gebied (art. 2:393 BW); de titel ~ is beschermd, evenals die van accountant-administratieconsulent (art. 41 Wet op het accountantsberoep); [☞] Registeraccountant.

Accountant-Administratieconsulent (Wet op de het accountantsberoep), gediplomeerde dienstverlener op het gebied van de accountancy en de daarmee verband houdende werkzaamheden ten behoeve van ondernemingen die behoren tot het midden- en kleinbedrijf; ~ staat ingeschreven in een accountantsregister (art. 36 Wet op het accountantsberoep) en mag de titel ~ voeren (afgekort tot AA); de leden vormen De Nederlandse Orde van Accountants-Administratieconsulenten (NOvAA), een openbaar lichaam van beroep (art. 134 Gw).

Accountantsverklaring (art. 2:393 lid 5 BW), mededeling waarin een financieel deskundige verklaart de

getrouwheid van de jaarrekening van een coöperatieve vereniging, een onderlinge waarborgmaatschappij, een bv of een nv (art. 2:360 BW) te hebben gecontroleerd onder vermelding van de daarin gebleken tekortkomingen; de ~ moet worden toegevoegd aan de jaarrekening en het jaarverslag (art. 2:392 lid 1 sub a BW).

Accreditering (onderwijs), ~is een vorm van kwaliteitsborging, waarbij het onderwijsinstituut onderzocht en beoordeeld wordt door een onafhankelijke instelling (in het hoger onderwijs geschiedt dit door de Nederlands-Vlaamse accreditatieorganisatie, in het lager en middelbaar onderwijs door de Onderwijsinspectie).

Accreditering (van diplomatieke ambtenaar), machtiging als zodanig in een bepaald land op te treden en zijn regering bij de betrokken vreemde regering te vertegenwoordigen; een diplomaat bewijst zijn ~ door overlegging van zijn geloofsbriefven.

Accreditief, lastgeving aan een bank een bepaalde presentatie te verrichten, speciaal in het internationale handelsverkeer (betaling of acceptatie tegen documenten); een onherroepelijk ~ kan door de lastgever niet worden ingetrokken.

Accusatoir strafproces (art. 6 EVRM, art. 14 BUPO), openbare strafprocedure, gedurende hetwelk de beschuldigde (accused) en zijn raadsman (counselor) in beginsel gelijke rechten hebben als de openbare aanklager (beginsel van equality of arms); tegenstelling: het niet-openbare inquisitoire proces waarin de verdachte voorwerp van onderzoek is en de officier van justitie als 'dominus litis' fungeert: hij is de leider van het proces; ons strafproces is in het vooronderzoek inquisitoir, met daarin enkele accusatoire elementen; in de eindbehandeling ter openbare zitting meer accusatoir; het civiele proces is in de regel zuiver accusatoir, het bestuursproces gemengd van aard (inquisitoir: geheimhouding van stukken, art. 8:29 lid 1 Awb).

Achterborg (art. 7:870 BW), hij die zich borg stelt voor een borg die ter onderscheiding van de ~ dan 'hoofdborg' heet.

Achternaam (art. 1:5 BW), familie- of geslachtsnaam; *a* wettig kind: bij de aangifte van de geboorte verklaren beide ouders welke ~ het kind zal dragen; daarvan wordt een akte van naamskeuze opgemaakt; *b* natuurlijk kind: het kind draagt de ~ van de moeder; komt het door erkenning in familierechtelijke betrekking tot een vader te staan, dan behoudt het kind de ~ van de moeder, tenzij de ouders gezamenlijk verklaren dat het kind de ~ van de vader zal komen te dragen; *c* geadopteerd kind: wordt het een wettig kind van beide ouders, dan beslissen die gezamenlijk over de door het kind te dragen ~; komt een adoptief kind slechts tot één ouder in familierechtelijke betrekking te staan, dan draagt het de ~ van die ouder; keuze van een ~ voor de kinderen is slechts mogelijk bij het eerste kind: de volgende kinderen van dezelfde ouders dragen dezelfde ~ als het

- eerste kind; ~ gehuwde en gescheiden vrouw: art. 1:9 BW; wijziging van een ~: art. 1:7 BW; [☞] Naam.
- Achterstallig onderhoud** (belastingrecht), (art. 3.123 IB), renten van schulden aangegaan voor verbetering of onderhoud van de *eigen woning, die met schriftelijke bescheiden zijn te staven, zijn aftrekbare kosten terzake van de eigen woning; [☞] Eigen woning, aftrekbare kosten.
- Achterstelling** (art. 3:277 lid 2 BW), overeenkomst tussen schuldeiser en schuldenaar waarbij de eerste zich postconcurrent stelt of althans zijn vordering in rang achterstelt bij vorderingen van andere schuldeisers; zie ook art. 2:375 lid 4 BW.
- Achtervolging** (art. 54 lid 4 Sv), een ~ door een oorlogsschip, politie- of douanevaartuig van een handelsvaartuig onder vreemde vlag, begonnen in de territoriale zee, mag, mits ononderbroken (poursuite continue), worden voortgezet ook nadat het vaartuig open zee heeft bereikt; in *Schengenlanden mag de politie tot 10 km op het grondgebied van een andere lidstaat een op het eigen grondgebied ingezette achtervolging voortzetten.
- A contrario-redenering**, conclusie getrokken uit het uitdrukkelijk regelen door de wetgever van een aantal gevallen, dat hij die regel niet van toepassing achtte op vergelijkbare, maar niet onder die regel gebrachte gevallen; immers, dan zou hij die regel daarop ook wel uitdrukkelijk van toepassing hebben verklaard.
- Act of State-doctrine**, beginsel der gelijkheid tussen staten: een staat handelende in zijn publiekrechtelijke functie is niet tegen zijn wil aan de rechtspraak van andere staten onderworpen.
- Acta**, schriftelijke stukken; ~ probant se ipsa: geschriften, authentieke akten, bewijzen zichzelf, worden aangenomen te zijn hetgeen zij voorgeven, totdat het tegendeel volgens de valsheidsprocedure zal zijn vastgesteld.
- Actie** (art. 3:296 BW), de mogelijkheid om in rechte te kunnen ageren, het hebben van een ~ op grond van een in rechte afdwingbaar recht; zowel in strafzaken als in burgerlijke zaken.
- Actief kiesrecht**, recht om als kiezer deel te nemen aan de verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen.
- Actieve hoofdelijkheid** (art. 6:16 BW), gemeenschap van vorderingsrecht: elk van twee of meer schuldeisers heeft jegens een schuldenaar recht op een prestatie; voldoening door de schuldenaar aan een van de schuldeisers bevrijdt hem ook jegens de andere(n).
- Actio**, rechtsvordering in het Romeinse recht; ~ contraria: tegenvordering bij onvolledig wederkerige overeenkomsten, zoals de vordering van een lasthebber tot vergoeding van gemaakte kosten; ~ directa: hoofdvordering uit een onvolledig wederkerige overeenkomst; ~ pauliana: vordering wegens benadeling van schuldeisers of rechthebbenden (art. 3:45 BW, art. 42 e.v. Fw), [☞] Pauliana, ~ -; ~ popularis: rechtsvordering door een willekeurig lid ener (publieke) rechtsgemeenschap ingesteld, dat geen belanghebbende hoeft te zijn, zoals bij het beroep ingesteld krachtens art. D 5 Kieswet, in het omgevingsrecht is de ~ popularis in zoverre beperkt dat het steeds moet gaan om een belanghebbende en dat een eventuele voorprocedure moet zijn benut (art. 6:13 Awb; 8.2 lid 1 Wro; 20.1 Wmb); ~ publiciana (art. 3:125 BW) van degene die bezig is door verjaring de eigendom van de zaak te verkrijgen.
- Activa** (art. 2:365 e.v. BW), bezittingen en vorderingen van een onderneming, voorkomend op de debetzijde (linkerzijde) van de balans, onderverdeeld in vaste (zoals gebouwen) en vlottende activa (zoals voorraden en geld).
- Activiteitenbesluit** (art. 8.40 Wmb), bevat voorschriften voor inrichtingen die onder deze Amvb vallen; deze inrichtingen worden gecategoriseerd als type A, type B en type C-inrichting; een type C-inrichting is ook vergunningplichtig.
- Actuariële grondslagen** (goed koopmansgebruik) (art. 3.29 IB), overlevingstafels en aanvaardbare leeftijds-terugstellingen; bij de berekening van pensioen- en andere soortgelijke verplichtingen (lijfrenten e.d.) moeten algemeen aanvaarde ~ worden gebruikt; de rente mag daarbij niet lager zijn dan 4%.
- Actuaris**, een aan een levensverzekeringsmaatschappij verbonden wiskundige, die door middel van een aangenomen rentevoet, sterftetafels en kosten de tarieven van levensverzekering vaststelt; ook berekent hij de premiereserves, afkoopwaarden, de premievrijmakingen, beleningen en dergelijke.
- AC-zaak** (Procesregeling bestuursrecht 2013), een voorlopige-voorzieningszaak over een afwijzing van een aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd als bedoeld in art. 28 van de Vreemdelingenwet 2000, waarop artikel 3.117 van het Vreemdelingenbesluit 2000 is toegepast.
- Ad hoc**, voor een bepaalde gelegenheid, tot dit doel, voor dit geval: commissie ~.
- Ad hominem**, zich richtend tegen de persoon (niet betrekking hebbend op de zaak): argumentum ~: argument ontleend aan de persoon van de tegenpartij; slechts toelaatbaar in zoverre als het met het voorwerp in geschil in verband is te brengen; tegenstelling: ad rem.
- Ad mutum** (beëindiging overeenkomst), opzegging staat ter vrije beslissing van één of elk van de betrokkenen.
- Ad quem**, dies, terminus ~: eindtermijn, tijdstip tot hetwelk een zekere toestand of mogelijkheid loopt; tegenstelling: a quo.
- Ad rem**, ter zake dienende (argumenten), tegenstelling: argumenten ad hominem (ad personam).
- Ad usum publicum**, met publieke bestemming, voor de openbare dienst.
- Adagia**, rechtsspreuken, slagzinnen: korte en pregnante samenvattingen van rechtsbeginselen; sommige staan

in de wet, maar de meeste zijn buitenwettelijke gangbare gezegden tot typering van bepaalde rechtsverhoudingen of rechtsgeloven; [Ⓜ] Topos.

Adaptatierecht, bewerkingsrecht van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst bijvoorbeeld het recht om een roman voor toneel of voor film te bewerken (art. 13 Auteurswet 1912).

Adatrecht, inheems gewoonterecht in Indonesië.

Aditionele, toegevoegde, ~ artikelen: toegevoegde artikelen aan het slot van de Grondwet, bedoeld als te zijn van tijdelijke aard.

Adel, het geheel van geslachten en personen aan wie door de Koning adeldom is verleend; Hoge Raad van Adel: hoog college van staat, belast met het adviseren van de Koning over verlening van adeldom, het toekennen van wapens aan openbare lichamen en dergelijke.

Adeldom, persoonlijke, als regel erfelijke onderscheiding, werd tot 1999 door de Koning verleend; inlijving of verheffing in de adelstand, verlening van een titel of hogere titel, of verdere uitbreiding van reeds verleende adel geschiedt op advies van de Hoge Raad van Adel; adellijke predikaten moeten in alle openbare geschriften worden vermeld.

Ademanalyse (art. 163 Wvw), test ter meting van de genuttigde alcohol; een bestuurder, verdacht van zodanig alcoholgebruik dat het zijn rijvaardigheid kan verminderen (art. 8 Wvw), is verplicht desgevraagd in een ademanalyseapparaat te blazen; bij het eerste onderzoek wordt niet het alcoholpromillage in het bloed gemeten (BAG-alcoholgehalte in %) maar de hoeveelheid alcohol in de uitgedemde lucht (AAG-ademalcoholgehalte), uitgedrukt in microgram per liter uitgedemde lucht ($\mu\text{g/l}$); strafbaar is in beginsel degene die een AAG heeft van $\geq 235 \mu\text{g/l}$, overeenkomend met een BAG van $\geq 0,54\%$; het rijbewijs kan worden ingevorderd bij een AAG $> 570 \mu\text{g/l}$; bij de lichtste gevallen, gepleegd door bestuurders van motorrijtuigen en steeds bij fietsers, is onder een aantal voorwaarden politietransactie mogelijk; [Ⓜ] Rijden onder invloed, Bloedproef.

Adequatietheorie, causaliteitsleer, volgens welke het feit *a* oorzaak is, als naar ervaringsregels daarvan het gevolg *b* is te voorzien; [Ⓜ] Toerekeningsregels.

Adherent, degene die zich door adhesie aansluit bij enige meerszijdige (multilaterale) regeling; bijvoorbeeld een staat die zich aansluit bij een open verdrag.

Adhesiecontract, toetredingsovereenkomst waarbij de algemene voorwaarden door een van de partijen eenzijdig zijn opgesteld en de wederpartij die in haar geheel heeft te aanvaarden (bijvoorbeeld arbeidsovereenkomsten); ook: contrat d'adhésion.

Administrateur (bestuursrecht), titel in de ambtelijke hiërarchie, boven referendaris, onder de raadadviseur.

Administratie, bediening: de feitelijke uitvoering van een bestuurstaak, afgezien van het nemen van beslissingen; ook het geheel van uitvoerende organen.

Administratie (fiscaal) (art. 52 AWR), er geldt een administratieplicht voor degene die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefent, quasiwinst geniet (art. 3.3 IB), resultaat geniet uit overige werkzaamheden in verband met een terbeschikkingstelling van vermogensbestanddelen als bedoeld in art. 3.91 en 3.92 IB, natuurlijke personen die inhoudingsplichtig zijn en *lichamen; uit de ~ moet blijken wat de rechten en verplichtingen zijn en moeten de gegevens die van belang zijn voor de belastingheffing kunnen worden afgeleid; de ~ moet ten behoeve van controle gemakkelijk toegankelijk zijn; de basisgegevens moeten zeven jaar worden bewaard; uitzondering hierop zijn de gegevens voor onroerende zaken in verband met de herzieningstermijn (art. 13, 13a Uitv.besch. OB).

Administratief beroep (art. 7:16 e.v. Awb), vragen van een voorziening tegen een beschikking bij een (doorgaans hiërarchisch hogere) instantie binnen het bestuur (zoals van b&w op gedeputeerde staten), dus niet bij een van de administratie onafhankelijke rechter; [Ⓜ] Administratieve rechtspraak.

Administratief recht, [Ⓜ] Bestuursrecht.

Administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften, administratieve afdoening van lichte verkeersovertredingen, strafbaar gesteld bij of krachtens de Wvw en enkele andere wetten; de ~ is geregeld in de lex Mulder (Wet ~, Wahn); de regeling is bedoeld ter versnelling van de procedure door haar te onttrekken aan de in art. 6 EVRM aan de verdachte geboden bescherming; als sanctie kan bij een schriftelijke, gedagtekende beschikking een boete van maximaal €90 worden opgelegd; daartegen kan binnen zes weken schriftelijk beroep worden ingesteld bij de officier van justitie in het arrondissement waar de overtreding plaatsvond; beroep op de kantonrechter is mogelijk, mits de klager vooraf zekerheid stelt voor het betalen van de boete.

Administratiekantoor, beheersinstelling, veelal een stichting waarin aandelen van een vennootschap zijn ondergebracht; een ~ geeft op zijn beurt certificaten van aandelen uit; methode ter voorkoming van 'overvallen'.

Administratieplicht (art. 3:15i BW, art. 52 AWR), administratieplichtig zijn: *a* lichamen, *b* natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen, *c* natuurlijke personen die belastbare winst in de betekenis van art. 3.3 IB genieten, *d* natuurlijke personen die inhoudingsplichtig zijn en *e* personen die resultaat uit overige werkzaamheden genieten; betreft de vermogenstoestand omtrent het beroep of bedrijf; omvat het vastleggen en bijhouden van de gegevens die betrekking hebben op de beheers- en bestuursdaden en bij lichamen ook op de interne organisatie van het lichaam in het algemeen; onder 'administratie' vallen niet alleen 'boeken en bescheiden' maar ook 'andere gegevensdragers'; [Ⓜ] Bewaarplicht.

Administratieve boete, punitieve sanctie; een ~ wordt niet door een rechter opgelegd, maar door de administratie (het bestuur); gebruikelijker is thans: bestuurlijke boeten (fiscaal recht, art. 67a e.v. AWR) en in de Wahv is de ~, teneinde het punitieve karakter ervan te verhullen, herdoopt tot administratieve sanctie; [☞] Vergrijpboete, Verzuimboete, Bestuurlijke boete.

Administratieve detentie, gevangenhouding op grond van een beschikking van politiefunctionaris of justitieel ambtenaar, zonder voorafgaande tussenkomst van een rechter (art. 57 Sv); een gearresteerde moet onverwijld voor een rechter worden geleid; voorarrest moet een hoge uitzondering blijven en dient zo kort mogelijk te duren (art. 9 lid 3 BUPO, art. 5 lid 3 EVRM).

Administratieve kamer (art. 43 RO), administratieve rechter; kamer bij elke rechtbank, belast met de bestuursrechtspraak, ambtenarenzaken en socialeverzekeringsrechtspraak in eerste aanleg; ook genoemd: kamer van de bestuurssector.

Administratieve maatregel, besluit van algemene strekking, dat echter geen algemeen verbindend voorschrift, plan of pseudowetgeving is, omdat daaraan het karakter van zelfstandige normstelling ontbreekt, zoals besluiten tot schorsing, vernietiging of buitenwerkingstelling/inwerkingtreding van algemeen verbindende voorschriften (bijvoorbeeld art. 10:43 Awb j^o 8:3 lid 1 sub *a* Awb) tegen een ~ staat geen voorziening open.

Administratieve rechtspraak, **1** algemeen: bestuursrechtspraak, rechtspraak door onafhankelijke rechters in geschillen die niet uit burgerlijke rechtsbetrekkingen zijn ontstaan (art. 112 lid 2 Gw); te onderscheiden van het administratief beroep waarbij voorziening gevraagd kan worden bij een hoger orgaan (zoals van b&w op gedeputeerde staten) of op een in het ambtelijk apparaat hoger staande functionaris; [☞] Beroep, Beroepsgronden; **2** ~ in belastingzaken; een belastingplichtige kan tegen het niet honoreren van zijn bezwaarschrift door de inspecteur in beroep gaan bij de rechtbank (art. 26 AWR); **3** ~ inzake overheidsbesluiten (Hoofdstuk 8 Awb) waaraan in beginsel een bezwaarschriftprocedure moet voorafgaan (art. 7:1 Awb), doorgaans in twee instanties: *a* bij de administratieve sector van de rechtbank (art. 8:1 e.v. Awb), *b* bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (art. 30 e.v. Wet op de Raad van State); **4** ~ voor het bedrijfsleven, [☞] College van Beroep voor het Bedrijfsleven. ∞

Administratieve sanctie (art. 1 Wahv), punitieve sanctie, opgelegd door een ambtenaar; boete voor een verkeersovertreding, 'bon', 'prent'; de aan de overheid te betalen geldsom opgelegd door de ambtenaar die de verboden gedraging heeft geconstateerd; beroep is mogelijk op de officier van justitie (art. 6 Wahv) en vervolgens op de sector kanton van de rechtbank (art. 9 Wahv); van tevoren moet dan evenwel zekerheid

worden gesteld voor de betaling van de boete (art. 11 lid 1 Wahv), teneinde het door een vervolgd gebruikmaken van zijn recht, een beroep te doen op een onafhankelijke rechter, binnen de perken te houden (art. 6 lid 1 EVRM, art. 14 lid 1 BUPO).

Admissibel, toelaatbaar in rechte, bijvoorbeeld een rechtsmiddel is ~.

Adolescentenstrafrecht (art. 77c Sr), ~ geldt sedert 1 april 2014; door het adolescentenstrafrecht wordt de grens tussen het volwassenenstrafrecht en het jeugdstrafrecht flexibeler; enerzijds kan de rechter beslissen op jongeren van 16 en 17 jaar het volwassenenstrafrecht toe te passen, anderzijds kan hij op jongvolwassenen tussen 18 en 23 jaar het jeugdstrafrecht toepassen. [☞] ~ jeugdstrafrecht.

Adoptie (art. 1:227–232 BW), aanneming als wettig kind; wordt door de rechtbank uitgesproken op verzoek van een of twee personen van verschillend of van gelijk geslacht die in de voorafgaande drie jaren hebben samengeleefd; het verzoek wordt ingewilligd indien dit in het kennelijk belang van het kind is; de verzoekers moeten ten minste achttien jaar ouder zijn dan het kind; zij moeten reeds ten minste drie jaar hebben samengeleefd (art. 1:227 lid 2 BW) en het kind tezamen ten minste één jaar hebben verzorgd en opgevoed; ~ door een stiefouder is mogelijk (art. 227 lid 1 BW); herroeping van ~: art. 1:231 en 232 BW; huwelijksverbod bij verwantschap door ~: art. 1:41 lid 2 BW; zie: Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van interlandelijke ~, Den Haag 29 mei 1993, Trb. 93, 197.

Adoptiekosten (fiscaal) (art. 6.23 IB), ~ die betrekking hebben op juridische bijstand zijn buitengewone uitgaven; in geval van adoptie in het buitenland zijn ook de noodzakelijke reis- en verblijfkosten en de bemiddelingskosten tot een geforfaiteerd bedrag aftrekbaar (art. 39 Uitv.reg. Wet IB).

Adoptieverlof (art. 3:2 Wet arbeid en zorg), bij adoptie geldt een verlof van vier weken, voor beide ouders; het verlof mag ingaan vanaf twee weken voor de overdracht van het kind; ook pleegouders krijgen vier weken verlof als het kind lange tijd in het gezin zal blijven.

Adres (verzoekschrift), geschrift gericht aan de volksvertegenwoordiging (art. 131 RvO II) of aan het bevoegde gezag (art. 5 Gw) waarin de verzoeker bepaalde wensen kenbaar maakt; is een verzoekschrift massaal ondertekend, dan spreekt men van een petitie.

Adres (woonplaats), **1** aanduiding van de woonplaats van een persoon (art. 1:10 BW, art. 52 Sv); **2** domicilie bij wissel, plaats waar de wissel betaalbaar gesteld is (art. 103 WvK).

Advies (bestuurstaal), in ~ houden: in beraad houden (door een rechterlijke of een bestuursinstantie); ~ van

verzending van een (dienst)brief, geadviseerde brief: aangetekende brief.

Advies (bindend), bijzondere vorm van de vaststellings-overeenkomst (art. 7:900 lid 2 BW); [☞] Bindend advies.

Advies (handelsrecht), of adviesbrief; bericht door de trekker van een cheque of wissel gezonden aan de betrokkene, houdt eventueel een nadere aanduiding in over de schuld of de betaling (art. 127c WvK).

Adviescommissie (bezwaarschriftprocedure, art. 7:13 Awb), ter voorbereiding van beslissingen op bezwaarschriften kunnen bestuursorganen een ~ instellen; een ~ moet ten minste bestaan uit twee leden en een van het bestuursorgaan onafhankelijke voorzitter; het horen van de bezwaarden geschiedt door de voltallige ~, door de voorzitter alleen of door een lid dat onafhankelijk van het bestuursorgaan moet zijn; de ~ brengt haar advies schriftelijk uit aan het bestuursorgaan dat doorgaans het advies integraal overneemt; het kan dan bij zijn beslissing volstaan met een verwijzing naar het advies dat een onderdeel wordt van de eindbeslissing op het bezwaarschrift; volgt het bestuursorgaan het advies niet, of slechts gedeeltelijk op, dan moet het in zijn beslissing de reden voor die afwijking vermelden; ook in dat geval moet het advies met de beslissing op het bezwaarschrift worden meegezonden (art. 7:13 lid 7 Awb).

Adviesstelsel (herziening), inkrimping van de adviseerende taak van adviescolleges voor beleid en regelgeving; geregeld in de Woestijnwet, dat wil zeggen de Herzieningswet adviesstelsel en in de Kaderwet Adviescolleges.

Adviseur, raadgever van het bestuursorgaan: een onafhankelijk persoon of college dat bij of krachtens wettelijk voorschrift belast is met het adviseren inzake door een bestuursorgaan te nemen besluiten (art. 3:5 Awb).

Advocaat, raadsman in juridische aangelegenheden zowel in als buiten rechte, die als zodanig moet zijn ingeschreven bij de rechtbank van het arrondissement waarin zijn kantoor is gevestigd (art. 1 lid 1 Advocatenwet); de titel ~ is beschermd (art. 9a Advocatenwet); advocaat kan degene worden die de hoedanigheid van meester in de rechten bezit (zijn master heeft behaald) en drie jaar stage heeft gelopen, waarna hij ook zelfstandig kantoor kan houden (art. 9b Advocatenwet); na zijn beëdiging wordt de advocaat ingeschreven op het *tableau; in een procedure bij de sector kanton van de rechtbank als ook als gedaagde in kort geding mogen partijen zelf verschijnen en hun belangen bepleiten; in strafzaken staat de ~ als raadsman de verdachte bij zowel gedurende het vooronderzoek als ter terechtzitting; toevoeging van ~ (art. 12 e.v. Wrb), rechtsbijstandverlening door het juridisch loket in de vorm van het aanwijzen van een advocaat aan een on- of minvermogen- de ten behoeve van een bepaald rechtsbelang.

Advocaat-generaal, **1** vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie bij de Hoge Raad, plaatsvervanger van

de procureur-generaal (art. 113 RO); **2** vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie bij het *ressortsparket bij een gerechtshof, staande onder leiding van een hoofdadvocaat-generaal (art. 138 RO).

Advocaten, Orde van – (art. 17 e.v. Advocatenwet), publiekrechtelijk lichaam met verordenende bevoegdheden ten aanzien van de leden, te weten de gezamenlijke advocaten die in Nederland zijn ingeschreven.

Advocatuur, tot de ~ in Nederland behoren advocaten en procureurs; toezicht op de ~ wordt uitgeoefend door een in het rechtsgebied van elk gerechtshof bestaande Raad van discipline en in hoger beroep, tevens in hoogste ressort door het Hof van discipline.

Aequo et bono, in de uitdrukking: ex ~, naar billijkheid; bij de vaststelling van enige schadevergoeding door de rechter, indien daarvoor geen volledige of objectieve gegevens voorhanden zijn.

Aestimatoire eed, schattingseed.

Afbetaling, het kopen van duurzame goederen door de koper waarbij de koopprijs in termijnen wordt voldaan; [☞] Consumentenkrediet, Wet op het –.

Afbetalingscontract (art. 7A:1576 e.v. BW), een koopovereenkomst op afbetaling waarbij werd overeengekomen dat de koopprijs zal worden betaald in termijnen waarvan er twee of meer verschijnen nadat de verkochte zaak aan de koper al dan niet in eigendom werd overgedragen; huurkoop (art. 7A:1576h BW) is een ~ waarbij de eigendom niet door enkele overdracht overgaat (gewoonlijk pas na betaling van de laatste termijn), [☞] Consumentenkrediet, Wet op het –.

Afbreken (besprekingen), stoppen met onderhandelingen tijdens de *precontractuele fase; is in strijd met de redelijkheid en billijkheid indien de besprekingen al dusdanig ver gevorderd waren, dat aannemelijk was dat bij voortzetting ervan een overeenkomst tot stand zou zijn gekomen; de 'afbreker' kan tot schadevergoeding dan wel tot voortzetting van de onderhandelingen worden veroordeeld; ook al in een eerdere fase kan het stoppen van onderhandelingen als in strijd met de redelijkheid en billijkheid een plicht tot (gedeeltelijke) schadevergoeding meebrengen.

Afbreken (internationaal recht), beëindigen van diplomatieke betrekkingen, terugroepen door een staat van zijn diplomatieke vertegenwoordiger bij een andere staat.

Afbreking zwangerschap (art. 296 Sr), [☞] Abortus provocatus.

Afconcluderen (burgerlijk proces), het wederzijds indienen van conclusies teneinde de rechter de gelegenheid tot vonnis te geven.

Afdeling, **1** onderdeel van een ambtelijk bureau of van een college: ministerie, provinciale griffie, gemeentesecretarie, Raad van State; **2** sectie: onderverdeling van een vertegenwoordigend lichaam (Kamers der Staten-Generaal, provinciale staten), ingesteld voor het voorbereidend onderzoek waarbij de voorzitters

van de afdelingen de centrale ~ vormen (reglementen van orde); afdelingen zijn nagenoeg geheel vervangen door commissies.

Afdeling Bestuursrechtspraak (art. 30–45 Wet op de Raad van State), afdeling van de Raad van State belast met de afdoening van beroepen voortvloeiend uit de wet Awb die in eerste aanleg behandeld werden door de administratieve kamers van de rechtbanken.

Afdeling Contentieux †, of Afdeling voor Geschillen van Bestuur van de Raad van State; behandelde tot 1 januari 1993 geschillen op grond van de Tijdelijke Wet Kroongeschillen.

Afdeling Rechtspraak †, voormalige afdeling van de Raad van State; behandelde beroepen krachtens de Wet Administratieve Rechtspraak Overheidsbeschikkingen.

Afdoening zonder zitting, beslissing van de administratieve kamer van de rechtbank, genomen met toestemming van partijen, dat het (openbare) onderzoek ter zitting achterwege blijft (art. 8:57 Awb).

Afdrachtvermindering, leidt tot minder loonbelasting en premies betalen voor bepaalde groepen werknemers op grond van de Wet vermindering afdracht loonbelasting en premie voor de volksverzekeringen (Wva); afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk en de afdrachtvermindering zeevaart.

Afdreiging (civiel recht), afpersing; art. 3:44 lid 2 j° 49 e.v. BW; ☞ Bedreiging.

Afdreiging (strafrechtelijk), of chantage, gepleegd door hem die, met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen door bedreiging met smaad, smaadschrift of openbaring van een geheim, iemand dwingt tot de afgifte van enig goed dat geheel of ten dele aan deze of aan een derde toebehoort, hetzij tot het aangaan van een schuld, of het tenietdoen van een inschuld (art. 317 e.v., art. 284 lid 1, 1° Sr), ☞ Afpersing.

Afdrijving (art. 82 Sr), verwijderen van een foetus; ~ valt onder het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel en wel door ~ of het doden van de vrucht van een vrouw (abortus provocatus); het doet er niet toe hoe oud de vrucht is.

Affectiewaarde (art. 6:106 lid 1 sub *a* BW), gevoelswaarde van iets waarop de eigenaar bijzonder gesteld is, zoals een haarlok of een erfstuk; opzettelijke vernieling van een zaak met ~ verplicht tot vergoeding van immateriële schade; de ~ kan niet worden verzekerd omdat zij niet objectief op geld waardeerbaar is; het wetsvoorstel dat ook naaste verwanten van het slachtoffer schadevergoeding toekende werd verworpen door de Eerste Kamer (ks 28781).

Affidavit, op schrift gestelde verklaring die onder ede is bevestigd, teneinde in rechte als bewijs te dienen.

Afgeleide verkrijging (art. 3:80 lid 1 BW) van een goed, of derivatieve; tegenstelling: originaire of oorspronkelijke; een rechthebbende die zijn recht van zijn rechtsvoorganger afleidt, verwerft dezelfde juridische positie ten aanzien van dat goed als zijn rechtsvoorganger.

Afgeleide woonplaats (art. 1:12 BW), niet-zelfstandig domicilie, bepaald door de woonplaats van iemand, tot wie degene die een ~ heeft in een bepaalde rechtsverhouding staat, zoals een minderjarige en een onder curatele gestelde; de eerste volgt de woonplaats van degene die het gezag over hem uitoefent, de laatstgenoemde die van zijn curator; wanneer iemands goederen onder bewind staan, volgt hij, voor alles wat de uitoefening van dit bewind betreft, de woonplaats van de bewindvoerder (art. 1:12 lid 2 BW).

Afgevallen vruchten (art. 5:45 BW), vruchten die van de bomen van het ene erf op het andere vallen; ~ komen toe aan degene aan wie de vruchten van dat laatste erf toebehoren (eigenaar, huurder).

Afglijden van infiltrant (Richtlijn infiltratie van 20 februari 1991), het verlies van normbesef bij een politie-man die geruime tijd als infiltrant heeft ge opereerd.

Afhankelijk recht (art. 3:7, 82 BW), recht dat niet zelfstandig kan bestaan doordat het verkocht is aan een ander recht; ☞ Accessoir; een ~ bevindt zich steeds in dezelfde hand als het hoofdrecht.

Afhankelijke woonplaats (art. 1:12 lid 1 BW), ☞ Afgeleide woonplaats.

Afkoelingsperiode, ☞ Faillissement.

Afkondiging, 1 verdrag (art. 93 Gw), geschiedt in het Trb. als KB; voor 1951 vond bekendmaking plaats in het Stb.; de verbindende kracht van verdragen voor de burgers is afhankelijk gesteld van de bekendmaking; **2** verordeningen: provinciale verordeningen zijn elektronisch te raadplegen (art. 137 Provw) en gemeentelijke verordeningen (art. 140 Gemw); **3** wet: ~ van een wet geschiedt, evenals die van een Amvb, door plaatsing in het Stb. (Bekendmakingswet); bij de elektronische afkondiging wordt doorgaans ook de datum van inwerkingtreding vermeld; ontbreekt die, dan treden wetten en Amvb's in werking met ingang van de eerste dag van de tweede kalendermaand na de datum van bekendmaking (art. 7 Bekendmakingswet).

Afkoop, 1 strafrecht: gangbare benaming voor een schikking, transactie, afdoening buiten proces in strafzaken, art. 74 Sr; **2** verzekeringrecht (art. 7:978, 7:980 BW), recht op ~ is een vermogensrecht, voortvloeiend uit een polis van levensverzekering; een verzekeringnemer kan, indien de voorwaarden van verzekering en de aard van het contract dit toestaan, de verzekering doen afkopen, dat wil zeggen het contract beëindigen waarbij de maatschappij de afkoopwaarde van de verzekering uitkeert; **3** recht van ~, synoniem voor het recht van beklemming.

Afkoop alimentatieverplichtingen (art. 6.5 IB), afkoop van alimentatie door betaling van lijfrentepremie is aftrekbaar als onderhoudsverplichting; voorwaarden hiervoor zijn dat: *a* de premie wordt betaald aan een toegelaten (professionele) verzekeraar, *b* de termijnen van lijfrenten direct na premiebetaling ingaan en *c* de termijnen eindigen bij het overlijden van de vroegere echtgenoot; soortgelijke regelingen zijn er ook voor de

verrekening van pensioenrechten en lijfrenten; [☞] Persoonsgebonden aftrek.

Afkoopom (ontslagrecht), [☞] Transitievergoeding.

Afkoopwaarde, het bedrag dat bij afkoop van een polis van levensverzekering wordt uitgekeerd (art. 7:928, 7:980 BW).

Aflevering, het verschaffen van het bezit (art. 7:9 BW), eventueel houderschap van een zaak (voor het laatste geval, [☞] Eigendomsvoorbehoud, art. 3:92 BW); ~ bij koop: art. 7:9 BW; ~ door beschikkingsonbevoegde: art. 6:42 BW; ~ van bepaalde zaak: art. 6:27 BW; ~ van soortzaak: art. 6:28 BW.

Aflevering, (gecontroleerde ~) van drugs (Richtlijn infiltratie van 20 februari 1991 sub 4), infiltranten, werkzaam onder regie van justitie en politie, verrichten koeriersdiensten voor drugsbendes.

Aflossing van schuld, terugbetaling van een geleende geldsom, hetzij ineens, hetzij in termijnen; voor de wijze van betaling: art. 6:111 e.v. BW; ook mogelijk door middel van verrekening: art. 6:127 e.v. BW; [☞] Toerekening van betalingen (verbintnissenrecht).

Afluisterapparaat (art. 139d e.v., 441a Sr), het plaatsen van of reclame maken voor afluisterapparaat is een misdrijf, respectievelijk overtreding.

Afluisteren (door justitie), opnemen van vertrouwelijke communicatie met behulp van een technisch hulpmiddel (zoals een richtmicrofoon); het gaat hier om uitwisseling in beslotenheid van vertrouwelijke gegevens, zoals een strikt privégesprek, niet openbare e-mailpost, communicatie met een bank met behulp van een bankpas en dergelijke; onder de wettelijke regeling vallen niet de (eventueel vertrouwelijke) gesprekken die op straat of in een café zonder apparaat kunnen worden opgevangen; het ~ is toegestaan: *a* (art. 126l Sv) bij verdenking van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten en dat gezien zijn aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert; *b* (art. 126s Sv) indien aan de af te luisteren gesprekken naar verwacht een persoon zal deelnemen, die weliswaar geen verdachte is, maar ten aanzien van wie uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden voortvloeit dat deze betrokken is bij het in het georganiseerd verband beraamen of plegen van misdrijven; het ~ geschiedt op bevel van de officier van justitie met voorafgaande machtiging van de rechter-commissaris (zogenoemde proactieve opsporing, voordat er nog van een strafbaar feit sprake is); [☞] Aftappen, Telefoongesprek.

Afluisteren (door particulieren), met behulp van een technisch hulpmiddel heimelijk ~ van gesprekken van anderen, gehouden in een woning of besloten lokaal (art. 139a Sr); ~ is een zware inbreuk op iemands privéleven, die als misdrijf wordt gestraft; voor andere vormen van ~: art. 139b Sr (elders dan in woning of besloten lokaal), art. 139c Sr (van telefoongesprekken).

Afnamecontract, overeenkomst waarbij iemand zich verbindt binnen zekere tijd een bepaalde hoeveelheid goederen te betrekken van de wederpartij, die aanneemt deze goederen alsdan tegen bepaalde prijs te leveren; het bestellen van waren onder een afnamecontract heet afroepen; van belang voor het opschortingsrecht, art. 6:52–57 BW.

Afpaling (art. 5:46 BW), afscheiding van aan elkaar grenzende erven.

Afpersing, 1 strafrecht (art. 317 Sr): met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen; door geweld of bedreiging met geweld iemand dwingen hetzij tot de afgifte van enig goed dat geheel of ten dele aan deze of aan een derde toebehoort, hetzij tot het aangaan van een schuld of tot het tenietdoen van een inschuld; [☞] Afdreiging; **2** civiel recht: [☞] Bedreiging, art. 3:44 lid 2 j° 49 e.v. BW.

Afrekening (art. 3:58 e.v. IB), bij het overlijden van een ondernemer wordt de onderneming geacht te zijn gestaakt; de onderneming wordt direct voor het overlijdenstijdstip overgedragen aan degenen aan wie de onderneming krachten huwelijksvermogensrecht of erfrecht toekomt; overdracht gebeurt tegen de waarde in het economisch verkeer, waardoor belasting moet worden betaald over de stille reserves; de erven kunnen evenwel de onderneming zonder afrekening voortzetten: dan worden de vermogensbestanddelen tegen boekwaarde doorgeschoven en er behoeft geen ~ plaats te vinden; bij ontbinding van de huwelijksgemeenschap wordt de boekwaarde automatisch doorgeschoven.

Afroepcontract (art. 7:628a BW), [☞] Oproepcontract.

Afscheiding van erven (art. 5:46 BW), plicht tot ~, verplichting van de aangrenzende erven jegens elkaar.

Afschrift, 1 (art. 49 Wet op het Notarisambt), een authentiek ~, gewaarmerkte kopie; kan een notaris afgeven van alle geschriften die hem worden voorgelegd; sommige andere ambtenaren kunnen binnen de kring van hun bevoegdheid authentieke afschriften verstrekken, zoals griffiers; **2** ~ van vonnis, een niet-officiële kopie van rechterlijke uitspraak die in tegenstelling tot de grosse, geen executorialie kracht heeft; ambtsovertreding bij het uitgeven van een ~ van een vonnis: art. 462 Sr.

Afschrijving (fiscaal), aftrekpost van de winst (art. 3:30–3:39 IB); de ~ op bedrijfsmiddelen (goederen die voor het drijven van een onderneming worden gebruikt) moet jaarlijks worden gesteld op het gedeelte van de nog niet afgeschreven afschaffings- of voortbrengingskosten dat aan het kalenderjaar kan worden toegerekend; de werkelijke aanschaffings- of voortbrengingskosten van voorwerpen van geringe waarde, waarvan de aanschaffings- of voortbrengingskosten gewoonlijk tot de lopende uitgaven van een onderneming worden gerekend, mogen in het kalenderjaar van aanschaffing of voortbrenging ineens worden afgeschreven; willekeurige ~ is ook toegestaan voor investeringen door startende ondernemers (art. 7 Uitv.reg. willekeurige afschrijving 2001) en

voor milieubedrijfsmiddelen (art. 3.31 IB) en aangewezen bedrijfsmiddelen; afschrijving op gebouwen is niet mogelijk als die daalt beneden de bodemwaarde; onroerende zaken voor eigen gebruik mogen worden afgeschreven tot de helft van de bodemwaarde (50% van Woz-waarde); [☞] Milieubedrijfsmiddelen.

Afschrikking, straffunctie waarbij door bedreiging met of het opleggen van (zware) straffen wordt afgehouden van het plegen van delicten; onderscheiden in generale en speciale preventie.

Afslag (verkoop), wijze van veilen waarbij tegen een hoge prijs wordt ingezet en de koper degene wordt die het eerst 'mijn' roept (mijnen); bij verkoop bij opbod gevolgd door ~ wordt eerst een 'bodem' in de markt gelegd: ingezet wordt tegen een lage prijs, de veilingmeester verhoogt het daaruit volgende eindbod met een bepaald bedrag en vervolgens vindt de (definitieve) verkoop bij afslag plaats; [☞] Veiling.

Afspiegingsbeginsel (art. 7:671a BW), is een voorgeschreven selectiemethode die de werkgever moet toepassen bij elke vorm van bedrijfseconomisch ontslag; bij cao kan hiervan enigermate worden afgeweken.

Afstamming (art. 1:197 e.v. BW), komaf; het kind staande huwelijk geboren is wettig en heeft de echtgenoot van de moeder tot vader (art. 1:199 BW); bewijs van ~: art. 1:22, 1:209 BW (geboorteakte), art. 1:80 (uiterlijk bezit van staat), art. 1:205 lid 2 BW (ongestoorde bezit van de staat van wettig kind); [☞] Conflictenrecht.

Afstammingsbeginsel (nationaliteitswetgeving), het onderdaanschap van een staat wordt alleen verleend aan personen die afstammen van ouders die onderdaan van die staat zijn of waren.

Afstand (privaatrecht), 1 huwelijksgoederenrecht: ~ van huwelijksgemeenschap (art. 1:103 BW) kan door elk van de echtgenoten (of diens erfgenamen) binnen drie maanden na de ontbinding van de gemeenschap (of nadat zij van het overlijden kennis kregen) worden gedaan door een akte van ~ te doen inschrijven in het huwelijksgoederenregister; 2 goederenrecht: ~ van goed geschiedt op analoge wijze als overdracht van het goed (art. 3:81 lid 2 sub c j° 3:98 BW), met een uitzondering ten aanzien van roerende zaken in art. 5:18 BW; ~ van vorderingsrecht geschiedt door een overeenkomst, art. 6:160 BW; wordt een aanbod tot ~ (kwijtschelding) niet onverwijld na de kennisname afgewezen, dan geldt het als aangenomen.

Afstand (strafproces), ~ van rechtsmiddelen, een verklaring van verdachte of Openbaar Ministerie, dat zij geen gebruik zullen maken van hun bevoegdheid om een rechtsmiddel (verzet, hoger beroep, cassatie) in te stellen.

Afstand (troon), ~ van koningschap (art. 27, 28 Gw) geschiedt niet slechts door een uitdrukkelijk daartoe te kennen gegeven besluit van de koning maar ook door het aangaan van een huwelijk buiten bij de wet verleende toestemming.

Afstand van instantie (civiel procesrecht), rechtsmiddel dat ten dienste staat van een eiser die merkt dat hij

een fout in de dagvaarding heeft gemaakt; op de dienende dag concludeert hij dan niet voor eis en wordt in de kosten veroordeeld; vervolgens kan hij een verbeterde dagvaarding uitbrengen, want door ~ vervalt zijn vordering niet (art. 249, 250 Rv).

Afstand van verhaal (verzekeringsrecht), een verzekerde doet afstand van zijn recht door verhaal te zoeken op de schuldlige ten gunste van zijn verzekeraar, die daardoor in de rechten treedt die de verzekerde ter zake van die schade tegen derden mocht hebben, voor zover die schade door de verzekeraar is vergoed (subrogatie), dus niet bijvoorbeeld in het recht tot verhaal van het eigen risico door de verzekerde; doorgaans doet de verzekerde ~ zodat de verzekeraar bevoegd is alle schade op de dader te verhalen.

Aftappen (art. 126m Sv), het heimelijk met behulp van een technisch hulpmiddel binnendringen in het niet voor het publiek bestemde gegevensverkeer via kabel of ether; voor het ~ van telecommunicatie is steeds de medewerking vereist van de aanbieder (bijvoorbeeld KPN Telecom); het ~ is toegestaan: *a* (art. 126m Sv) bij verdenking van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten en dat gezien zijn aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert; *b* (art. 126f Sv) indien aan de communicatie een persoon zal deelnemen, die weliswaar geen verdachte is, maar ten aanzien van wie uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden voortvloeit dat deze betrokken is bij het in het georganiseerd verband beramen of plegen van misdrijven; het ~ geschiedt op bevel van de officier van justitie met voorafgaande machtiging van de rechter-commissaris (zogenoemde proactieve opsporing, voordat er nog van een strafbaar feit sprake is); [☞] Afluisteren, Telefoongesprek.

Aftrek (jaarrekeningenrecht), gespreide boeking over de economische levensduur van de waardevermindering van een goed door slijtage of economische veroudering (art. 2:386 BW); de afschrijvingsmethode moet in de toelichting op de jaarrekening worden uiteengezet; geactiveerde kosten in verband met de oprichting, de uitgifte van aandelen en de kosten van onderzoek en ontwikkeling moeten in beginsel na ten hoogste vijf jaar zijn afgeschreven; ~ is slechts geboden op vaste activa met een beperkte (niet-oneindige) gebruiksduur en dient te geschieden volgens een stelsel dat afgestemd is op de te verwachten toekomstige gebruiksduur.

Aftrek (preventieve hechtenis), de bevoegdheid toegekend aan de strafrechter om bij zijn uitspraak te bepalen dat de tijd die de veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van die uitspraak in voorlopige hechtenis heeft doorgebracht, geheel of gedeeltelijk van de straf-tijd zal worden afgetrokken (art. 27 Sr).

Aftrek van voorbelasting, door een ondernemer in mindering brengen van de omzetbelasting die andere ondernemers hem in rekening hebben gebracht (art. 15

en 16 OB); bij verkoop van goederen draagt een ondernemer alleen het verschil tussen de in- en verkoop OB af; het Besluit uitsluiting aftrek omzetbelasting 1968 (BUA) zondert in art. 1 van vooraf trek uit goederen of diensten: *a* voor het voeren van een zekere staat; gedaan als giften of relatiegeschenken aan niet volledig aftrekgerechtigden; *c* ten dienste van verstrekkingen aan het personeel (niet in de vorm van voedsel of vervoer); wel is ~ toegestaan indien alle prestaties tezamen voor eenzelfde belanghebbende in een bepaald jaar niet meer dan €27 hebben belopen (art. 4 BUA).

Aftrek voorkoming van dubbele belasting, [☞] Verrekeningsmethode, Vrijstellingsmethode.

Aftrekbare giften (art. 6.32 e.v. IB en art. 16 Vpb), bevoordelingen uit vrijgevigheid en verplichte bijdragen waar geen directe tegenprestatie tegenover staat; ~ zijn binnen bepaalde grenzen aftrekbaar indien zij zijn voldaan aan in de wet bedoelde instellingen of verenigingen, en met behulp van schriftelijke bescheiden kan worden bewezen dat zij zijn voldaan.

Aftrekposten (art. 6.1 e.v. IB) persoonsgebonden aftrek*, horen in beginsel in box 1 thuis; onderscheiden worden daarbij ~ die uitsluitend zijn gerelateerd aan de inkomsten in box 1 (uitgaven voor inkomensvoorzieningen) en ~ die vooral samenhangen met de persoonlijke situatie van de belastingplichtige (onder andere uitgaven voor onderhoudsverplichtingen, specifieke zorg, scholing en giften); [☞] Kostenvergoedingen (door werkgevers), Onderhoudsverplichtingen.

Afval (Hoofdstuk 10 Wmb), producten die zonder verdere bewerking niet geschikt zijn voor het op milieuhygiënisch verantwoorde wijze opnieuw gebruiken; zij ontstaan doordat hetzij particuliere huishoudens, hetzij bedrijven (bedrijfsafvalstoffen) zich van deze stoffen ontdoen; volgens het Hof van Justitie EG, 25 juni 1997 (M&R 1997, nr. 32K en 100) blijft daarentegen een stof, ook als zij op milieuverantwoorde wijze opnieuw kan worden gebruikt, onder de Europese afvalstoffenregelingen vallen; een nuttige toepassing van ~, zoals het gebruiken voor terreinophoging, kan de kwalificatie ~ volgens het Hof niet wegnemen.

Afvalstoffen (10.1–10.64 Wmb), algemeen uitgangspunt is dat de vervuiler betaalt zodat een ieder die ~ produceert of doet ontstaan verantwoordelijk is voor dat afval, zelf zorg dient te dragen voor een verantwoorde verwijdering en verwerking en de daarmee gepaard gaande kosten; onderscheid wordt gemaakt tussen huishoudelijk afval, autowrakken en bedrijfsafval; heffingen: *a* een reinigingsheffing voor het ophalen van huisvuil; *b* een vergunningheffing; *c* een productheffing.

Afwezige (art. 1:409 BW), degene die zijn woonplaats heeft verlaten (opgebroken heeft); is dat geschied zonder voldoende orde op het bestuur van zijn goederen te stellen, terwijl daarin noodzakelijkerwijs geheel of gedeeltelijk moet worden voorzien, dan benoemt de rechtbank van zijn verlaten woonplaats, op verzoek van belanghebbenden of op vordering van het OM,

een bewindvoerder teneinde het bewind over het geheel of een gedeelte van de goederen van de ~ te voeren en diens overige belangen waar te nemen.

Afwezigheid (ongeoorloofde), het zich onttrekken aan de vervulling van dienstverplichtingen (art. 96–114 Wetboek van Militair Strafrecht); ~ wordt onderscheiden in opzettelijke afwezigheid in tijd van vrede en in tijd van oorlog; het delict kan ook door nalatigheid worden gepleegd.

Afzender, **1** bij rechtshandeling (art. 3:37 lid 3 BW): het zoekraken of te laat besteld worden van een brief is in beginsel voor risico van de ~, tenzij dit het gevolg is van een handeling van de geadresseerde, van een persoon voor wie hij verantwoordelijk is of van omstandigheden die zijn persoon betreffen en die rechtvaardigen dat hij het nadeel draagt; **2** bij vervoer (art. 8:20 BW): een ~ dient ervoor te zorgen dat de te verzenden goederen en de daarbij behorende documenten tijdig ter beschikking van de vervoerder komen (art. 8:24, 27 BW); hij dient voor zover nog nodig de vervoerder tijdig in te lichten over gegevens die voor de vervoerder van belang zijn.

Agent, algemeen: persoon handelende voor een ander (natuurlijk of rechts)persoon: lasthebber; vertegenwoordiger; ~ van een vreemde staat: diplomatiek vertegenwoordiger van lage rang; ~ van politie (art. 2 Politiewet): lagere ambtenaar van politie, aangesteld voor de politietoek; [☞] Gevolmachtigd ~, Handelsagent (art. 7:428 e.v. BW).

Agent-provocateur (art. 126i Sv), lokbeampte; functionaris die een strafbaar feit (meestal een drugsdelict) uitlokt om een verdachte onder controleerbare omstandigheden op heterdaad te kunnen betrappen (*pseudokoop of *pseudodienstverlening); op het strafbare feit waarop de verdenking ten aanzien van de verdachte stoelt moet voorlopige hechtenis zijn toegelaten; de ~ mag een verdachte niet verleiden tot andere strafbare feiten dan waarop diens opzet reeds tevoren was gericht (HR 4 december 1979, NJ 1980, 356, Tallon-arrest); [☞] Infiltrant.

Agentschap, in het kader van de verzelfstandiging van overheidsdiensten en directies zijn deze omgevormd tot ~; zij hebben een grotere zelfstandigheid en maken een betere bedrijfsvoering mogelijk; voorbeelden: Centraal Justitieel Incassobureau, Rijksarchief, College ter Beoordeling van Geneesmiddelen en Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen van het Ministerie van Defensie.

Agentuurovereenkomst (art. 7:428–445 BW), overeenkomst tussen een principaal en een handelsagent waarbij de eerste aan de laatste opdraagt voor bepaalde of onbepaalde tijd tegen beloning bij totstandkoming van overeenkomsten te bemiddelen en deze eventueel op naam en voor rekening van de principaal af te sluiten zonder aan de laatste ondergeschikt te zijn; aansprakelijkheid van agent: art. 7:429 BW; concurrentiebeding: art. 7:443 BW; delcrederebeding: art. 7:429 lid 2 BW;

- documentatiemateriaal voor agent: art. 7:430 BW; gewichtige reden voor ontslag van agent: art. 7:439 BW; gouden handdruk: art. 7:440 lid 3 BW; indirecte orders: art. 7:431 lid 1 sub *b* BW; inzage boeken door agent: art. 7:433 BW; klantenkring: art. 7:431 lid 1 sub *c*; nabestellingen: art. 7:431 lid 2 BW; opzegging van de ~: art. 7:437 BW; provisie van agent: art. 7:431 e.v. BW; rayonvergoeding: art. 442 BW; schadeloosstelling of volledige schadevergoeding van ~: art. 7:441 BW; te verwachten terugloop van orders: art. 7:430 lid 2 BW; verplichtingen van principaal jegens ~: art. 7:430 BW.
- Ageren**, een gerechtelijke actie instellen; als eiser een rechtsvordering instellen; 'uit (ex) art. X ~': zijn vordering op artikel X baseren.
- Agio** (opgeld), het positieve koersverschil van enige waar, enige valuta of deviezen, boven de standvastige waarde of de parikoers; tegengestelde: disagio.
- Agiobonus**: verhoging van het uitstaande aandelenkapitaal door uitkering in aandelen ten laste van de *agio-reserve.
- Agioreserve** (art. 2:373 BW), reserve door storting van contanten ter verkrijging van nieuwe aandelen tegen een hogere koers dan de nominale, of naar aanleiding van de inlevering van in aandelen converteerbare obligaties.
- Agrarisch bedrijf** (ruimtelijke ordening), omdat steeds meer boerderijen in handen komen van 'hobbyboeren', die meestal maar een klein perceel land exploiteren, wordt in bestemmingsplannen nogal eens bepaald dat onder boerderijen slechts volwaardige landbouwbedrijven worden verstaan waarin ten minste één volledige kracht werkzaam is.
- Agrarisch grondverkeer**, handel in landbouwgronden; krachtens de Wet ~ moet vervreemding van landbouwgronden en natuurterreinen worden getoetst; de wet verleent een voorkeursrecht aan het Bureau beheer landbouwgronden bij de verwerving van genoemde gronden en terreinen.
- Agrarisch recht**, het geheel van rechtsregels betreffende de landbouw, de landelijke eigendommen, zoals pachtrecht en ruilverkavelingsrecht, gespreid over diverse rechtsgebieden (burgerlijk recht, bestuursrecht) en voornamelijk ter wille van het onderwijs in één verband gebracht.
- Agreement**, afspraak, regeling, overeenkomst in niet (naar buiten) bindende vorm, niet in rechte afdwingbaar; ook: gentlemen's ~: afspraak tussen fatsoenlijke lieden; ook: informeel akkoord tussen staten, regeringen respectievelijk vooraanstaande personen of instellingen; ^{EN} Gentlemen's Agreement.
- Agrément**, verklaring van geen bezwaar van het ontvangende land omtrent de persoon van een aan te wijzen diplomatieke vertegenwoordiger.
- Agressie**, aanval, aanvalsoorlog, aanvallende oorlog: door het volkenrecht meer en meer beperkt.
- Agressiedelicten**, ^{EN} Ruwheidsmisdrijven.
- Agressieve verkoopmethoden** (afdeling 6.3.3A BW), onder meer hardnekkig en ongewenst aandringen per telefoon valt onder de kwalificatie ~ en is onrechtmatig; ^{EN} Oneerlijke handelspraktijken.
- Air marshal**, (art. 37ada Luchtvaartwet), bewapend ambtenaar ter beveiliging van de burgerluchtvaart.
- Akkoord** (art. 138 e.v. Fw), deal in een faillissement door de gefailleerde aan zijn gezamenlijke schuldeisers aangeboden; door aanvaarding en homologatie van het ~ eindigt het faillissement; een ~ is ook mogelijk bij surseance van betaling (art. 252 e.v. Fw) en ontnemt de schuldeisers hun vorderingsrecht op hetgeen het uitkeringspercentage te boven gaat; executoriale titel van een vonnis van homologatie: art. 159, 274 Fw; homologatie: art. 150, 269b, 270 Fw; preferente vorderingen: art. 163, 257 Fw; vereiste meerderheid: art. 145, 268 Fw; voldoening akkoordpercentage: art. 171 Fw; ~ bij *schuldsanering: art. 329 e.v. Fw.
- Akte** (art. 156 Rv), ondertekend geschrift bestemd tot bewijs te dienen, zoals een kwitantie en orderbevestiging; onderscheiden in authentieke en onderhandse akten; betwisting echtheid van ~: art. 159 Rv; bewijskracht van ~: art. 157 Rv; *dwanguitgifte van ~: art. 162 Rv; dwingend bewijs van ~: art. 159 Rv.
- Akte ter rolle** (art. 130 Rv), eenvoudige schriftelijke verklaring waarin een partij, bijvoorbeeld nadat de voorgeschreven conclusies gewisseld zijn, alsnog een uitslating doet die eigenlijk in een conclusie thuishoort, zoals een simpele ontkenning van enig door de tegenpartij aangevoerd feit of een bewijstaanbod.
- Akte tot referte**, verklaring in een procedure, inhoudende dat tegen de vordering van de wederpartij geen verweer wordt gevoerd en dat men zich neerlegt bij het oordeel van de rechter.
- Akte van bekendheid** (art. 1:45 BW), door de kantonrechter te verstrekken bewijs van identiteit, vereist voor de huwelijksvoltrekking bij onmogelijkheid de geboorteakte te vertonen.
- Akte van compromis** (art. 1024 Rv), geschrift waarbij partijen overeenkomen een tussen hen gerezene geschil aan arbiters ter beslechting op te dragen.
- Akte van huwelijksstuiting** (art. 1:54 BW), belemmering van een huwelijk door het betekenen van een ~ aan de ambtenaar van de BS van een gemeente waar het huwelijk kan worden voltrokken.
- Akten van de burgerlijke stand** (art. 1:16 e.v. BW), authentieke akten, opgemaakt door een *ambtenaar (burgerlijke stand); ~ van adoptie: art. 1:20 BW; ~ van erkenning van een kind: art. 1:203 lid 1 BW; ~ van geboorte: art. 1:19 BW; ~ van huwelijksaangifte: art. 1:43 lid 4 BW; ~ door ambtenaar BS opgemaakt van de aangifte van ondertrouw; ~ van naamskeuze: art. 1:5 lid 4 BW; bepaalt de door een kind te voeren geslachtsnaam; ~ van overlijden: 1:19f BW; ~voor geslachtswijziging: 1:28 BW.
- Alara-beginsel** Alara, († art. 8:11 lid 3 Wmb), afkorting van as low as reasonably achievable; deze bepaling is

nu niet meer opgenomen in de Wmb aangezien ook de milieuvergunning is opgegaan in de omgevingsvergunning; in de Wabo keert het begrip als zodanig niet terug.

Alcohol (rijden onder invloed), art. 8 WvW, ^{EW} Rijden onder invloed, Ademanalyse.

Alcoholslot (art. 132c WvW), ademalcoholtester, startonderbreker en registratie-eenheid, die in een motorrijtuig wordt ingebouwd, waardoor het motorrijtuig waarin het is ingebouwd alleen kan worden gestart nadat in de ademalcoholtester is geblazen en indien het daarin gemeten en weergegeven ademalcoholgehalte ligt onder de voor de betrokkene ingevolge artikel 8, vierde lid, onderdeel b, geldende, wettelijke alcohollimiet; is op 1 december 2011 ingevoerd; op 3 maart 2015 heeft de Hoge Raad bepaald dat verplichte deelname aan het ~ programma niet gecombineerd mag worden met een strafrechtelijke vervolging.

Aleatoire, op kansrekening betrekking hebbend; aleatoire overeenkomst, ^{EW} Kansovereenkomst.

Algemeen belang, kwalificatie gegeven ter opvijzeling van een bepaald belang; stoplap, waarmee men alle kanten uit kan; wordt wel gebezigd ter verdediging van het onderscheid tussen publiek- en privaatrecht: publiekrecht zou het ~ betreffen, terwijl het privaatrecht de private belangen zou ordenen; een legaat of schenking aan een instelling als bedoeld in art. 6.33 IB is vrijgesteld (art. 32 lid 1 en 33 lid 1 SW); vrijstelling van omzetbelasting is mogelijk ten gunste van bepaalde activiteiten van ~; zie art. 13 sub A, Zesde richtlijn betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der lidstaten inzake omzetbelasting (77/388/EEG).

Algemeen belang (bestuursrecht), het ~ is toetsingsgrond voor overheidsbesluiten van lagere organen, die indruisen tegen de doelmatigheid of in strijd zijn met het ongeschreven recht (art. 132 lid 4 Gw).

Algemeen belang (privaatrecht), maatschappelijk tegenover persoonlijk (partij)belang (art. 3:12, 168, 185 BW); algemener: gemeenschapsbelang (art. 5:78 BW, art. 6:259 BW, art. 7:458 BW); veel pregnanter: 'zwaarwegende maatschappelijke belangen' (art. 6:168 BW); heel in het algemeen ook: datgene wat uitgaat boven het particuliere belang (bijv.: art. 1:29b BW).

Algemeen belang (rechtspraak), dát belang dat bij afweging van alle betrokken belangen het zwaarste weegt; dit kan, maar hoeft niet een publiek belang te zijn.

Algemeen belang (staatsrecht), loperwoord; in het verleden werd het ~ doorgaans gezien als algemeen welzijn of gemene best, dienend als richtsnoer voor het handelen van de overheid; het probleem daarbij was dat het ~ niet objectief vaststelbaar bleek, zodat een overheid de term naar willekeur kon invullen.

Algemeen belang (strafproces), bij opportuniteitsbeginsel: een besluit tot al of niet vervolgen van een verdachte moet zijn grondslag hebben in het ~ (art. 167 lid 2, art. 242 lid 2 Sv) waarbij ~ nagenoeg neerkomt op hetgeen het OM op een bepaald moment het beste

uitkomt (bijvoorbeeld vanwege overbelasting van een parket worden alle lichte zaken geseponeerd).

Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP), pensioenfonds voor de bedrijfstakken Overheid en Onderwijs, ^{EW} Pensioenfonds, Algemeen Burgerlijk –.

Algemeen verbindend verklaren, de werkingssfeer van een regeling uitbreiden tot degenen die daarbij geen partij waren; ~ van een collectieve arbeidsovereenkomst (cao) (art. 2 Wet Avv); besluit waarbij een collectieve arbeidsovereenkomst of een aantal artikelen daaruit ook verplicht wordt gesteld voor werkgevers en werknemers die geen lid zijn van een van de organisaties die de cao hebben afgesloten; voor ~ is vereist dat zij reeds geldt voor een belangrijke meerderheid van de bedrijfsgenoten.

Algemeen verbindend voorschrift (art. 3:1 lid 1 Awb), een naar buiten werkend, voor de daarbij betrokkenen bindende regel, uitgaande van het openbaar gezag, dat zijn bevoegdheid daartoe aan de wet ontleent; ^{EW} Beleidsregel.

Algemene beginselen (bestuursrecht), ~ van behoorlijk bestuur, geschreven en ongeschreven gedragsregels voor de overheid; strijd ermee levert een beroepsgrond op bij administratieve rechtspraak en beroep; tot deze beginselen behoren onder andere het zich onthouden van détournement de pouvoir, dat wil zeggen het gebruiken van een bevoegdheid tot een ander doel dan waartoe die bevoegdheid gegeven werd (art. 3:3 Awb), verbod van willekeur: de instantie moet bij afweging van alle betrokken belangen in redelijkheid tot het besluit hebben kunnen komen, en andere, in het algemeen rechtsbewustzijn levende beginselen van behoorlijk bestuur, zoals: het *gelijkheidsbeginsel, het *zorgvuldigheidsbeginsel, het *motiveringsbeginsel (de motivering moet het besluit kunnen dragen), het beginsel van de rechtszekerheid, het *vertrouwensbeginsel (het door de administratie opgewekte vertrouwen mag in beginsel niet worden beschaamd), het beginsel van fair play in het verkeer met de burgers; de ombudsman en vooral ook de bestuursrechter (art 8:72 Awb) beoordelen of een bestuursorgaan zich in de door hen onderzochte aangelegenheid al dan niet behoorlijk heeft gedragen (Wet Nationale ombudsman, Hoofdstuk 9 Awb); ^{EW} Evenredigheidsbeginsel.

Algemene beginselen (verdragenrecht) (art. 340 EG-verdrag), bij niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap moet zij de schade vergoeden overeenkomstig de ~ welke de rechtsstelsels van de EU-landen gemeen hebben.

Algemene heffingskorting (art. 8.10 IB, art. 22 LB), voor iedere belastingplichtige geldende heffingskorting; wanneer een belastingplichtige de heffingskorting niet geheel zelf kan benutten, heeft hij recht op een deel van het niet-benutte deel, als het inkomen van zijn partner hoog genoeg is voor zowel zijn eigen heffingskorting als voor het niet benutte deel van belas-

tingplichtige (art. 8.9 IB). De overdracht van de algemene heffingskorting aan de partner wordt afgebouwd. De algemene heffingskorting is lager (tot nihil) voor hoge inkomens.

Algemene Kinderbijslagwet, [☞] Kinderbijslag.

Algemene maatregel van bestuur, een regeling bij KB uitgevaardigd met een algemene strekking, niet zijnde een wet in formele zin (art. 89 Gw); over een voorstel van een ~ moet de Raad van State worden gehoord (art. 73 lid 1 Gw); een ~ wordt afgekondigd in het Staatsblad (art. 3 sub *b* Bekendmakingswet); het onderscheid tussen een ~ en andere KB's van algemene strekking is niet scherp; een ~ wordt ook wel groot KB genoemd in tegenstelling tot besluiten voor concrete gevallen die dan kleine KB's heten.

Algemene nabestaandenwet (Anw), [☞] Nabestaanden.

Algemene noodtoestand, uitzonderingstoestand, specifieke noodsituatie en de meest vergaande die wij kennen; zij kan worden afgekondigd indien buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken ter handhaving van de uitwendige of inwendige veiligheid (art. 1 Coördinatiewet uitzonderingstoestanden); behalve de bevoegdheden die het *militair gezag op grond van de Oorlogswet voor Nederland kan uitoefenen kunnen op grond van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag de buitengewone bevoegdheden door burgerlijke gezagsdragers worden uitgeoefend.

Algemene Ouderdomswet (AOW), [☞] Oudedagsvoorziening.

Algemene overeenkomst inzake tarieven en handel (GATT), [☞] *General Agreement on Tariffs and Trade.

Algemene raad (art. 18 Advocatenwet), aan het hoofd van de Nederlandse Orde van advocaten staat een uit ten minste vijf en ten hoogste negen leden bestaande ~, [☞] Advocatuur.

Algemene rechtsbeginselen (art. 7 lid 2 EVRM, art. 15 BUPO lid 2; art. 38 lid 1 sub *c* Statuut van het Internationaal Gerechtshof), [☞] Rechtsbeginsel (algemeen).

Algemene Rekenkamer, art. 76–78 Gw, art. 39–63 Comptabiliteitswet; [☞] Rekenkamer, Algemene –.

Algemene termijnwet, [☞] Termijn (wettelijke).

Algemene titel (art. 3:80 BW), rechtsopvolging onder ~, [☞] Rechtsopvolger onder algemene titel, Titel (van opvolging).

Algemene vergadering van aandeelhouders (nv en bv), orgaan van vennootschappen; aan de ~ behoort, binnen de door de wet en de statuten gestelde grenzen, alle bevoegdheid die niet aan het bestuur of aan anderen is toegekend (nv: art. 2:107 BW, bv: art. 2:217 BW); een ~ moet ten minste eenmaal per jaar worden gehouden, teneinde de jaarstukken goed te keuren; wegens bijzondere redenen kan een buitengewone ~ worden bijeengeroepen: nv: art. 2:110 e.v., bv: art. 2:220 e.v. BW; aankondiging van statutenwijziging in de oproeping tot de ~: nv: art. 2:123, bv: art. 2:233 BW; agenda van de ~: nv: art. 2:114, bv: art. 2:224 BW; inhoud convocatie: nv: art. 2:113, 114 BW, bv:

art. 223, 224 BW; mogelijkheid tot ontzegging stemrecht aan familieleden: art. 2:12 BW; nietigheid van besluit van de ~: art. 2:14 BW; nietigheid stemming op ~: art. 2:13 BW; plaats van ~: nv: art. 2:116, bv: art. 2:226 BW; quorum: nv: art. 2:120, 121, bv: art. 2:230, 231 BW; redelijkheid en billijkheid als toetssteen voor besluit van ~: art. 2:8 BW; stemming op ~: nv: art. 2:118, bv: art. 2:228 BW; vernietigbaarheid besluit van ~: art. 2:15 BW.

Algemene vervoerscondities (AVC), [☞] Vervoerscondities.

Algemene volmacht (art. 3:62 lid 1 BW), omvat alle zaken van de volmachtgever en alle rechtshandelingen behalve die welke ondubbelzinnig werden uitgesloten.

Algemene voorwaarden (bouwrecht), standaardcondities bij aanneming van bouwwerken; [☞] Bouwrecht.

Algemene voorwaarden (consumentenrecht), standaardcondities (art. 6:236–239 BW); voor de wederpartij die niet handelt in de uitoefening van bedrijf of beroep (consument) worden sommige bedingen zonder meer als onredelijk bezwarend (en dus vernietigbaar) aangemerkt (zwarte lijst, art. 6:236 BW) en andere worden dat behoudens tegenbewijs vermoed te zijn (grijze lijst, art. 6:237 BW); bevoegde rechter: art. 6:241 BW; procedure inzake ~: art. 1003 e.v. Rv; toetsing op initiatief consumentenorganisaties: art. 6:240–242 BW; doorgaans bij de griffie van een rechtbank of KvK gedeponeerd.

Algemene voorwaarden (handelskoop), bedingen die zijn opgesteld teneinde standaard te worden gebruikt in overeenkomsten die de opsteller met derden gaat sluiten; bedingen die een gebruiker in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf in overeenkomsten met zijn wederpartij pleegt te stellen; ook: standaardvoorwaarden, in- of verkoopvoorwaarden, bestekvoorwaarden, leverings- of bankcondities; de wettelijke regeling van de ~ in art. 6:231 e.v. BW is niet van toepassing op bedingen in arbeidsovereenkomsten en cao's (art. 6:245 BW) en evenmin op grensoverschrijdende handelscontracten (art. 6:247 BW), tenzij de wederpartij/consument in Nederland woont; ~ zijn verbindend, ook al wist de gebruiker (of had hij moeten begrijpen) dat zijn wederpartij die voorwaarden niet kende (art. 6:232 BW), maar vernietigbaar indien de wederpartij kan aantonen dat de voorwaarden voor haar onredelijk bezwarend zijn of indien de gebruiker de wederpartij niet een redelijke mogelijkheid heeft geboden ervan kennis te nemen (art. 6:233, 234 BW); met elkaar botsende ~ (battle of forms): art. 6:225 lid 3 BW.

Algemene wet, zie onder de nadere specificaties: Bestuursrecht, Binnentreden, Bijzondere ziektekosten, Gelijke behandeling (algemeen), Rijksbelastingen.

Alibi, het elders vertoefd hebben; **1** een ~ bewijzen, aantonen dat men op het tijdstip dat een delict werd gepleegd zich op een andere plaats bevond; **2** het ~, het bewijs daarvan.

Alimentatie (art. 1:157–160, 169, 180, 392–408 BW),
 ☞ Levensonderhoud (alimentatieplicht).

Alimentatieverdragen, **1** Verdrag inzake de erkenning en de tenuitvoerlegging van uitspraken over onderhoudsverplichtingen (Trb. 1974, 85); **2** Verdrag inzake de wet die van toepassing is op onderhoudsverplichtingen (Trb. 1974, 86).

Alimentatieverplichting (art. 1:392 BW), tussen echtgenoten, ☞ Levensonderhoud (partner).

Alimentatieverplichting (fiscaal) (art. 6.3 IB), persoonsgebonden aftrek; ~ is een onderhoudsverplichting die rechtstreeks voortvloeit uit het familierecht; de ~ betreft uitkeringen na echtscheiding, na scheiding van tafel en bed en na duurzaam gescheiden leven; de uitkering is juridisch vorderbaar; ☞ Afkoop alimentatieverplichtingen.

Aliud, iets anders (dan het verschuldigde).

Allrisk, verzekeringen die alle risico's moeten dekken.

Alleenrechtspraak, een zaak dient voor één rechter (de enkelvoudige kamer).

Alleenrechtspraak (bestuursrechtspraak), (art. 8:10 Awb), regel is behandeling voor de meervoudige kamer, maar direct duidelijk liggende zaken kunnen buiten de openbare terechtzitting om door één rechter worden afgedaan.

Alleenrechtspraak (civiel), in eerste aanleg is ~ hoofdregel (art. 15, 93 Rv); alleen als de zaak naar het oordeel van de rechter ongeschikt is voor beslissing door de enkelvoudige kamer, verwijst hij haar naar de meervoudige kamer; vonnissen, gewezen door een meervoudige kamer, kunnen door de rolrechter worden uitgesproken.

Alleenrechtspraak (strafzaak), lichte zaken worden in eerste aanleg afgedaan door alleenbeslissende rechters; voor overtredingen is dat de kantonrechter, voor misdrijven waarvoor niet meer dan twaalf maanden wordt opgelegd, de politierechter; daarenboven fungeren er een kinderrechter en een economische politierechter; een zaak in hoger beroep wordt veelal afgedaan door een meervoudige kamer.

Allonge, aangehecht verlengstuk van een cheque of wissel ten behoeve van de endossementen en van het *aval (art. 112, 193 lid 1, 203 lid 1 WvK).

Alluvio (art. 5:29 BW), langzame aanslibbing van grond aan oevers; ☞ Aanwas, Aanslibbing.

Alternatief (strafrecht), keuze uit niet meer dan twee mogelijkheden: **1** alternatieve telastlegging, dagvaarding waarbij wordt ten laste gelegd dat verdachte 'of dit of dat feit' heeft gepleegd, zoals diefstal, althans verduistering; **2** alternatieve bewezenverklaring, niet-toegestane formulering in een strafvonnis waarbij zowel het ene als het andere te last gelegd feit wordt bewezen verklaard, bijvoorbeeld: diefstal althans verduistering; **3** alternatieve sanctie (art. 9 lid 1 sub a, 3° Sr), (art. 22c Sr); ☞ Dienstverlening.

Alternatief (verbintenissenrecht), keuze uit niet meer dan twee mogelijkheden: alternatieve verbintenis (art. 6:17 e.v. BW), verbintenis waarbij de schuldenaar ver-

plicht is tot het verrichten van één van twee of meer aangewezen prestaties, ter keuze van hemzelf, van de schuldeiser of van een derde met dien verstande dat door het verrichten van deze ene prestatie aan de verbintenis is voldaan; tegenstelling: de eenvoudige, zui-vere verbintenis.

Altijdurende rente (art. ☞7A:1807 e.v. BW), rentekoop: overeenkomst waarbij de gelduitlener interesten bedingt tegen betaling van een hoofdsom welke hij aanneemt niet terug te zullen vorderen; de rente is van de kant van de schuldenaar aflosbaar.

Ambassadeur, diplomatiek vertegenwoordiger met de hoogste rang; vroeger beschouwd als de persoonlijke vertegenwoordiger van de vorst.

Ambt, functie, werkgebied van de overheid in het algemeen ('het ambt der overheid') of van enig orgaan in het bijzonder; enger: de taak van een ambtenaar, ambtelijke positie; vroeger ook: ambtsgebied in territoriale zin, rentambt; vgl. ambacht, ☞ Bestuursorgaan.

Ambtelijk bevel (art. 43 Sr), aanwijzing afkomstig van een ambtenaar, van een met gezag bekleed orgaan of persoon.

Ambtenaar, hij die is aangesteld om in openbare dienst hier te lande werkzaam te zijn; arbeidscontractanten en sommige andere aangewezen functionarissen vallen er niet onder (art. 1 Ambtenarenwet); in andere wetten staan afwijkende omschrijvingen, voor strafrecht: ☞ Ambtenaar (strafrecht).

Ambtenaar (burgerlijke stand), beëdigd gemeenteambtenaar (art. 1:16–29f BW), belast met het in ontvangst nemen van verklaringen en het constateren van te zijnen overstaan door partijen (huwenden) verrichte rechtshandelingen aangaande de burgerlijke staat, en het deswege opmaken van akten; ambtsdelicten ~: art. 465 e.v. Sr; ☞ Schijnhuwelijk.

Ambtenaar (rechtspositie), degene die werd aangesteld om in openbare dienst werkzaam te zijn (art. 1 lid 1 Ambtenarenwet); tot de openbare dienst behoren alle diensten en bedrijven door de staat en openbare lichamen beheerd; geen ambtenaar in de zin van de Ambtenarenwet is degene met wie een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht werd gesloten (wel bijvoorbeeld in de Gemeente- en Provinciewet, telkens art. 4); de Ambtenarenwet regelt de rechtstoestand van ambtenaren.

Ambtenaar (strafrecht), in het Wetboek van Strafrecht valt onder ~ ook degene die krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezing gekozen is (Kamerlid, gemeenteraadslid), een scheids- en administratieve rechter en een militair ~ der telegrafie.

Ambtenarengerecht (art. 4 oud-Ambtenarenwet), vooreen administratiefrechtelijk college, dat in eerste aanleg besliste over klachten van ambtenaren over besluiten, handelingen en weigeringen van overheidsorganen; per 1 juli 1992 geïncorporeerd in de rechtbanken.

Ambtswang (art. 365, 366 Sr), knevelarij, misbruik van macht door een ambtenaar; minder juist ook wel gebruikt voor met geweld of bedreiging met geweld een

- ambtenaar dwingen tot of doen of nalaten van ambtsverrichtingen (art. 179 e.v. Sr).
- Ambtsedig**, onder ambtseed (art. 10 lid 1 Awob, art. 153 lid 1 Sv); ~ proces-verbaal, of een verklaring in rechte: op de ambtseed door een functionaris opgemaakt of afgelegd (dergelijke ambtsedige verklaringen hoeven niet voor de rechter opnieuw onder ede afgelegd te worden).
- Ambtsgeheim** (art. 272 Sr), geheim waarvan iemand weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat hij dat uit hoofde van zijn (vroeger) ambt verplicht is te bewaren; beroep op een ~ ontheft van de verplichting tot getuigen in rechte (art. 165 lid 2 sub *b* Rv, art. 218 Sv, art. 8:29 Awb); onzeker is of een ~ ook een verschoningsplicht geeft; ☞ Beroepsgeheim, Standsgeheim.
- Ambtshalve**, een rechter wordt geacht ~ met het recht op de hoogte te zijn; dit geldt echter niet voor andere publiekrechtelijke besluiten; naarmate een rechter zich in een proces minder lijdelijk moet opstellen zal hij meer grijpen naar het middel van ~ onderzoek en het ~ gegeven bevel.
- Ambtshalve aanslag** (art. 11 AWR), indien er geen aangifte is ingediend, mag de inspecteur binnen redelijke grenzen de aanslag zelfstandig vaststellen; de aangifte is slechts een hulpmiddel bij het vaststellen van de aanslag; de inspecteur kan de aanslag achteraf verlagen als blijkt dat de aanslag tot een te hoog bedrag is vastgesteld. ☞ Aanslag (fiscaal).
- Ambtsinstructie**, (Politiewet), aanwijzing aan ambtenaar met (bijzondere) bevoegdheden.
- Ambtskostuum**, ☞ Kostuum.
- Ambtsmisdrif** (art. 355–380 Sr), misdrijf, gepleegd door een ambtenaar tijdens zijn ambtsvervulling, zoals het medeondertekenen van Koninklijke Besluiten of beschikkingen door ministers wetende dat daardoor de Grondwet of andere wetten of Amvb's worden geschonden, het door de bevelhebber van de gewapende macht weigeren te voldoen aan een vordering van het bevoegde burgerlijk gezag, de onder zijn bevel staande macht in te schakelen, het door ambtenaren verduisteren van gelden, vervalsen van boeken, wegmaken van bewijsstukken, aannemen van giften, plegen van knevelarij, bevrijden van gevangenen en onwettig iemand van zijn vrijheid beroven; te onderscheiden van het oneigenlijke ~, een commuun delict waarbij de dader gebruik maakt van macht, gelegenheid of middel hem door zijn ambt geschonken of een bijzondere ambtsplicht schendt (art. 44 Sr).
- Ambtsovertreding** (art. 462–468 Sr), overtreding betrekking hebbend op de ambtsvervulling van de verdachte.
- Ambtsplicht** (art. 44 Sr), schending van een ~ of het gebruik van macht, gelegenheid of middel door het ambt geschonken kan grond voor strafverhoging opleveren; de straf kan met een derde worden verhoogd, afgezien van eventuele tuchtrechtelijke gevolgen.
- Ambtszegel notaris** (art. 51 Wet op het Notarisambt), thans *zegel.
- Ambulancevervoer**, vervoer van zieken en ongevalsloffers en hun begeleiders met in het bijzonder voor het vervoer daarvan ingerichte motorvoertuigen; regels ter bevordering van een doelmatig ~ staan in de Wet ~.
- Amendement** (art. 84 lid 2 Gw, art. 96–103 RvO II), voorstel tot wijziging in de Tweede Kamer en de verenigde vergadering bij de behandeling van een voorstel van wet; recht van ~ komt ook toe aan de Gevolmachtigde Minister en de bijzondere gedelegeerden (afgevaardigden van de volksvertegenwoordigingen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten, art. 17 lid 4 en 19 Statuut).
- Amnestie** (art. 122 lid 2 Gw), algemene kwijtschelding van straffen wegens strafbare feiten, uitgesproken onafhankelijk van onderzoek en berechting (in tegenstelling tot gratie); ~ is slechts mogelijk bij wet.
- Amnesty International** (AI), een in 1961 te Londen opgerichte, wereldwijde niet-gouvernementele organisatie, volledig onafhankelijk van alle regeringen; ~ ijvert voor een eerlijk proces voor alle gevangenen; de organisatie vraagt onmiddellijke vrijlating van allen die, hoewel zij geweldloos voor een vreedzaam doel actie hebben gevoerd en evenmin geweld hebben gepropageerd (gewetensgevangenen), desondanks van hun vrijheid werden beroofd; ~ verzet zich tegen de doodstraf, allerlei vormen van martelingen, politieke moorden en het zogenoemd spoorloos verdwijnen van politieke tegenstanders van een regime; ~ speelt een belangrijke adviserende rol bij de totstandkoming van internationale verdragen waarbij de fundamentele mensenrechten in het geding zijn en stuurt waarnemers naar internationale processen terzake van oorlogsmisdaden en schennis van de menselijkheid.
- Amortisatie** (art. 2:99, 100, 208 BW), gehele of gedeeltelijke teruggave van hetgeen op aandelen is gestort: slechts toegestaan na statutewijziging; afgestempelde aandelebewijzen worden wel vervangen door amortisatiebewijzen of 'lappen'.
- Ampliatie**, duplicaat; ook: nieuwe grosse van een notariële akte naar een aan de notaris voorgelegde grosse.
- Analogisch**, veralgemenen van een bijzondere regel en toepassen op een vergelijkbare situatie, redenering naar analogie, analogische wetstoepassing: (overeenkomstige, uitbreidende) toepassing; niet toegestaan is het met behulp van ~ toepassen van een strafbepaling, andere, daar niet onder vallende feiten tot strafbare feiten te maken (art. 1 lid 1 Sr, art. 16 Gw).
- Angaria, ius** –, vordering door een oorlogvoerende staat van neutrale schepen voor oorlogsgebruik.
- Animus**, wil, *a* bezit (art. 3:107 BW): de uit uiterlijke omstandigheden kenbare wil eigenaar te zijn (~ *domini sibi habendi*); ~ *possidendi*, de wil van de bezitter om als eigenaar te worden aangemerkt; *b* schenking (art. 7:175 BW): ~ *donandi*, de wil om te bevoordelen, vrijgevigheid.

Annexatie, 1 volkenrecht: inlijving van vreemd grondgebied bij het eigen territorium, zowel feitelijk alsook (tevens) rechtens; ~ kan geschieden bij verdrag, door *debellatio* of occupatie; **2** gemeentelijk territorium: bij wet vergroten van een gemeente ten koste van een of meer andere (art. 123 lid 2 Gw).

Annotatie, noot (onder een arrest).

Anoniem proces-verbaal (art. 153 lid 2 Sv), hoewel de wet uitdrukkelijk voorschrijft dat een proces-verbaal moet worden ondertekend door de verbalisant, neemt de Hoge Raad genoegen met een ~ (HR 3 juli 1989, NJ 1990, 142).

Anonieme dagvaarding (art. 61 Rv), mogelijk van diegenen die tot ontruiming gedagvaard worden van een gebouw of woning waarin zij zonder recht of titel verblijven (krakers).

Anonieme getuige, getuige in een strafproces, wiens identiteit voor de verdachte en diens raadsman geheim wordt gehouden, meestal omdat hij zich door de verdachte bedreigd gevoelt; de (lichtvaardige) wijze waarop de Nederlandse justitie gebruik maakte van een ~ is gewraakt door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (Zaak Kostovski, EHRM 20 november 1989, NJ 1990, 245); op grond daarvan zijn art. 226a–226f Sv ingevoegd en dient de rechter-commissaris te onderzoeken of er sprake is van een serieuze bedreiging; zo ja, dan hoeft de ~ niet op de openbare terechtzitting te verschijnen en mag zijn onder ede afgelegde (anonieme) verklaring voor de rechter-commissaris door de strafrechter als volwaardig bewijs tegen de verdachte worden gebruikt; ook deze regeling staat op gespannen voet met art. 6 EVRM en art. 14 BUPO, omdat er van het recht tot ondervragen van de getuigen à décharge door (de raadsman van) de verdachte weinig overblijft en omdat niet wordt voldaan aan de eis dat de beslissende rechter zich ter zitting zelfstandig een oordeel moet kunnen vormen over de betrouwbaarheid van een getuige; weinig verrassend was dan ook dat het Europese Hof op 23 april 1997 van oordeel was dat voor de veroordeling van Van M. en anderen 'to a decisive extent' gebruik was gemaakt van anonieme getuigen, waardoor zij in Nederland geen 'fair' proces hadden gehad (de identificatie van de verdachten was louter gebaseerd op anonieme getuigenverklaringen van opsporingsambtenaren behorend tot een observatieteam en van een arrestatieteam).

Anonieme verdachte, 1 aangehouden persoon die zijn identiteit niet bekend wil maken; toegestane identificatiemiddelen van een ~ zijn dan: fotograferen en het nemen van vingerafdrukken en lichaamsmaten; ook mag een ~ ter identificatie worden gefouilleerd en mag zijn bagage worden onderzocht; hij kan daartoe maximaal zes uur extra voor verhoor worden opgehouden; van een verdachte die zich niet wil identificeren mag DNA-materiaal worden afgenomen (art. 151d Sv); **2** nog niet bekende dader van een strafbaar feit; de op-

sporingsactiviteiten van politie tegen NN (Nomen Nescio) verkeren dan nog in de *proactieve fase van het onderzoek; het grondrecht van art. 1 Sv (opsporing vindt alleen plaats op de wijze als bij de wet voorzien) zou in deze fase nog niet op de activiteiten van de politie van toepassing zijn, zodat de opsporing niet aan de wettelijke regels gebonden is, zoals die omtrent het af luisteren en het infiltreren bij advocaten; af luisteren onbekende verdachte: art. 126s Sv.

Anonieme werknemer (art. 26b LB), werknemer, die geen of onjuiste naam, adres, woonplaatsgegevens (NAW-gegevens) heeft verstrekt aan de inhoudingsplichtige; voor de ~ geldt een loonbelastingtarief van 52% (onbekendentarief); geldt ook voor de werknemer die zich niet wil of kan identificeren; het tarief wordt toegepast zonder dat rekening wordt gehouden met aftrek of de heffingskorting.

Antecedenten, 1 rechtspraak: voorafgaande (vergelijkbare) gevallen; ~ of precedenten; eerder besliste gevallen van gelijke of overeenkomstige aard, die dus als voorbeeld en/of richtsnoer kunnen dienen; jurisprudentie is door ~ ontstaan; **2** strafrechtelijk verleden (art. 8, 29–38 Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens), antecedentenonderzoek, onderzoek naar iemands moraliteit en politieke betrouwbaarheid in verband met zijn sollicitatie naar vertrouwensfuncties bij de overheid.

Antedateren, een akte of ander geschrift op een eerdere datum stellen dan met de werkelijkheid overeenkomt; soms (maar niet altijd) ter misleiding.

Anticipatie (burgerlijk proces), **1** vervoeging van de terechtzitting (art. 126 Rv), verkorting door de verweerder van de termijn waartegen hij oorspronkelijk door de eiser opgeroepen is; zie ook art. 353 Rv (hoger beroep) en art. 408 Rv (beroep in cassatie); **2** ~ van tegenbewijs doet zich voor als een partij in een burgerlijk proces door eigen toedoen belast wordt met het bewijs van het tegendeel van zekere feiten die overigens niet aan hem te bewijzen zouden staan; **3** voorlopige erkenning van een stelling als waar, in afwachting van nader bewijs.

Anticipatie (art. 3.3 lid 3 Wabo), het verlenen van een omgevingsvergunning die in beginsel zou moeten worden aangehouden, vooruitlopend op een nieuw bestemmingsplan waarmee de verzochte omgevingsvergunning niet in strijd is.

Anticipatory breach (art. 6:80 BW), het recht van een schuldeiser om op voorhand (voordat zijn vordering opeisbaar is) de rechtsgevolgen van niet-nakoming tegen zijn schuldenaar in te roepen, ingeval aannemelijk is dat de schuldenaar niet aan zijn verplichtingen zal (kunnen) voldoen; bij vrees voor niet-betaling door de koper: art. 7:34 BW; ~ bij aanneming van werk: art. 7:756 BW.

Anticiperen, vooruitlopen op een termijn of een toekomstige gebeurtenis; anticiperende interpretatie: uitleg

- waarbij vooruitgegrepen wordt op een wetsbepaling welke nog geen rechtskracht heeft.
- Antidateren**, [☞] Antedateren.
- Antidotaal rekwest** (art. 282 Rv), tegenverzoek, verweerschrift ingediend door een procespartij ter bestrijding van een verzoek door zijn wederpartij gedaan, teneinde de inwilliging daarvan te verhinderen (vaak alleen: 'het antidotaal').
- Antikiesregel** (internationaal privaatrecht), door de Nederlandse rechtspraak gevolgde regel dat indien de in aanmerking komende rechtsstelsels tot hetzelfde resultaat leiden, geen conflictenregel hoeft te worden geselecteerd.
- Antimisbruikwetgeving**, doel ~ is tegengaan van misbruik van rechtspersonen; [☞] Bestuurdersaansprakelijkheid, Faillissementswet, Ketenaansprakelijkheid, Verleggingsregeling.
- Antinomie**, onderlinge tegenspraak tussen rechtsregels waarna door interpretatie daarvoor een oplossing moet worden gezocht.
- Antropologie, criminele** –, richting in de criminologie die de oorzaak van de misdadigheid vooral zoekt in de lichamelijke en geestelijke eigenschappen van de dader; stichter: Cesare Lombroso (Verona 1835, Turijn 1909).
- Antropometrisch signalement**, signalement samengesteld uit uitwendig waarneembare lichaamsgegevens, inz. afmetingen; [☞] Dactyloscopie.
- Antwoord**, burgerlijk proces (art. 131 Rv), conclusie van ~, als verweer van gedaagde op de conclusie van eis van eiser.
- Apanage** (art. 40 Gw), inkomen dat enkele niet-regerende leden van het Koninklijk Huis uit de staatskas genieten; zie Wet Financieel Statuut van het Koninklijk Huis.
- Apatridie**, staatleloosheid, het niet-bezitten van enig staatsburgerschap; ~ kan aangeboren zijn als gevolg van verschillen in de nationaliteitswetgeving van bepaalde landen, maar kan ook ontstaan doordat iemand zijn nationaliteit verliest; het verlies van Nederlanderschap kan in de regel geen ~ ten gevolge hebben (art. 14 Rijkswet op het Nederlanderschap); verdrag tot beperking van de ~ (New York 30 augustus 1961, Trb. 1967, 124); zie ook: Europees verdrag inzake nationaliteit Trb. 1998, 10 en 149.
- A posteriori**, achterna, achteraf bezien; tegenstelling: a priori.
- Apostille**, zegel, waarborgstempel op een geboorteakte.
- Apotheker** (art. 3 lid 1, 22, 23 Big), titel voorbehouden aan degene die in het door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport bijgehouden register voor apothekers staat ingeschreven (art. 4 Big); een ~ valt onder het wettelijk tuchtrecht (art. 47 lid 2 Big).
- Appartementseigenaar** (art. 5:106 lid 5 BW), gerechtigde tot een appartementsrecht, van rechtswege lid van de vereniging van eigenaren (art. 5:124 e.v. BW); aansprakelijkheid ~: art. 5:113 BW; bevoegdheden ~: art. 5:118 e.v. BW; bijdrageregeling: art. 5:113 lid 2 BW; gebruik gemeenschappelijke gedeelten: art. 5:128 BW; recht tot verhuur en dergelijke: art. 5:120 BW; toelaten bestuurder en door hem aan te wijzen personen tot de afzonderlijke (woon)gedeelten: art. 5:132 BW; verandering aanbrengen in privégedeelte: art. 5:119 BW; vereniging van eigenaren: art. 5:124 e.v. BW; verplichtingen van ~ jegens elkaar: art. 5:108 BW.
- Appartementsrecht** (art. 5:106 lid 3 BW), aandeel in een in appartementen gesplitst gebouw waaraan verbonden is het recht van uitsluitend gebruik van een bepaald gedeelte van het gebouw (bijvoorbeeld een flatwoning); zelfstandig registergoed (art. 5:117 BW) dat overgedragen en bezwaard kan worden (art. 5:114 BW); ~ op recht van erfpacht of opstal: art. 5:115 BW; beslag op ~: art. 5:114, 142 lid 1 en 146 BW; erfdiensbaarheid op ~: art. 5:118 BW; overgang ~: art. 5:122 BW; uitwinning ~: art. 5:117 BW; vestiging: art. 3:89 j° art. 96 en 98 BW; vruchtgebruik van ~: art. 5:123 BW.
- Appel**, opkomen tegen een daarvoor vatbare uitspraak bij een hogere instantie, van een rechtbank op een gerechtshof (art. 332 e.v. Rv; art. 398 e.v. en 445 e.v. Sv).
- Appellant**, de procespartij die in hoger beroep komt; de eiser in beroep; tegenstelling: de geïntimeerde.
- Appelrechter**, rechter in (hoger) beroep.
- Appointement**, bepaling (door de voorzitter) van de dag van de terechtzitting.
- Approbatie**, onder ~: onder voorbehoud van goedkeuring; ter ~, ter goedkeuring (voorgelegd).
- Apriori**, van tevoren, bij voorbaat.
- A quo, dies, terminus** –, begindatum; vonnis, arrest ~; beslissing waartegen hoger beroep of beroep in cassatie is ingesteld.
- Arbeid buitenlandse werknemer**, [☞] Tewerkstellingsvergunning.
- Arbeid, onbetaalde** – (ten algemene nutte), art. 22c–22j Sr, [☞] Dienstverlening.
- Arbeid, recht op** –, sociaal grondrecht, dat de overheid verplicht voor voldoende werkgelegenheid te zorgen (art. 1 ESH, art. 6 Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten).
- Arbeid, Stichting van de** – (art. 4, 6 en 10a Wet Avv), toporgaan voor overleg en samenwerking op sociaal gebied tussen de centrale organisaties van het bedrijfsleven en tussen de ~ en de regering.
- Arbeider, 1** degene die buiten dienstverband persoonlijk arbeid verricht voor een ander (art. 6 j° art. 1 sub b BBA 1945), tenzij *a* hij dergelijke arbeid in de regel verricht voor meer dan twee anderen of *b* hij zich door meer dan twee andere personen (niet zijn echtgenote of bij hem inwonende verwanten of pleegkinderen) laat bijstaan of *c* deze arbeid van hen slechts van bijkomstige aard is; **2** (art. 7:610 e.v. BW), iedere natuurlijke persoon die in dienst van een werkgever gedurende zekere tijd tegen loon arbeid verricht; de ~ heet sinds 1997 in het BBA [†] en het BW overal *werknemer.

Arbeidersverzekering, of werknemersverzekering, gezegd in tegenstelling tot de algemene of volksverzekering; typerend voor een werknemersverzekering is dat de werkgever een deel van de premies draagt; [☞] Sociale verzekering.

Arbeidsbemiddeling (Arbeidsvoorzieningswet), het met elkaar in contact brengen van werkzoekenden en werkgevers waarbij een overheidsinstantie en de regionale bureaus voor de arbeidsvoorziening zijn ingeschakeld.

Arbeidscontract, [☞] Arbeidsovereenkomst (art. 7:610 e.v. BW).

Arbeidscontractant (overheidsdienst), hij met wie door een overheidsinstantie een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht is gesloten maar die niet aangesteld is als ambtenaar.

Arbeidsduur (Arbeidstijdenwet), uitgewerkt in het Arbeidstijdenbesluit; zie ook art. 2 ESH.

Arbeidsgeschil (art. 6 lid 3 ESH), conflict over te sluiten arbeidsvoorwaarden (cao's); belangenconflict tussen werkgevers en werknemers over arbeidsvoorwaarden.

Arbeidsinspectie, rijksdienst belast met het toezicht op de naleving van de Arbeidstijdenwet en Arbeidsomstandighedenwet 1998 [☞], [☞] Inspectie SZW.

Arbeidskorting (art. 8.11 IB, art. 22a LB), belastingplichtige heeft recht op arbeidskorting als hij loon, winst uit onderneming of resultaat uit overige werkzaamheden geniet; de ~ heeft alleen betrekking op inkomsten uit tegenwoordige arbeid; voor hoge inkomens geldt een lagere arbeidskorting.

Arbeidsloon, **1** arbeidsrecht (art. 7:616 e.v. BW), beloning die de werknemer voor zijn arbeid van de werkgever ontvangt; kan slechts bij uitzondering en dan nog slechts gedeeltelijk worden voldaan in natura; truckstelsel en gedwongen winkelnering zijn verboden; [☞] Loon, Loonbeslag (art. 7:633 BW); **2** fiscaal (art. 10 LB), ruim begrip: onder ~ valt ieder voordeel dat een werknemer geniet uit de dienstbetrekking, tenzij het uitdrukkelijk werd vrijgesteld; niet in geld genoten loon (loon in natura) wordt belast naar de waarde ervan in het economisch verkeer; is het evenwel onmogelijk of ongebruikelijk dat loon te gelde te maken, dan wordt de waarde ervan gesteld op ten hoogste het bedrag van de besparing (art. 13 LB).

Arbeidsomstandigheden, op grond van art. 3 ESH hebben alle werknemers recht op veilige en hygiënische ~, die voldoende worden gecontroleerd; in Nederland geregeld in de Arbeidsomstandighedenwet 1998 (Arbowet); zij schrijft de ondernemer voor een zo goed mogelijk arbeidsomstandighedenbeleid te voeren, waartoe hij onder andere de arbeid dusdanig moet organiseren dat daarvan geen nadelige invloed uitgaat op de veiligheid of de gezondheid van de werknemer en de risico's voor de veiligheid of de gezondheid van de werknemer zo veel mogelijk reeds bij de bron worden voorkomen of beperkt (art. 16 Arbowet); ongevarieerde, zich in een kort tijdsbestek herhalende arbeid,

en arbeid waarbij de werknemer het tempo niet vermag te beïnvloeden, moeten zo veel mogelijk worden vermeden; indien dit ondoenlijk is, moet de werkgever deze arbeid door andersoortige arbeid of pauzes regelmatig afwisselen; iedere werkgever moet in zijn bedrijf een onderzoek doen naar de risico's die zijn werknemers lopen (Risico-Inventarisatie en -Evaluatie, RI&E) en op basis daarvan een Plan van Aanpak opstellen, waarin wordt aangegeven op welke wijze en binnen welke termijn de in kaart gebrachte risico's zullen worden aangepakt (art. 5 Arbowet); alle arbeidsongevallen die ziekteverzuim meebrachten moeten worden geregistreerd; de Inspectie SZW kan bij constatering van een overtreding van de Arbowet, het Arbobesluit of de Arboregeling direct een bestuurlijke boete opleggen ('lik-op-stuk'-beleid); bij minder ernstige overtredingen kan met een waarschuwing worden volstaan; voor zeer kwalijke overtredingen kan het stilleggen van het bedrijf worden bevolen (art. 28 Arbowet).

Arbeidsongeschikt (art. 2:3 Wajong ∞), ~ is hij die als rechtstreeks en objectief medisch vast te stellen gevolg van ziekte of gebreken geheel of gedeeltelijk niet in staat is om met arbeid te verdienen, hetgeen gezonde personen, met soortgelijke opleiding en ervaring, ter plaatse waar hij arbeid verricht of het laatst heeft verricht, of in de omgeving daarvan, met arbeid gewoonlijk verdienen (de zogenoemde maatman of maatvrouw).

Arbeidsongeschiktheidsverzekering (Wet Werk en inkomen naar arbeidsvermogen; Wia), een werknemer die arbeidsongeschikt wordt, en daardoor niet meer in zijn eigen onderhoud kan voorzien, kan na twee jaar ziekte een beroep doen op de Wia; de Wia is de nieuwe verzekering voor langdurige arbeidsongeschiktheid; de wet geldt alleen voor wie op of na 1 januari 2004 arbeidsongeschikt is geworden; de Wia heeft een wachttijd van 104 weken; de eerste Wia-uitkering is dus op 29 december 2005 ingegaan. De Wia vervangt de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (Wao); iemand kan pas in de Wia komen, als hij minstens 35% arbeidsongeschikt is; als hij minder dan 35% arbeidsongeschikt is, blijft hij in dienst van zijn werkgever; laatstgenoemde is verantwoordelijk voor zijn of haar re-integratie. Als iemand volledig en duurzaam arbeidsongeschikt is, dat wil zeggen als hij niet meer dan 20% van zijn laatstverdiende loon kan verdienen en er is geen of geringe kans dat hierin verbetering optreedt, komt hij na een beoordeling door de zogenoemde beslissingsautoriteit in aanmerking voor een Iva-uitkering (Regeling inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten); de Iva-uitkering (75% van het maandloon) duurt zolang de werknemer volledig en duurzaam arbeidsongeschikt is, maar maximaal totdat de werknemer 65 jaar wordt; de uitkering eindigt ook als de werknemer niet meer volledig arbeidsongeschikt is. De (Regeling) werkhervatting ge-

deeltelijk arbeidsgeschikten (Wga) kent drie soorten uitkering: een loongerelateerde uitkering, een loonaanvullingsuitkering en een vervolguitkering. Gedeeltelijk arbeidsgeschikten krijgen recht op een Wga-uitkering; iemand is gedeeltelijk arbeidsgeschikt als hij 65% of minder van zijn laatstverdiende loon kan verdienen; wie wel volledig, maar niet duurzaam arbeidsgeschikt is, krijgt ook een Wga-uitkering. Loongerelateerde uitkering: wie aan de wekeneis voldoet, krijgt eerst een loongerelateerde uitkering; zoals de naam al zegt, is die gebaseerd op het oude salaris; iemand voldoet aan de wekeneis als hij in de 36 weken voor zijn eerste ziektegedag in ten minste 26 weken heeft gewerkt; of als hij meteen voor zijn eerste ziektegedag een WW-uitkering had. Loonaanvullingsuitkering of vervolguitkering: na afloop van de loongerelateerde uitkering bestaat recht op een loonaanvullingsuitkering of een vervolguitkering, afhankelijk van wat iemand verdient; wie ten minste de helft verdient van wat hij volgens het UWV nog kan verdienen, krijgt een loonaanvullingsuitkering; die is gebaseerd op zijn oude salaris; wie minder verdient, krijgt een vervolguitkering, die gebaseerd is op het minimumloon. Wie niet aan de wekeneis voldoet, krijgt geen loongerelateerde uitkering maar meteen een loonaanvullings- of vervolguitkering. Wga: de duur van de loongerelateerde uitkering was tot 2008 afhankelijk van de leeftijd op de dag dat de Wga-uitkering inging; vanaf 2008 is de duur afhankelijk van het arbeidsverleden; de uitkering duurt ten minste drie en maximaal 38 maanden.

De duur van de loongerelateerde uitkering wordt bekort met de periode van de Iva-uitkering als daar direct voorafgaand aan de Wga-uitkering recht op bestond; maar er blijft minimaal een loongerelateerde uitkering van 1 jaar over; de duur van de loongerelateerde uitkering wordt ook bekort met de periode van een loongerelateerde WW-uitkering die de werknemer ontving op het moment dat hij ziek werd; hier blijft geen minimale uitkeringsduur over. Na afloop van de loongerelateerde uitkering heeft de werknemer recht op een loonaanvullingsuitkering als hij: *a* aan de inkomenseis voldoet, dat wil zeggen als hij ten minste de helft van zijn resterende verdien capaciteit benut, *of b* volledig (maar niet duurzaam) arbeidsgeschikt is en daarom niet aan de inkomenseis hoeft te voldoen; als de werknemer niet aan een van deze voorwaarden voldoet, heeft hij geen recht op een loonaanvullingsuitkering maar op een vervolguitkering.

Arbeidsorganisatie, Internationale –, intergouvernementele organisatie van de Verenigde Naties te Genève die zich bezighoudt met de bevordering van evenwichtige samenwerking tussen overheid, kapitaal en arbeid; binnen de ~ bezitten de niet-gouvernementele vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers een eigen en niet van hun overheid afhankelijk stemrecht.

Arbeidsovereenkomst (fiscaal en sociaal), een ~ dient de volgende kenmerken te bezitten: *a* de werknemer verbindt zich om gedurende zekere tijd arbeid te verrichten; *b* tussen de werkgever en werknemer bestaat een gezagsverhouding; *c* de werkgever is verplicht tot het uitbetalen van loon; een ~ is vormvrij en kan ook stilzwijgend tot stand komen; bij aanwezigheid van een ~ is er sprake van een privaatrechtelijke dienstbetrekking (art. 2 LB); [☞] Dienstbetrekking (fiscaal).

Arbeidsovereenkomst (privaatrecht), overeenkomst tot het verrichten van arbeid tegen beloning, veelal naar tijdsduur berekend (art. 7:610 e.v. BW); verschilt door de gezagsverhouding tussen werkgever en werknemer van de overeenkomsten van opdracht en van aanneming van werk; ~ aangegaan ten behoeve van de huishouding: art. 1:85, 6:170 lid 2 BW; ~ met minderjarige: art. 7:612 e.v. BW; beëindiging van ~: art. 7:667 e.v. BW; beëindiging van ~ bij faillissement en bij surseance van betaling: art. 40, 239 Fw; concurrentiebeding in ~: art. 7:653 BW; gelijke behandeling: art. 7:646 BW; ontbinding door kantonrechter: art. 7:671b BW; loon bij ~: art. 7:616 e.v. BW; ontslagverbod bij huwelijk, ziekte, zwangerschap en dergelijke: art. 7:646, 647 BW; onzekerheid omtrent ~: art. 7:610a BW; proeftijd: art. 7:652 BW; reglement: art. 7:613 BW; ~ en overgang onderneming: art. 7:662 e.v. BW, art. 14a Wet CAO, art. 2a Wet Avv; [☞] Dienstbetrekking (arbeidsrecht), Tijdelijke dienstverbanden (opeenvolgende).

Arbeidsovereenkomst, collectieve –, is geregeld in de Wet op de collectieve ~; [☞] Collectieve arbeidsovereenkomst.

Arbeidsrecht, het geheel van rechtsregels betreffende de arbeidsverhoudingen tussen werknemers en werkgevers en tussen werknemers onderling; privaatrechtelijke regelingen van het arbeidscontract en van de cao's; ruimer: inclusief publiekrechtelijke arbeidswetgeving, de arbeidsbeschermende regelingen van de overheid; veelal beschouwd als een onderdeel van de sociale wetgeving.

Arbeidsrechtspraak, geschillenbeslechting in arbeidszaken; onderverdeeld in civiele, administratieve, disciplinaire en strafrechtspraak.

Arbeidsrelatie, voordelen uit – (art. 3.156 IB), voor een belastingplichtige is het soms lastig uit te maken of zijn arbeidsrelatie fiscaal moet worden aangemerkt als winst uit onderneming, loon uit dienstbetrekking dan wel als resultaat van overige werkzaamheden; daaromtrent kan hij zekerheid verkrijgen door een beschikking bij de inspecteur aan te vragen (VAR-verklaring); een dergelijke beschikking is maximaal een jaar van kracht; indien de situatie van de belastingplichtige waarop de beschikking slaat, verandert, moet hij dit aan de inspecteur melden.

Arbeidstijden, per werkdagen en in de weekends aan limieten gebonden werkuren; geregeld in de Arbeids-

tijdenwet; verving de Arbeidswet 1919 en de Stuwaardswet; zie ook Arbeidstijdenbesluit.

Arbeidsveiligheidsrapport (art. 2.42 Arbeidsomstandighedenbesluit), bedrijven of inrichtingen waar gewerkt wordt met bepaalde hoeveelheden giftige, brandbare of ontplofbare stoffen zijn verplicht een dergelijk rapport op te stellen waarin beschrijvingen moeten voorkomen van proces, inrichting, te voorzienne gevaaren en technische en organisatorische voorzieningen ter voorkoming van foutieve handelingen.

Arbeidsverhouding (beëindiging) (art. 7:667 BW, art. 6 BBA), [☞] Dienstbetrekking (arbeidsrecht), Ontslag (dienstbetrekking), Ontslagrecht.

Arbeidsvoorwaarden, bijzondere bedingen in een arbeidsovereenkomst, meestal in cao's geregeld; zie art. 1 Wet op de Collectieve Arbeidsovereenkomst 1927; art. 5 en 6 Wet op de loonvorming 1970.

Arbeidsvoorzieningsorganisatie, de publieke taken van de ~ zijn overgegaan naar het UWV WERKbedrijf; de re-integratie- en scholingstaken zijn verzelfstandigd en worden uitgevoerd door de NV Kliq en diverse stichtingen; [☞] Kliq, Naamloze vennootschap.

Arbeidswetgeving, het geheel van wettelijke maatregelen ter bescherming van de werknemers ten aanzien van gezondheid, veiligheid en financiële situatie van de werknemers, zoals de Mijnbouwwet, de Arbeidsomstandighedenwet; het toezicht op de naleving berust bij de inspectie SZW.

Arbiter (art. 1020–1076 Rv), scheidsmen door partijen bij overeenkomst (akte van compromis) aangewezen tot het doen van uitspraak over tussen hen bestaande of eventueel te verwachten geschillen; iedere meerderjarige die niet onder curatele staat kan als ~ optreden (art. 1023 Rv); een ~ beslist naar de regelen des rechts of als goede man naar billijkheid, indien althans partijen hem tot dat laatste opdracht hebben gegeven; een ~ houdt rekening met de toepasselijke handelsgebruiken (art. 1054 Rv); aantal (oneven): art. 1026 Rv; benoeming ~: art. 1027 e.v. Rv; wraking ~: art. 1033 e.v. Rv.

Arbitraal beding (art. 1020 lid 2 Rv), clause in een overeenkomst waarbij de partijen schriftelijk overeenkomen om de tussen hen ontstane geschillen door arbitrage te doen beslechten.

Arbitrage (privaatrechtelijk geschil), beslechting van een geschil door een uit een of meer arbiters bestaand scheidsgerecht met uitsluiting van de gewone rechter (art. 1020–1076 Rv); een scheidsgerecht beslist bij meerderheid van stemmen (art. 1057 Rv) en doorgaans naar de regelen des rechts of als goede personen naar billijkheid, indien althans de partijen daartoe bij overeenkomst opdracht hebben gegeven (art. 1054 Rv); hoger beroep na arbitraal vonnis: art. 1061a e.v. Rv; overeenkomst tot arbitrage moet schriftelijk zijn vastgelegd: art. 1021 Rv; presidiaal verlot voor executie arbitraal vonnis: art. 1062 Rv; reglement voor ~: art. 1020 lid 6 Rv; vrij bewijs: art. 1039 lid 1 Rv.

Arbitrage (volkenrecht), een geschil tussen staten kan worden voorgelegd aan het *Permanent Hof van Arbitrage (Verdrag van Den Haag 1899); het Hof van Arbitrage zetelt in het Vredespaleis te Den Haag.

Arbitrair, scheidrechterlijk, op scheidrechters (arbiters) betrekking hebbend; naar billijkheid, naar bevind van zaken, niet naar vaste rechtsregels; arbitraire bevoegdheid van de rechter, beslissingsruimte van de rechter.

Arbitrale clause (art. 1020 lid 2 Rv), clause in contract waarbij wordt overeengekomen geschillen aan de gewone rechter te onttrekken en aan arbiters op te dragen.

Arbitreren, het als scheidrechter afdoen; ook: omtrent schadevergoeding: (naar billijkheid) bepalen of schatten; over een zaak of geschil: aan *arbitrage onderwerpen.

Arbocommissie (art. 15 Arbeidsomstandighedenwet), moet waken voor veiligheid, gezondheid en welzijn in bedrijven of inrichtingen en bestaat uit vertegenwoordigers van de betrokken werknemers.

Arbowet, [☞] Arbeidsomstandigheden.

Archeologisch monument, (art. 1 sub c Monumentenwet), terrein dat van algemeen belang is wegens zijn cultuurhistorische waarde; een beschermd ~ valt niet onder het bereik van de *omgevingsvergunning.

Architect (art. 23 Wet op de architectentitel), beschermd beroep en beschermde titel voor ontwerpers van bouwplannen en adviseurs bij de uitvoering daarvan; de Bond van Nederlandse ~ (BNA) waarvan de meeste ~ lid zijn, geeft door de eisen van toelating tot het lidmaatschap enige waarborg voor de bekwaamheid van haar leden; een ~ is opdrachtnemer (art. 7:400 e.v. BW).

Archivaris (Archiefwet 1995), ambtenaar belast met de zorg voor een openbaar archief, hoofd van een archiefbewaarpplaats.

Archiveringsplicht (overheid), de Archiefwet 1995 bepaalt dat stukken, opgemaakt door of ingekomen bij een overheidsinstelling en voor haar bestemd, moeten worden bewaard; ook de bewaarplaats ervan is erin geregeld; voor notariële protocollen geldt art. 12 lid 3 Wet op het Notarisambt; [☞] Registers, openbare –, Bescheiden.

Arglist, 1 (strafrecht) in enkele strafbepalingen voorkomende versterkte vorm van opzet; **2** (civiel recht), ernstige vorm van kwade trouw; zie art. 513 lid 2 sub a Rv.

Argumentum, ~ a contrario, ~ e contrario: gevolgtrekking bij wijze van tegenstelling; ~ ad hominem: niet op de zaak, maar op de persoon betrekking hebbend; ~ a silentio, ~ e silentio: argument ontleend aan het stilzwijgen der wet, der overeenkomst; ~ ex analogia: redenering ontleend aan de overeenkomst der gevallen; [☞] Analogisch.

Armoedeval, [☞] Werkloosheidsval.

Arrest, rechterlijke beslissing in hoger beroep en in cassatie; bij uitbreiding, benaming van de uitspraken van

de Hoge Raad en van de Gerechtshoven; [☞] Arrestatie, Arrestant.

Arrestant (civiel proces), degene tegen wie lijfswang is toegepast (art. 585 e.v. Rv).

Arrestant (strafzaak), de aangehoudene, de in hechtenis, in verzekering gestelde (dus eigenlijk: de gearresteerde).

Arrestatie (art. 52 e.v. Sv), aanhouding en in verzekeringstelling; toegestaan aan: **1** een ieder bij ontdekking op heterdaad van een strafbaar feit; de arrestant moet dan onverwijld aan een opsporingsambtenaar worden overgedragen; **2** opsporingsambtenaren ten aanzien van een verdachte van een strafbaar feit, zowel in geval van ontdekking op heterdaad als van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten; de aangehoudene moet zo spoedig mogelijk voorgeleid worden voor de officier van justitie of voor hulpofficier; **3** deurwaarders of dienaren van de openbare macht ter uitvoering van een veroordelend vonnis of een rechterlijk bevel tot vrijheidsbeneming; zie ook art. 5 lid 1 sub *b, c* en lid 2 e.v. EVRM.

Arresteren, **1** aanhouden, beslagleggen, gijzelen; [☞] Arrestant, Gearresteerde; **2** van stukken: definitief vaststellen, goedkeuren.

Arrêt de règlement, rechterlijke beschikking van algemene, wetgevende strekking; het geven ervan is aan de rechterlijke macht verboden bij art. 12 Wet AB; zie echter onder andere HR 21 juni 1994 inzake zelfdoding (zaak-Chabot).

Arrondissement, eenheid der gewone rechterlijke organisatie, ressort van de arrondissementsrechtbank, samengesteld uit meer kantons en harerzijds groepsgewijs verenigd tot de ressorten der gerechtshoven; het aantal arrondissementen bedraagt 11; de kleinere provincies vormen elk een ~, de grotere meer dan één.

Arrondissementsgriffier, thans griffier geheten, hoofd van de in een arrondissement gelegen griffies van de rechtbank en de daaronder ressorterende sector kanton; zorgt voor het doelmatig functioneren van de gezamenlijke griffies en bevordert een goede communicatie tussen de griffies en de leden van de rechten.

Arrondissementsparket, (art. 134 lid 1 sub *b* en 136 RO), het Openbaar Ministerie in een arrondissement; aan het hoofd van een ~ staat een hoofdofficier van justitie met de titel hoofd van het ~ (art. 136 lid 3 RO); [☞] Landelijk parket.

Arrondissementsrechtbank, thans rechtbank geheten (Rb), (art. 40 e.v. RO), gerecht binnen een arrondissement dat in eerste aanleg de burgerlijke rechtspraak, de strafrechtspraak en de administratieve rechtspraak uitoefent voor zover deze rechtspraak niet aan een ander gerecht werd opgedragen, samengesteld uit een president, vice-president(en) en rechters; elke ~ heeft een griffier (secretaris) en substituutgriffiers; het Openbaar Ministerie wordt waargenomen door een hoofdofficier van justitie, bijgestaan door een of meer officieren.

Artikel-12 gemeente, [☞] Financiële-verhoudingswet.

Arts (rechtspositie), de titel ~ is voorbehouden aan degene die in het door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport bijgehouden register voor artsen staat ingeschreven (art. 3 lid 1, art. 4, 18 en 19 Big); een ~ valt onder het wettelijk tuchtrecht (art. 47 lid 2 Big); alternatieve genezers mogen niet een op de titel ~ betrekking hebbend onderscheidingsteken, zoals een esculaap, voeren; het verrichten van geneeskundige handelingen is in beginsel vrij, maar een aantal handelingen is aan artsen (eventueel ook aan tandartsen en verloskundigen) voorbehouden, zoals: chirurgische ingrepen, endoscopieën, katheterisaties, het geven van injecties en puncties, het brengen onder narcose, het nemen van röntgenfoto's; onder voorbehoud kunnen ook anderen, zoals gekwalificeerde verpleegkundigen daartoe bevoegd zijn, indien een handeling plaatsvindt in opdracht van, onder toezicht van, en met de mogelijkheid van tussenkomst door de opdracht gevende arts, zogenoemde verlengde-armconstructie (art. 35 Big); bij Amvb kan aan bepaalde categorieën gekwalificeerden (zoals verpleegkundigen) een functioneel zelfstandige bevoegdheid tot het verrichten van bepaalde voorbehouden handelingen worden verleend (art. 39 lid 1 Big).

Arts (strafrecht), strafbaar is de ~ die opzettelijk, schriftelijk een valse medische verklaring afgeeft, dan wel ontucht pleegt met zijn of haar patiënt (art. 228, 249 Sr).

Arts-deskundige (art. 8:48 Awb), door de administratieve kamer van de rechtbank te benoemen deskundige, die een persoon moet onderzoeken; hij kan daartoe inlichtingen inwinnen bij andere artsen, die verplicht zijn die gegevens te verstrekken, voor zover de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene daardoor niet onevenredig wordt geschaad.

Ascendent (art. 4:10 BW), bloedverwant in de opgaande lijn; voorvader of voormoeder, voorouder.

Asiel, toevluchtsoord; in de Middeleeuwen dienden kerken als vrijplaatsen voor degenen die bloedwraak vreesden van de kant van de familie van iemand die zij hadden gedood; gebaseerd op Exodus 21:13; in 1986 verklaarde de Nederlandse Raad van Kerken dat kerkgebouwen opnieuw voor vervolgd konden worden opengesteld; aan een kerkasiel ontbreekt evenwel een juridische basis, de Nederlandse overheid heeft dan ook meermalen verklaard, zich niet door het kerkasiel gebonden te achten; het is een opsporingsambtenaar wel verboden tijdens een godsdienstoefening of bezinningssamenkomst van levensbeschouwelijke aard een daartoe bestemde ruimte binnen te treden (art. 12 sub *b* Awob); een buitenlandse ambassade geniet wel immuniteit, maar biedt geen veilig ~; [☞] Immuniteit (volkenrechtelijk).

Asielbeleid EU, **1** binnen de EU: omdat binnen de EU het niveau van bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden in de lidstaten van de Europese Unie voldoende waarborgt, beschouwen de lid-

staten elkaar als veilige landen van oorsprong voor alle juridische en praktische doeleinden in verband met asielzaken; derhalve kan een asielaanvraag van een onderdaan van een lidstaat door een andere lidstaat onder normale omstandigheden niet ontvankelijk worden verklaard (Protocol inzake asiel voor onderdanen van lidstaten van de Europese Unie, Trb. 1998, 11); **2** extern beleid: een van de doelstellingen van de Unie is de handhaving en ontwikkeling van de Unie als een ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid waarin het vrije verkeer van personen gewaarborgd is in combinatie met passende maatregelen met betrekking tot controles aan de buitengrenzen, asiel, immigratie en voorkoming en bestrijding van criminaliteit (art. 2 en 3 Verdrag betreffende de Europese Unie, Trb. 1998, 11); het Europees Asielondersteuningsbureau (EASO) ondersteunt de samenwerking van de EU-lidstaten op het gebied van asielbeleid.

Asielrecht, recht op een vrijplaats waar een gevluchte onttrokken is aan de machtsmiddelen van een vervolgende staat; het ~ is een internationaal erkend mensenrecht, art. 14 Universele verklaring van de rechten van de mens: een ieder heeft het recht om in andere landen asiel te zoeken en te genieten tegen vervolging (Vluchtelingenverdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen; Trb. 1954, 88); op dit recht kan geen beroep worden gedaan in geval van strafvervolgingen wegens misdrijven van niet-politieke aard of handelingen in strijd met de doeleinden en beginselen van de Verenigde Naties; de grondslag van ons nationaal asielbeleid is neergelegd in de Vreemdelingenwet: vreemdelingen die afkomstig zijn uit een land waarin zij gegronde reden hebben te vrezen voor vervolging wegens hun godsdienstige, levensbeschouwelijke of politieke overtuiging of hun nationaliteit, dan wel wegens het behoren tot een bepaald ras of tot een bepaalde sociale groep, kunnen een aanvraag doen om toelating als vluchteling bij de minister van Justitie (art. 29 lid 1 sub *a* Vreemdelingenwet 2000); [☞] Verbljfsvergunning, Verdragsvluchteling.

Asielzoeker (art. 29 lid 1 sub *a* Vreemdelingenwet 2000), iemand die asiel heeft aangevraagd, maar van wie nog niet vaststaat, dat hij in het land van herkomst vervolging te duchten heeft; wordt dit inderdaad vastgesteld, dan krijgt hij de status van *Verdragsvluchteling (vergunning voor bepaalde tijd/asiel, VBT/A); wordt hem, ook na beroep, die status geweigerd (uitgeprocedeerde), dan hangt hem als ongewenste vreemdeling uitzetting boven het hoofd; de aanduiding 'illegale ~' voor een uitgeprocedeerde is innerlijk tegenstrijdig: omdat iedereen het recht heeft in Nederland asiel aan te vragen ([☞] Asielrecht), kan niemand een 'illegale ~' zijn; het wetsvoorstel strafbaarstelling van illegaal verblijf is ingetrokken op 14 mei 2014; een ~ dient zich bij aankomst in Nederland te melden bij een aanmeldcentrum van de *Immigratie- en Natu-

realisatiedienst (IND) te Schiphol, Zevenaar of Rijsbergen; aldaar vindt een eerste onderzoek plaats naar nationaliteit en identiteit; aan de hand van de door de ~ gevolgde reisweg naar Nederland wordt nagegaan of hij onder de Dublin-overeenkomst van 1998 valt, want een ~ die al in één van de verdragslanden verbleef, kan in Nederland geen asiel meer aanvragen (art. 30 sub *d* Vreemdelingenwet 2000, art. 3.118 Vreemdelingenbesluit 2000); binnen 48 procedures hoort de aanvrager of hij wordt toegelaten tot opvang voor verder onderzoek, dan wel dat zijn verzoek kansloos is; een afgevozen ~ moet het land verlaten; is het vertrek moeilijk te realiseren, dan wordt de ~ tijdelijk opgevangen in het vertrekcentrum (te Ter Apel).

Assemblée (art. 9 e.v. Handvest van de Verenigde Naties), vergadering, met name de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (een hoofdorgaan van de VN).

Assertoir, bevestigend; assertoire eed, bevestigingseed.

Assimilatiebeginsel (Berne Conventie), het beginsel, in deze conventie neergelegd, dat buitenlandse auteurs met nationale auteurs worden gelijkgesteld.

Assistentieverlening (art. 57 Politiewet), assisteren van de politie door de Koninklijke marechaussee in het bijzonder bij de bestrijding van de grensoverschrijdende criminaliteit; [☞] Bijstand (politie).

Associatie (art. 212 EG-verdrag), een verdragsvorm tussen de Europese Gemeenschap en een derde land; bij associatieverdragen met Europese landen is het doel toetreding, zodra het land economisch en politiek in staat is het lidmaatschap te aanvaarden; ook kan het tot stand brengen van een douane-unie oogmerk zijn; associatieakkoorden met buiten-Europese landen omvatten in het algemeen naast regelingen voor vrijere invoer in de Gemeenschap van producten uit die landen ook financiële en technische hulp voor verbetering van de economische structuur; de eerste associatieovereenkomsten met buiten-Europese staten waren die van Jaoende en Arusha.

Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), opgericht op 8 augustus 1967; verdrag tussen Cambodja, Indonesië, Laos, Maleisië, de Filipijnen, Singapore, Thailand, Myanmar, Brunei Darussalam en Vietnam, tot samenwerking op allerlei terreinen (economisch, sociaal, cultureel, technisch, wetenschappelijk en administratief).

Assurantie, [☞] Verzekering.

Assurantiebeding, beding tussen hypotheekgever en hypotheeknemer dat in geval van brandschade aan het onderzette goed de assurantie-uitkering ten belope van de hypothecaire schuld in de plaats van de hypotheek zal komen; door art. 3:229 BW is dit beding overbodig geworden.

Assurantiebelasting (art. 20–31 Wbr); de ~ wordt geheven over de premie voor een verzekering waarvan het risico in Nederland ligt; levens-, ongevallen-, invalidi-

teits- en arbeidsongeschiktheids-, en werkloosheidsverzekeringen zijn onder andere vrijgesteld (art. 24 Wbr); het tarief is 9,7% van 1 maart 2011 tot 1 januari 2015.

Assurantiebemiddeling, werkzaamheden die een tussenpersoon verricht teneinde een verzekering af te sluiten, alsook alle verdere diensten welke hij daarna moet verlenen (wijzigingen in de verzekering, toelichting van de polisvoorwaarden enz.); was geregeld in de Wet Assurantiebemiddelingsbedrijf [†], nu Wft [☞] Provisieverbod.

Assurantiebezorger, hij die zonder makelaar te zijn als tussenpersoon tussen het publiek en de assuradeuren optreedt.

Assurantiemakelaar, makelaar die zijn bedrijf maakt van het sluiten van verzekeringsovereenkomsten; de makelaars werkzaam op de beurzen te Amsterdam en Rotterdam noemen zich, ter onderscheiding van de makelaars in de 'provincie', beursmakelaars.

At arm's length, eis die gesteld wordt aan transacties tussen met elkaar verbonden ondernemingen, zoals een moeder- en dochtermaatschappij, de transacties moeten zakelijk zijn, dat wil zeggen tegen prijzen die ook aan een willekeurige derde zouden worden berekend.

Atavisme, erfelijkheid in de vorm van terugslag of het weer opduiken van eigenschappen van voorouders uit een ver verleden (leer van Lombroso).

Atlantic Charter, basis van de Verenigde Naties, vastgesteld op 14 augustus 1941; stelde enkele algemene beginselen vast in de te voeren nationale politiek van Engeland en de Verenigde Staten waarop deze landen hun hoop op een betere toekomst voor de wereld vestigden; het ~ werd op 24 september 1941 door vertegenwoordigers van de andere Verenigde Naties aangenomen; op 1 januari 1942 volgde de 'United Nations Declaration', die direct al door 26 staten werd aangenomen.

Atlantisch Pact, [☞] Noord-Atlantische Verdragsorganisatie.

Attentaatsclausule (art. 11 Uitleveringswet), uitzonderingsbepaling op de niet-uitlevering van politieke misdadigers; in beginsel wordt vanwege politieke misdaden niet uitgeleverd, maar een uitzondering wordt gemaakt voor aanslagen tegen het hoofd van een vreemde staat of tegen een van zijn familieleden.

Attestatie de vita (art. 1:19k BW), het bewijs van in leven te zijn; kan door een ieder die zijn woonplaats in Nederland heeft aan de burgerlijke stand worden verzocht.

Attributie (afd. 10.1.3 Awb), toekennen van een bestuursbevoegdheid; een wet (in materiële zin) kent een bepaalde bevoegdheid rechtstreeks toe aan een bepaald bestuursorgaan (dus niet via delegatie); ~ aan ambtenaren komt veel voor, zoals ~ van het recht tot strafvervolgning aan de officier van justitie (art. 9 Sv);

~ houdt niet in dat de ambtenaar zich dan niet zou hebben te richten naar aanwijzingen van 'zijn' minister (art. 127 RO), maar de rechtstreekse toekenning brengt wel mee dat een minister de geattribueerde bevoegdheid niet, zelfs niet tijdelijk, aan de ambtenaar kan ontnemen; [☞] Delegatie; Mandaat.

Attributie (rechtsmacht), toedeling van de bevoegdheid tot geschilbeslechting; **1** toewijzing door de wet van beslissingsbevoegdheid aan in rangorde onderscheiden rechterlijke instanties (absolute competentie); tegenstelling: distributie van rechtsmacht, naar geografische scheiding (relatieve competentie); **2** conflict van ~, onzekerheid omtrent de vraag, aan welke macht het afdoen van een geschil toekomt, hetzij aan de rechterlijke, hetzij aan de uitvoerende macht; verschil van mening over de vraag aan welke instantie (bijvoorbeeld aan de gewone rechter, dan wel aan de administratieve rechter) de rechtsmacht over een zaak toekomt.

Attributief, toedelend (ook: constitutief, translatief), gezegd van bepaalde rechtshandelingen, verdelingen en dergelijke, in tegenstelling tot: declaratief (verklarend); ~ stelsel (merkenrecht), door de inschrijving wordt een merkrecht gevestigd.

Auctor (civiel recht), rechtsvoorganger, degene op wie een bepaald recht is terug te voeren; de ~ moet soms worden genoemd (art. 3:87 BW): wegwijsplicht.

Auctor intellectuais (strafrecht), intellectuele dader, aanstichter, in tegenstelling tot de materiële dader.

Audi et alteram partem (art. 7:6 Awb), hoor ook de wederpartij, een belangrijk beginsel van behoorlijk bestuur en rechtspraak.

Audiëntieblad (art. 489 Rv), proces-verbaal, verslag van een terechtzitting, door de griffier gehouden en door hem en de voorzitter van de kamer ondertekend; wel gelijkgesteld met de rol.

Audit, officieel onderzoek door accountant; naar analogie daarvan ook legaal ~, juridische controle, analyse meestal door externe deskundigen naar de juridische zuiverheid van een besluit van overheid of bedrijfsleven.

Audit, testimonium de -, getuigenis van horen zeggen, achterklap; **1** burgerlijk proces: het ~ is rechtens toegelaten en kan in een civiel proces een vermoeden opleveren; **2** strafproces: bij de wet uitdrukkelijk verboden (art. 342 lid 1 Sv), maar sinds het de-audit-arrest (HR 30 december 1926, NJ 1927, 85) in het strafproces een gebruikelijk bewijsmiddel.

Au pair, het werken in een (buitenlands) gezin door meisjes met kost en inwoning vrij en tegen een kleine vergoeding (zakgeld); op 24 november 1969 is tussen de leden van de Raad van Europa een overeenkomst gesloten over ~-werk (European Treaty Series no. 68).

Auteur, maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst; gerechtigd tot het auteursrecht; nabestaanden ~: art. 25a Auteurswet; persoonlijkheidsrecht ~: art. 25 Auteurswet.

Auteursrecht (art. 1, 2 Auteurswet 1912), het aan de maker (auteur) van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst (art. 10 e.v. Auteurswet), of aan diens rechtverrijgende(n) toekomend uitsluitend recht, dit openbaar te maken en te verveelvoudigen; absoluut recht, vatbaar voor overdracht (bij akte, art. 3:95 BW); gaat over bij erfopvolging; vervalt door een verloop van 70 jaar (art. 37 e.v. Auteurswet); ~ en onderwijs: art. 12, 15c, 15f, 16 Auteurswet; ~ werknemer: art. 7 Auteurswet; bemiddeling bij muziekauteursrecht: art. 30a Auteurswet; geoorloofde plaatsing van boeventronie in opsporingsblad: art. 22 Auteurswet; citeren en ~: art. 15a Auteurswet; dwanglicentie: art. 17a Auteurswet; geen ~ op officiële publicaties: art. 11 Auteurswet; gemeenschappelijk ~: art. 26 Auteurswet; gemeentezang niet beschermd: art. 17c Auteurswet; kopiëren en ~: art. 16b Auteurswet; restauratie e.d. ~: art. 16 Auteurswet; op beeldhouwwerk langs openbare weg: art. 18 Auteurswet; op bloemlezingen: art. 18a Auteurswet; op filmwerken: art. 45a e.v. Auteurswet; op nieuwsberichten: art. 15 Auteurswet; op portret: art. 19–22, 30 Auteurswet; op reportages: art. 16a Auteurswet; openbaarmaking: art. 12 Auteurswet, door radio of tv: art. 17a Auteurswet; overheidspublicaties en ~: art. 15b Auteurswet; plagiaat: art. 326b Sr; reprorecht: art. 16b, 16l Auteurswet; uitgever, drukker en ~: art. 9 Auteurswet; vergoeding voor beeld- of geluidsopnamen: art. 16c Auteurswet; verveelvoudiging en ~: art. 13 e.v. Auteurswet; het downloaden van auteursrechtelijk beschermd werk uit illegale bron onrechtmatig (maar niet strafbaar ingevolge een uitspraak van het HvJEU 10.04.2014); ^{§§} Droit.

Authentieke akte (art. 156 lid 2 Rv), openbare akte in de vereiste vorm en bevoegdelijk opgemaakt door ambtenaren aan wie bij of krachtens de wet is opgedragen op die wijze te doen blijken van door hen gedane waarnemingen of verrichtingen; tegenstelling: onderhandse akte; notarissen zijn speciaal aangewezen tot het opstellen – op verzoek of in opdracht – van authentieke geschriften (art. 2 lid 1 Wet op het Notarisambt).

Authentiek gegeven, in een basisadministratie opgenomen gegeven dat bij wettelijk voorschrift als authentiek is aangemerkt (Wet basisregistraties kadaster en topografie).

Authentieke interpretatie, van officiële zijde vastgestelde uitleg van voorschriften ten aanzien van de wetgeving; slechts mogelijk door een wetswijziging of door een interpretatieve wet.

Auto (bijtelling voor privégebruik) (art. 3.20 IB, art. 13 bis LB), het voordeel van een auto die voor privédoeleinden ter beschikking wordt gesteld aan een ondernemer of werknemer, bedraagt op jaarbasis ten minste 25% van de cataloguswaarde van de auto, een lagere bijtelling voor milieuvriendelijke auto's met een lagere CO₂-uitstoot; voor elektrische auto's bedraagt de bijtelling nul procent; indien het jaarlijkse privége-

bruik niet meer bedraagt dan 500 kilometer, wordt het voordeel gesteld op nihil (het gebruik moet wel blijken uit een rittenregistratie of anderszins); woon-werkverkeer wordt niet als privégebruik aangemerkt; de bijtelling is ook van toepassing op de bestelauto tenzij uit aard of inrichting ervan blijkt dat die (nagenoeg) uitsluitend wordt gebruikt voor goederenvervoer.

Autobus (art. 1 Wet personenvervoer 2000), motorrijtuig, al dan niet voorzien van een aanhangwagen, ingericht voor het vervoer van meer dan acht personen, de bestuurder daaronder niet begrepen.

Autodenunciatie, ziekelijke neiging zichzelf aan te geven als dader van door hem niet begane misdrijven.

Autogordel (art. 59 lid 1 Rvv 1990), het dragen van een ~ is verplicht voor een bestuurder van een motorvoertuig en de naast hem zittende passagier(s), tenzij het vervoermiddel een taxi is; een kind, jonger dan achttien en korter dan 1.35 meter, mag slechts op de voorbank zitten als deze voorzien is van een goedgekeurd kinderbeveiligingsmiddel (stoeltje of gordel); de draagplicht geldt ongeacht of het voertuig rijdt dan wel stilstaat.

Autonomie (decentralisatie), regeling door middel van wetgeving van eigen aangelegenheden (de eigen huishouding) door afzonderlijke (lagere) rechtsgemeenschappen (provincies, gemeenten, waterschappen, lichamen bedoeld in art. 134 Gw), binnen het kader van wet en (waterschaps)reglement en onder rijks- respectievelijk provinciaal toezicht.

Autonomie (rechtskeuze), vrijheid van partijen in het IPR om zelf te bepalen welk recht voor tussen hen bestaande of ontstane verhoudingen zal gelden; tegenstelling: heteronomie.

Autonomie (volkenrecht), de bevoegdheid van een niet geheel soevereine staat, zijn eigen binnenlandse aangelegenheden zelfstandig te regelen; zijn buitenlandse betrekkingen worden dan meestal volledig door een andere staat behartigd.

Autonom tarief, tariefsysteem voor invoerrechten dat zelfstandig door een land wordt vastgesteld en gelijklijk tegenover alle andere landen wordt toegepast.

Autoriteit Consument en Markt, onafhankelijke toezichthouder die zich sterk maakt voor consumenten en bedrijven; de Consumentenautoriteit, de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMA) en de Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit (OPTA) zijn per 1 april 2013 samengegaan in de ACM; zie ook: art. 44a Rv.

Autoriteit Financiële Markten, toezichthoudend orgaan op het bank- en effectenwezen, als voortzetting van de Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE) per 1 maart 2002.

Autovervoer goederen, vrachtovervoer over de weg (Wet wegvervoer goederen); ~ is gebonden aan een vergunning, die voor binnenlands en grensoverschrijdend beroepsgoederenvervoer wordt verleend door de

Stichting Nationale en Internationale Wegvervoer Organisatie (NIWO).

Autovervoer personen, te onderscheiden in *openbaar (binnenlands) personenvervoer (over de weg) waarop art. 8:100 e.v. BW van toepassing zijn en (de overeenkomst van) *personenvervoer over de weg, geregeld in art. 8:1140 e.v. BW en meer algemeen in art. 8:80 e.v. BW; [Ⓢ] Personenvervoer, binnenlands openbaar –.

Aval (art. 129–131, 202–204 WvK), borgtocht voor de voldoening van een cheque of wisselschuld; ~ wordt gesteld door een verklaring op het stuk zelf of op een verlengstuk (*Allonge) daarvan ('Goed voor aval'); de enkele handtekening van de avalist op de voorzijde is trouwens voldoende; ook mogelijk bij afzonderlijk geschrift.

Avalist (in art. 130 lid 3 en 203 lid 3 WvK 'avalgever' genoemd), degene die aval geeft, dat wil zeggen zich als borg voor een cheque- of wisselschuld verbindt; tegenstelling: geavaleerde.

Avarij, [Ⓢ] Avarij.

Avarij (art. 8:540 e.v. BW, 8:610, 8:1020 e.v. BW), alle buitengewone kosten ten dienste van het schip en de goederen gezamenlijk of afzonderlijk gemaakt; de materiële schade en de kosten die bij zeeverzekering ten laste van de verzekeraar komen; onderscheiden in: gemene ~ of averijgrosse, die wordt omgeslagen over het schip, de vrachtpenningen en de lading, en eenvoudige of bijzondere avarij (avarijparticulier), die ten laste komt van het schip, of/en het goed afzonderlijk; het

opmaken en bepalen van de averijgrosse heet dispache.

Averijgrosse (art. 8:610 e.v., 1020 e.v. BW), of gemene avarij; buitengewone opoffering ten bate van de gemeenschappelijke veiligheid van de overige, bij het desbetreffende vervoer over water betrokken goederen, teneinde die goederen voor gevaar te behoeden; schade die, uit nood, opzettelijk en redelijkerwijs veroorzaakt, en als onmiddellijk gevolg van dien geleden en de kosten die in gelijke omstandigheden, na de vereiste raadpleging zijn gemaakt, tot behoud en gemeen welzijn van schip en lading; ~ wordt over de drie daarbij betrokken belangen te weten het schip, de redersvracht en de lading naar bepaalde maatstaven, omgeslagen; zeerecht ook: York Antwerp Rules, art. 8:613 BW; voor binnenvaartrecht: Rijnregels IVR 1979: art. 8:1022 BW.

Averijgrossehandeling, een door de kapitein, na gehouden beraad, opzettelijk genomen buitengewone maatregel tot behoud en ten nutte van schip en lading, ter voorkoming van groter nadeel.

Averijparticulier, of eenvoudige of ook bijzondere avarij; de ~ komt ten laste van het schip of van het goed afzonderlijk, dat de schade geleden of de kosten veroorzaakt heeft.

Averijrekening, art. 8:610–613 BW, [Ⓢ]Dispache.

Avocandi, ius –, recht van een staat zijn onderdanen naar het vaderland terug te roepen; [Ⓢ] Jus (avocandi).